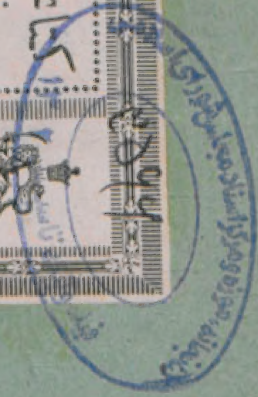

بازدید شد
۱۳۸۲

۱۳۸۲	
کتابخانه مجلس شورای ملی	
اسم کتاب	تراجم المصالح الرابع
مؤلف	عبدی
موضوع تألیف	تراجم المصالح
شماره	۳۰۶۶
مؤسسه	۱۳۰۲
شماره دفتر	۱۳۸۲۵

خطی - فهرست شده
۳۰۶۶

بازدید شد
۶ - ۲۷

۱۳۸۲ - ۳۰۶۶

خطی

بازدید شد
۱۳۸۲

بازدید شد
۶ - ۱۲

کتابخانه مجلس شورای ملی	
اسم کتاب / المصنف / المجلد الرابع	
مؤلف	موضوع / تألیف / شرح / ترجمه / تصنیف
شماره	۳۰۶۶
تاریخ	۱۳۸۲

کتابخانه مجلس شورای ملی

خطی، فهرست شده
۳۰۶۶

کتابخانه
مجلس شورای ملی

باشد و انجذاب باطن نفیض کمال برستی
او در هر مرتبه از مراتب وجود که فی الجمله
نظر شود او در اید دل در آن بند و رسته
تعلق بدان نبوده و **رباعی** کرد و یوس روی
نموا ویزم کرد و سر زلف مشکبو ویزم العنه
ز هر چه زینک بوی دارد از حسن تو فی
کمال در و آویزم **بسم** نیست که تفاوت در جا
مجان بقدر تفاوت طبقات مجربان تواند بود
هر چند محبوب را مایه حسن و بهجت از عجبند و محال
پایه است بلندتر و اعلا از طبقات از محبت دانی
است که محط را میسلی و تعلق و انجذابی و
عشق محبوب حق و مطلوب مطلق در باطن بداند
و چنان از جو و شش تبانه که کنجای توانایی
بر دفع و دفع نشاند نه یقین سببی تواند کرد
و تمیز مطلبی دست میدارد اما نمیداند که چون
چرا و در نحو کشتی میاید لیکن نمیداند که از کجاست

۲ **تکلیف** **رباعی** **شیرین** **پیر** **اسکند** **کیم** **بر**
 با **تو** **که** **رنج** **تو** **مرا** **محبوب** **منی** **تکلیف**
نیام **رنج** **روی** **شرف** **تو** **که** **مرا** **که** **مرا**
 و **علامت** **صحت** **این** **است** **که** **صفات** **متقانه**
محبوب **چون** **وعده** **و** **وعید** **و** **توبیخ** **و** **تغیید**
و **اعزاز** **و** **ازلال** **و** **هدایت** **و** **اضلال** **و** **محرمان**
شود **و** **کشیدن** **مرا** **رات** **آمار** **نفوت** **فخر** **و** **جلا**
چون **چشیدن** **حلاوت** **احکام** **صفات** **لطف**
و **جمال** **روی** **آسان** **کرد** **و** **رباعی** **چون** **فوق**
در **شکل** **و** **شامل** **هم** **میشود** **باعتنای** **تو** **جان** **و** **خود**
و **دل** **هم** **میشود** **خویش** **خویش** **تو** **لطیف** **کوشش** **خویش**
سم **است** **از** **توصفات** **مقابل** **هم** **چون**
سم **که** **روز** **ده** **دیده** **کریا** **منشی** **و** **زبان**
نه **سینه** **بریان** **منشی** **به** **تو** **قدم** **بر** **عالم**
ده **ام** **باز** **که** **ز** **سر** **تا** **قدم** **جان** **منشی** **و** **چون**
ت **ثمره** **بست** **پس** **الهی** **پس** **حکم** **علیه** **و** **الای**
 رباعی **الای**

۳ **رباعی** **الای** **پس** **محب** **تو** **را** **پا** **پا** **پا** **پا**
از **مناسبت** **و** **اگر** **مناسبت** **و** **پس** **این** **و**
العبد **برود** **وجه** **تواند** **بود** **یکی** **الای** **محب** **مرا**
میت **و** **حشمت** **مظهر** **به** **عین** **عبد** **مخلی** **و** **جود**
را **ضعیف** **بود** **و** **اکثر** **احکام** **و** **امکان** **و** **خواص** **و**
سایط **سلطه** **تبریت** **از** **روی** **یستی** **تقین** **ان**
تجلی **بواسطه** **تعبید** **عین** **عبد** **در** **قدس** **و** **اوتان**
شوند **کرد** **و** **ظلمات** **اصلی** **اور** **تغیر** **شوند** **داد**
و **لغات** **در** **جات** **مقربان** **محب** **در** **یکان**
مجدوب **باعتبار** **تفاوت** **در** **حال** **و** **تبعان** **این**
وجه **تواند** **نمود** **رباعی** **دیدم** **پیری** **که** **زیر** **این**
صحن **گود** **چون** **او** **دگری** **ز** **نود** **خود** **یک** **بود**
بود **است** **که** **عکس** **خویش** **مید** **جود** **جاد** **و** **د**
بصورت **اصل** **نمود** **و** **وجه** **در** **از** **مناسبت**
بج **خط** **عبدیت** **از** **جمعیت** **مرتب** **الیت**
یعنی **باعتبار** **تخلی** **باصلاح** **آلی** **و** **تحتی** **یا** **و** **ها**

نامشاهی و این بیضاوت بسیار بجای تفاوت
 جمیع هر کراست و این همیشه بیشتر قدم او
 استیفاء این خط بیشتر و می جمع بین نهادن
الوجهین من المناصبه فهو محسوب
و کذا الحال المطلق و حقیقه مرآت
الذات و الوهه معاً و احکامها و لوا
 زهما جميعاً بیکه و خیریت جامعین مرتبی
 الوجود و الامکان بر مبنای واقع بین عالمی
 القدم و احدشان از یکدیگر مطلقاً است و لا یو
 است و از ذکر روی مجموع احکام و آثار نامی
 علی الذوام لسان مرتش بدین مقاله مسکرات
 و زبان جمیعش بدین ترانه مترجم که **رابعی** بر او
 حال صبح صادق ما یم **رابعی** ملکوت و کشف و
 بق ما یم **رابعی** سرستی و خلق از دل پیر و نیست
 بعد مجموع حقایق ما یم **رابعی** و تامل محبت
 ت محبت حق سبحانه و تعالی بواسطه او

که مقصود

که اختصار کلی و ارتباط تمام بآن خصوصیت داشته
 باشد چون معرفت پیش بود و اول و قرب و موصول
 بدو و این نیست بمرتبه اول اگر چه نازل است و علی
 فان للجب في المرتبة الاولى و قوف
 مع الحق سبحانه و فی هله المرتبه و
 قوف مع خط منطوق مثلاً یعنی الوقوف
 مع الخط منطوق **رابعی** معنوی که ذکر کامها
 عاقل من **رابعی** می گویند نه بجایقی الا یکن **رابعی**
 فصل است بدین کام تواریستی **رابعی** تو عاشق کلام
 خویشی عاشق من **رابعی** اما نسبت به مرتبه که تا
 آورست فی غایت و آن محبت حقیقت سبحانه
 بواسطه اموری که حقیقت و ارتباط مذکور بدین
 باشد چون فوز بر اوست عاجله از مطعونه
 و مشروبات و ملبوسات و مرکوبات و چون طولیها
 اجله از طور و قصور و علان و ولدان زیرا که اینجا که
 تفاوت بسیار است میان وقوف مع الخط

۲۰. **آثار و نوری** صاحب این تفسیر را مکتوب
 و محقق و با تحقیق احاطت نموده اند
 و نوری است که صورت حق را سنجیده
 حاصل آن ساخته و در وسط وصول بدان جنبه
 و کدام فن فاشتر که مطلب اصلی را تابع مطالب
 عارضی دارد و مقصود جنبی اطفال معاصد مجاز
 بنذارند **رباعیه** اتم که وفا و دلیری است
 کونین بهاء مکر موت چرا **۱** شربت باد که چنین
 حسن و جمال **۲** داری بظیف ذکران و سر
۳ من شمع شهر دلیری بس شمع زبنا
 زی این اول سورت بس شمع: جوان جهان طیفی
 جوان بسند **۴** بهبات که من طیفی بس شمع
لامعه ماعدای مرتبه اول که محبت و ایت
 از قبل محبت اسمای و صفات یا افعال و اناری توان
 بود محبت اسمای و صفات آنست که محبتی از
 اسماء و صفات محبوب چون افعال و انعام و اعزاز

در اکرام

و اکرام بر ارض او شد **۱** و اختیار کند می طایفه
 وصول اسماء آنها بوی و محبت افعال و اناری
 که آن اختیار و ایش را بنا بر وصول احکام و اناری
 باشد بوی و این محبت لازمی در صد و نال و
 عرض تغیر و انتقال میباشد هرگاه محو صفات
 جمیده و افعال پسندیده که متعلق محبت محبت
 تجلی کند یکی قصد و همت خود بران افعال نماید
 در آن او برود و چون بتعالیات این صفات و افعال
 که ظاهر هوا و موافق رضا او نباشد تجلی کند تمامی
 حول و قوت خود از آن اعراض کند و میریزد **قالا**
اللّٰهُ تَعَالٰی وَ مِنْ النَّاسِ مَنْ يَّعْبُدُ اللّٰهَ
عَلٰی حَرْفٍ فَاِنْ اَصَابَهُ خَيْرٌ لِّمَنْ يُّدْعٰى
اَصَابَتْهُ فِتْنَةٌ اَنْقَلَبَ عَلٰی وِجْهِهِ
رباعی چون یار و فاکند در و او زری در
 ریخ جفا زند از و بگریزی **۱** آسرخ عاشقان
 چو امیر زری **۲** کاش از سر کونی عاشق خرنی

۸
لا اله الا الله از فی مراتب محبت آثاری است
و متعلق آنحال آثار است که بقدر متدبیر
و مفسر میگردد روح منفوخ در قالیات
و فی حقیقه ظهور و جدت در صورت کثرت
و آن مامعنوی روحا باشد چون تبارک و تعالی
اخلاق و اوصاف کمالان مکمل که متعلق ارادت
و محبت طالبان مریدان میگردد و ارادت
و اختیار خود را فدای ارادت و ارادت ایشان میکند
و یا صوری غیر روحانی چون تناسب اعضا و اجزا
بعضی از صور غیری است که بصفت حسن و ملک
موصوف باشند و مشاهد آن جمال در صور غیری
انسان بر چهار طبقه اند **طبقه اولی** روشن دلان
که نفوس طیبه ایشان از شوکت و هوای
شده باشد و قلوب طاهره ایشان از لوث
طبیعت مستکثره در مظهر خلقی خورشید هدهد
حق نمیکند و در بهر کسی گویند خبر مظهر جمال مطلق

۹
او نمینمایند و در عشق بشکلی مطبوع و مشهور
زیباست و پیشش شد مگر هر صورتی که در عالم
است نسبت با آن کار آن اشکال و صور
میکند **رباعیه** مه را بینم روی تو می یاد و دهد
کل را بوی تو می یاد و دهد **۴** چون آلف
بنفشه را زنده باد بهرسم **۵** آشفته می تو می
یاد و دهد **۶** عارف ز وجود خلق نیست
حق **۷** در بحر شهود حق بوی مستغرق **۸** بر وجود
حسن میقد زده شوق **۹** حیران شده در نور
جمال مطلق **طبیعه ثانی** پاکبازان که نفسشان
بغایت بعلت یا بوجه مجاهدت و صیقل
از احکام کثرت و انحراف و ظلمت کدورت
طبیعت بجهت محله صافی شده باشد اگر چنان
احکام با الکیله زایل گشته باشد اگر چنان
معاجزه شان بی مظهری مناسب حال و نشأ
ایشان میسر نشود لاجرم برابطه معنی حسن صورت

۱۰ از حقیقت مظهر است تا آنکه تمام انظار هر است
 آتش عشق و سوزش شوق در نهادش
 شعله در کرد و ولتاها با احکام باله الامتار خوش
 کرد و حکم مایه الاکاد قوت یابد آن تعلق و
 میل حتی از آن منظر منقطع کرد و دستمال قی
 از صورت مستقیم برید باید و زری از دور مانده
 به بروی او کشاده کرده و شوق مجازی عا
 رنگ محبت اصلی حقیقتی کرد **در باغی کسین** که
 بدید زوی خوبان طراز **۱** و افق و زوایای عشق
 در سوز و کداز **۲** در مجلس اهل شوق شد محرم
 نوشتند حقیقت از جام مجاز **طریق ثالث**
 گرفتاران که در صد و عدم ترقی بکند در عرض
 احتجاب باشند چنانکه بعضی بزرگان از آن
 استعاده کرده اند و گفته اند نعوذ بالله
 من التکبر بعد التعرف و من الخجل
 بعد التجلی و تعلق حرکت حقیقتی بایشان

۱۱ از صورت ظاهر حسی که نیست من موصوف
 باشد تجاوز کند مرز چید شود و کشی مقید
 شان دست داده باشد و اگر آن تعلق و میل
 حتی از صورتی منقطع شود بصورت دیگر که کن
 آراسته باشد پیوند کرد و دایما درین کش کشی بماند
 و این تعلق و میل بصورت فتح با حجاب و
 حجاب و فتنه و آفت خدایان شود درین دنیا
 اغاذا بالله و سایر الصادقین من سیر
 ذالک **راعیه** در مانده کسی که لب در خوبان
 دل **۱** و در مهربان نکشت پیوند **۲** در صورت
 کل معنی جان دید و مانده **۳** پای دل و تابعدا
 در کل **۴** ای خواجسته حسن خاکیان خود
 اینک جمال اقدس علی کن **۵** تا چند در آب
 چاه می بینی ماه **۶** در تافت ز اوج صرخه سربالا
 کن **طریق رابع** الودکانه که نفس اماره ایشان
 نموده است و آتش شهوات غیره در آن غلین

۱۲ طبعش آفریده اند و در سخن سخن به نیست خست نه
وصف عشق و محبت از ایشان مستفی است و لغت نیست
و لطافت در ایشان عشق محبوبش را با کلمه فرا
سوزش کرده اند و با محبوبان مجارفت
در اغوشش آورده با آرزوی طبع آرام گرفته
اند و هوای نفس را عشق نام نهاده و بهیست
رابع اینان زکی و عشق بازی کجا
هند و ز کجایان نازی ز کجا چون اهل
حقیقت سخن عشق کنند و بهوده این قوم
مجازی ز کجا **۴** قومی که نیامدند در عشق
تمام خوانند هوای نفس را عشق بنام کسی شایسته
در حرم عشق مقام خود بهت ایشان سخن عشق
حرام **۴** عشق را به کمال میل آدم بودی
او آزه عشق در جهان کم بودی در شهرت
نفس عشق بودی فروکار **۴** سر و قرق عاشقان
عالم بودی **لامع** ادنی محبت آثاری

۱۳ محبت شهنش و این نسبت با محبت است که
شور از دق نفس و قید طبع خلاصه یافته است
و به کشف و بهشتی در بر با محبت و دوق و ادب
او نیامده خرم او نفس مقتضوی نه پسند و مطلوب
نداند هر چه دهد محکم نفس دهد و هر چه بستاند
بمحکم نفس بستاند اما نسبت با اهل الله که از باب
کشف و شهود از قیل و کلیات اسم زکوار
انظار است بلکه از صاحب فصوص کم رضی
عنه اعظم شهودات در شسته است و ائمه علماء
عرفان را انداخته کرده اند و از مراتب ششم ده
نسبت با اهل حجاب است **الاسری** ان النبی
صلی الله علیه وسلم کیف قال حبیب الحی
دنیا که ثلث النساء والطیب و قرة عینی
فی صلوة مع انه احمل الوری و انزل
فی شانده **ما ذاع البصر و ما طغی و شرح**
این حدیث و سایرین محبت و حکمت فریدان فصوص است

۱۴ من ادراك الاطلاع عليه فليحج اليه مقصود
 اینجا بنیه است بر آنکه آنچه را اهل الله می گردانند
 صورت شهود بطبیعت است نه حقیقت آن تا محو
 حال بن طایفه را بر خود و بس کشند و خود را در
 ورطه اقبال و هلاک را نگارینکنند **بهم** بخش
 نیست قیاس بر کاران کریم **ه** در شهوت و آرز
 جزیان لیم **ه** زان آتش جان فزور کشد و
 کلیم **ه** با آتش خانه سوز و قوت عظیم **ه**
 احکام طبیعت که بود کوناگون **ه** نخست است
 یکی و یکی را میمون **ه** و قصه شنیده باشی
 از نیل که چون **ه** بر سبطی آب بود و بر طبقی
لام اسباب محبت پنج است اول
 محبت نفس و وجود بقای او و بطور معلوم
 است که همه کس طالب بقای وجود خود است
 و اتمام همه در جدب مغنت و رفع مغرت
 بجهت بقای وجود خود است چون محبت وجود و بقا

اول

آردی

۱۵ ضروری انسان باشد محبت موجب و مستحق نظر
 اولی محبت بود اگر کسی که را که میزد و وسایه و خست
 راه دست خورده و خست را که قیام نباید بوی
 است و دست ندارد و مگر که این خود نماند و بشک
 نیست که جاهل حق را اسبجا دوست ندارد و را
 که محبت وی ثمره معرفت و بی نیست **ه** **ه**
 تا کی بهوای خویش خوش شد باشی **ه** و جوی تبار
 نفس را بل باشی **ه** ای ده نباید خست در پا
 و خست **ه** سهولت که از و خست عاقل باشی **ه**
د محبت محسن و منعم پوشیده نیست
 که آفریننده منعم و منعم به خست حق است سجانه
 و همچنین باعث منعم بر انعام نیروی است زیرا که حق
 سجانه در خاطر منعم می افکند که سعادت و خیر و نی
 در ساینده منعم به است بمنعم علیه و او را در
 مضطر کرد و اند که تواند که رسد پس خست
 حق سبحانه و تعالی و له باشد از هر منعمی **ه** **ه** **ه**

۱۶ **ضمیمه** پس نعت از آن که دیدن نعمت از دست
 گوشت گریه کسی که روز دیدن از دست
 بخشش نه خدای آن که در ملک خود بخشند و
 بخشند و بخشیدن از دست **معه** محبت
 صاحب کمال چون شخصی که بعضی از صفات
 کمال موصوفت از علم و سخا و تقوی و غیره با آنست
 موجب محبت میگرد و خفنی که منسجم جمیع کمال
 و مکارم اخلاق محال و صاف شد از این
 کمال اوست محبت او **دایمی** هرگز گزیده
 گمان زنیای زده صد دلشده پس با کسی که
 که و موه ای جمله تبیان تو مکه از جمله فرقه چون دل
 ندیم ترا خود الفاضل به **چهارم** محبت جمیل
 چون جمال عاریتی که در حقیقت عکس خیال پیش نیست
 که از پس رویه آب گل و حباب گوشت و پوست
 میباشد و مع هذا جودش اندک غرضه متغیر میگرد
 فی ذاته محبوبت پس جمیل علی الاطلاق که جمال

۱۷ خوشش که خوف خم و قه یان است بواسطه قوت
 برشش شده و غلبان فی محبت خارجی است
 ظهور و اعلان میباشند همچنان که محبت که در کمال
 سینه عشاق رسویدای دل هر شش تاق میگرد
 پس بعلیه و استیلا بی با عشق ابرو و فی معنی
 آنست و مقتضای ظهور است **دایمی** عشق
 که بود شاه در ملک درون چون دید به شاهی
 کشت فرون **شده** هم آب دیده و طهره
 ز پرده سرای سبز زخمی برون **شده** و از آنکه
 که چنانچه می رانی نداده شکلی معین و صورتی فی
 نیست بلکه اشکال و صور و محبت اشکال و صور
 و ادائی اوست در خم بشکل تو بر خم است و در
 بصورت بخلاف سبب و در پناه نهیات درون
 پناه به چمن معنی محبت حقیقی است مطلق و ظهور او در
 از باب محبت بحیط و قیاسات و ادائی
 استعدادات ایشان است و بعضی ظهور محبت

۱۸ ظاهر شود و در بعضی صورت محبت اسمای
و در بعضی صورت محبت ناماری علی اختلاف آنها
و موجب این تفاوت تفاوت قیاسات و
استعدادات است این نیست **رباعی** عشق اگر
چو بسوی مرکش کشد **با** بهیچکس نیستی نه
جنت **با** بسختی باده عشق در دامن
رنگ زشت **با** نگار نکست **با** و از آنکه
عموم سر بان است چنانکه اثر شراب صورت
در همه بوج و اعضا شارب است بهیچ
حکم شراب محبت در جمیع مشاعر و قوای حسیه
یکسری برتن آواز ابتلائی محبت زهد و یک
بر بدن او بی تقضای مودت بنده چون خون
کوشت و پوست او راه کرده است و چون
جان درون و بیرون او منزه نگاه گرفته **رباعی**
فضا و قصد آنکه بر دار و خون شد **با** که زنی
زنده بر مجنون **با** مجنون بگریست کشت از آن می **با**

کلام

۱۹ پس از آنکه معلوم شود در ضمن صور مافوق نفس
طبیع او نباشد اگر خلاف آن کنند ممکن که قوت
فهم او بآن نرسد و طاقت ادراک آن نیابد
رباعی هر چند ترا رای حق کاری نیست **با** درین
مقامی دلا زاری نیست **با** بی پرده بسوی عاقلی
حد و مگذر **با** کش طاقست آنکه پرده بردار نیست
دیگر آنکه از آوازه معانی بی لباس صورت
اهل معنی بهره ورتوانند شد اما چون لباس
صور مودتی گردد و نفع آن عام باشد و فایده آن
تمام **رباعی** معنیست که دل همی باید دین هم
معنیست که مهر منواید کین هم **با** لیکن بیاس
صدورش جلوه دهند **با** تا بهره برد دیده مودت
پس هم **با** و بی ریشد که صورت پرست را
بشکست آن که بعضی معانی در لباس صورت
مودی شده باشد بهیچ استماع انبیل افتد جمال
از پرده صورت **با** تواند از و فهم او تیر کرد

و سر او را الطیف بهار و از صورت بگریز و دور
 معنی آید و **سرباغی** سبک س که گذر به روی
 پدید رنج **ناکه** ترش فرو رود و پای کنج بیکس
 که بقصد می کشد بشکافد که **ناکه** شود از کان که
 کوهر سنج **دیگر** آنکه محرم اسرار حقیقت
 و واقف احوال اهل طریقت نیست پس از بزی
 ستر آن اسرار و خفای آن احوال الفاظ و
 عبارات که در محاورات اهل صورت در مقاصد
 مجازی مستعمل و مشهور باشد استعاره کنند احوال
 آن معانی از دیده پیکان خان دور ماند و نظر نا
 محو مان **ستور سرباغی** دی شانه ز آن ماه خم
 کبوتر **بر چهره** نهاد زلف خیز و **پوشیدنی**
 حیل رنج **سکور** **ناکه** تا بهر که نه محرم نشنا آید
دلیلو آنکه اذواق و مواهب را با سبب محبت و
 و معارف اصحاب محبت چون بدان اشارت کرد
 کرد و تا بشار آن در نوس ستمحان زیادت

۲۱
 ساز **اینها** هم حقیقت تا کنی کنی نشان **سرباغی** جهان
 عیان ز کجینه را **ناکه** سبب میشاید که مراد به محبت
 ذاتیه باشد و بشرط مدام قبول استعداد آن
 در مرتبه اعیان ثابت و بزرگ حقیقت علمی عینی حقیقت
 و حضرت علم بصورت اعیان تقابلات و حقیقت اضافات
 و در حقیقت از قبیل اضافات مفسر باشد بفراغش و
 سکر استعداد سکر باشد در همان مرتبه محبت
 سکر در مراتب دیگر از آن فروز و بکرم کثرت و
 عینی یعنی قابل شنیدیم و مستعد شستم نزدیکی
 علمی عینی حقیقت بصورت اعیان ثابت و بزرگ
 علم هر شراب صفت محبت ذاتیه را که سبب است
 سکر مایه تا در همان مرتبه با موجب حقیقت سکر
 در مراتب دیگر و این قبول و استعداد پیش از ظهور
 کثرت و جودی عینی بود **سرباغی** خوش گذر زن
 ز عالم و ستر و علنی **ناکه** فی رحمت بود فی رحمت
 تن **ناکه** در زاویه کتم عدم کرده وطن **ناکه** من بودم

تو و عشق تو و من **و** میاید که مراد بشر است
تحقیق مصنف محبت باشد در عالم ارواح و حسیه
اضافه و ذکر بحقیق اضافه مصدر باشد بمنویش
مراد بر حقیقت سکر یعنی بهریت و عیانی که در
کمال را در شاه به جمال و جلال می باشد
یعنی شایسته پیش از عشق جان بتن و عشق روح
به بدن بر یاد و دوست شراب محبتی که بهستی و حیرت
ارواح ما در شاه به جمال و جلال و بان شراب بود
سوال زان پیش که خضر جان نشت و طلیات
در چشمه تن روان شود آب حیات **و** خورده می
عشق زخمه نداشت **و** بی کام و دمان ز جام و
صفت **سوال** اگر کسی گوید توحید نانی موقوف
بر وجود ارواح پیش از اشباح و این نیست
که مذکور حکماست که وجود ارواح بعد از حصول فرج
و تسویه اشباح است و امام جمعه الاسلام خیر است
با این موافقت کرده است و آن خبر مشهور که

ان الله

ان الله تعالی خلق الارواح قبل الاجساد و اما تعالی عام
بر آن حمل کرده که مراد با ارواح ارواح ملکیه است که دنیا
سلسله وجودند و در آن حکما موصوفه بقول
و نفوس مراد با اجساد و اجساد عالم که عرض کردی
و افلاک و آب و غیاط است **جواب** گویم که
شیخ کامل محقق پیش از صدر الدین قونوی قدس
الله تعالی سره در بعضی از رسائل خود تحقیق و تفسیر
و تفسیر است که وجود نفوس جزئی است این
که عموم آدمیان است بعد از حصول فرج است و
آن و اما وجود نفوس کلیه است آنکه که تحمل و خواست
راست پیش از حصول فرج است و اگر شیخ خود
فصوص حکم نقل میکند و میگوید اخبار فی شیخی الام
الاکمل رضی الله عنه شیرازی حاله ان ثم من یكون تدبر لا
جاء به قبل اجتماعها بعلم و شعور بعد از آن میگوید
والله لکنیة نفسه ان من یكون نفسه جزئی است بحقیق
والله لان النفوس لا یستعین الا بعد المراجحة

فلا وجود لها قبل ذلك حتى تاتي لها تدبير الافراد
البديهي يعلم وشعور و مراد بنوعه كل شيء كما ان كلام
شيخ مذکور در همان رساله معلوم ميشود و نفوس است
جزئی که در استعداد آن باشد ترقی کردن از
مرتبه بمرتبه و تسلسل شدن از صفات تقدیم بر ضمیمه
بجستی که بکلیات خود عمو و گشته و متصل گردد و ذلک
لان ذواتها جزئیة من حيث خبر و تمام حال ان مشاهد
المبدء الاول زمن المتفق عليه عند الابرار المشهور
انهم لا يثبت بدون كفا ما حتى يصير من كذا كذا ثم يزداد
دون ترقيا بالاتصال بالكلية على الوجه المذكور في
امر المعراج طبقة بعد طبقة مستفدين من كل الاتصال
استعدادا و وجودا و بقاء و بصره بعد ما حتى يتهيأ
العقل الاول مفيدون من الاتصال به مستعدون
به كذا بدء المبدء كما هو شأن العقل الاول **سوال**
اگر کسی گوید و الا یلی که اقامت کرده اند بر وجود
جزئی بعد حصول البراج خصوصیت بعضی و آن بعضی ندارد

جواب گوئیم که آن دلایل نام است و دلیل
نامی آن همین است که مکاشفات ارباب
و مشهور که معتبر است مشکو به نبوت خلاف آن
گوای میسر **رباعی** در وحی جلیل کی رسد
عقل و علیل **رباعی** هر چه که هر دور انقی نام دلیل
کرت چو بل صواب خبر طوم است **رباعی** بهمنات
که پیش را بود قوت سبل **المعص** هر جزئی اند
افراد عالم مظهر اسمی است از اسماء الهی و مجموع عالم
مظهر جمیع اسماء انا بر سبل تفرقه و تفصیل و حقیقت
انسانیه کمالیه احدیت جمیع مظاهر است
جزوی از افراد عالم غایت که هر و در آن کامل
نموده ای نیست لیکن بر سبل جمعیت و اجمال گویند عالم
کتابت متصل متبوع و انسان کامل ای ان باری عز
فصول و ابواب **رباعی** از دو که کمال
خانه احشاش **رباعی** ابواب کتاب عالم و ابر کاشش
لوح وجود زور رسم قدرتی **رباعی** در آخر کار نام

و نوازش پس میثا که ایراد شرنا و سکرانغیر
فوق تکلم واحد از برای اشارت بحقیقت مذکور
بود میثا بی ملاحظه این مثا کت زیر که
دارد و کمال افراد و اعتقاد و شراب و سکران شراب
ما بیشع ناظم شایسته و مساهم **ماعی** تنها میثم
رعش تو با ده پرست **ک** ان کیت نو و کیکو کرس مار
آزور که من کرفتم این باره بدست **ک** بود و در
می پستان است **وقا اقدس مره** لها البک
کاس و می شمس بدیرها **ک** حلال و کد
بید و اذ اخرجت بحجر الکاس لا تسمى
الا فیها الشراب و الشمس یطلق علی الحمر
و علی الصوء البد و طایر شدن و المرح امتیض مر
از با با قل و او دور و می شمس هر یک از عطف و
حال را میثا بد و میثم خیری محمد و ست ای کم قره بدو
بیم پیشه کرده است جام مدام را در استداوت و
برام صافی شیر فیضان باده تمام و مدام را در صفا

و نوازش

و نوریت و فیضان بوضو شمس و انکشان شمس
را حین اخذ الکاس در وقت و استخوان
بهلال و شکلهای خیالی را در استدارت و نور
و صو حرم **میلو** مر آن شراب علی الدوام ماه
تمام است جام حال آنکه خودش اقامت و فیضان
و برائی که میگرداندش انکشان بهلال مثال ساتی
بسیار بدی میاید وقت استنشاق آب ستار
رخشده از شکلهای جباب **ماعی** مای
تمام جام و می مهنه **ک** و آن مهر میر
بهلات میر **ک** صد ختر خشنده هوید اگر دو
چون شمس می زاب شود لطف پذیر **ک** حرمیت
محمدی را که صورت معلومیت داشت مع البقر الاله
و صورت وجودی و می ظم اعلاک نسبت شمس
ذات احدیت مجازاتی نام متا بد کمال که بر
ازان مرتبه نقونیت حاصل است در استفاضه
نور وجود و کمالات تابعه آن حسیب و سبط

بکده ساجده خاقانی و اعیان کن تا یک نشین ظلمت
اند در اسفاغه مذکور بوی محبت چنانست وی
در محال محلات با ذات احدیه و توسط او میان آن
ذات و صفاتی امکان در افاضه وجود و توابع
آن بعینا چون نسبت متبادله ماه تمام یا با اقیان
توسط ارمیان آفتاب و سیکنان شب ظلمت در افاق
نور و لوازم آن پس بنابرین علاقه لفظ مدبر را که
موضوعت باز آید ماه تمام برای آن محبت شعاع
توان کرد **در بابی** ای جان و دل آخر بجهت
خواستم **ماه** هم جان و هم دل بکدامت خواهم **ماه** چون
بافت شب تمام عالم ز تو نور **ماه** مغدورم اگر ماه
تمامت خواهم **ماه** و بعد از تغییر از آن محبت سدر
و از محبت بدم چون مشعلان بادیه ضلال و کفر
بشراب روح سلسلی محبت الهی و کج نه شراب غلی
مودت و آگاهی بهستیاری هدایه او نتواند رسید
و او را کس آن مدام نتوان داشت و جام

نثار

شراب توان انکاشت **در بابی** دور مهر **ماه**
تو ای ماه تمام **ماه** جامیت کرد خورم می عشق بدم **ماه**
از بس که فدا میخوادم زین می و جام **ماه** محبت
نیشاسم و جام کدام **ماه** و چون مقصدی او
رت این کاس خراسان الوهیت و او منافقت
که در حدیث صحیح قبله می بین اصبعین من اصابع
الرحمن از آن با صلیح تعبیر رفته تواند بود و ملا
را که مشیر بانکت ساقیت اش رت بدان لعل
داشت و اسناد ادرت کاس من و توان
کرد **در بابی** این نرم چه نرمست که از باغ
نوشند می محبت از جام جمال **ماه** این بر کف ساق
قدح مالا مال **ماه** بدری که بود بدیر آن چید مالا **ماه**
و اصلان و کمالان و دو قسم اند جامی مقربان
حضرت جلالند که بعد از وصول بدرجه کمال حواله
تکمیل و کمال ایشان زلف چندان شراب عشق و محبت
بریشان میبود که ایشان را ایشان بر بود بدو

بحر کجاست شد از نفع علم و عقل منع شده احکام
و ادب طبع ایشان بر جوهر سخنان قیامت
و تقاضای دیا حیرت اندیشان را از وجود خود
آگاهی نمود بدگری گجا تواند بر خست **سماعی**
خوش وقت کسی که می در خانه **سماعی** و سبب خود
نه از پستانه **سماعی** صد بار اگر نیت شود عالم است
واقف نشود که هست عالم یا نه **سماعی** و اما
که چون ایشان را از ایشان بر ماند باز تصرف
جمال ازل ایشان را با ایشان به و از استغنی
در عین جمع و کج قباب اصل تفرقه و مبدان بقا
خلاصی از زانی دارد با حکام شریعت و ادب
طریقت معاشرت نمایند شراب بخیلی جد محبت
را بازال سلسلی علم و معرفت پانزده از فرج
این آب با آن شراب بسیار جابجایم آثار
معارف و اسرار بر خیزد و هر یک بخیر یا
فروماندگان ظلمت بیابان مخدم لال و حیرت شوند

و همای که اشارت باحوال این طایفه تواند بود و قول
ناظم قدس سره و کم سید و الانا مر حبت **سماعی**
این طایفه اند مطلق از قید رسوم **سماعی** فارغ شده را
بدین احوال علوم **سماعی** بر ظاهر هر شان لوازم نورانی
لکن نجوم شیطانی بر جوم **سماعی** و **سماعی**
و لولا شد اما ما استبدیت طایفه **سماعی** و کولاناما
تصور ما الوهم شد از آنچه طایفه است و جان مع
خانه است و خانه خانه می خوش من تصور
برق است و بدعت همه ضمیر ما غایب عاید است
بدان **سماعی** اگر نه بوی خوش و شمیم نکش
می فایز شدی راه خواب بصوب چخانه او انداختی
برون و اگر نه لمعه نور و نور ظهوری لایح کشتی
تقدم و هم طریقی تصور حقیقت او توانستی بین
سماعی مگر در برستان نشدی بخت می **سماعی**
بردی کسی میگوید بی **سماعی** در پیم خود بینی
نور زوی **سماعی** کی درک حقیقت توانستی **سماعی**

بهنجای جمال تباری که مستغرق عشق مجاز است ظل و فرج
 جمال و آن است که مستغرق تحت حتمی است بهنجین عشق
 مجازی ظل و فرج محبت حتمی است و حکم المجاز فطره
 الحقیقه طریق حصول آن و وسیده و مصلی آن بر
 که مقبلی انجبت بطرت اصلی فایده محبت در آن
 علی الاطلاق غرض نه بوده باشد و بطل تراکم
 حجب ظلماتیه طبیعی در حقیقت ماده اگر ناکاه بر نور
 از نور آن جمال از پرده آب و گل در صورت لری
 موزون شمارل مناسب الاعضا شمارل الاجزا شتی الله
 صبح آنکه کرم الاخلاق طیب الاعراق **رباعی**
 تیرین کاری بخش سخنی چالاک **نه** مرهم نذر دواع
 دل مرغنا که **نه** همچون کل نیش کشیده من پاک زلال
 دست برد هر پاک **نه** نمودن گیرد هر این مرغ دل
 آن مقبل بر آن اقبال نماید و در هوای محبت لور و
 بال کشاید اسیر دانه او شود و شکا دام او کرده او
 به مقصود تاروی گیرد اندک خبر وی مقصود دیگر نداند

رباعی از مسجده خوانده بخار آید **نه** می نشسته
 مست بر دریا آید **نه** از هر چه در عشق بار نیار آید
 و او را بهزار جان فدا آید **نه** از عشق شکر آید
 شوق در نهادش افروختن گیرد و حجب کینه
 که عبارت از اشتهاش دلست بصورت کویه
 پذیرد غشا و غفلت از بصیرت او بکشا آید
 کثرت از آیه حیثیت او برسد دیده او
 بین شود و دل او حقیقت شناس گردد نقص
 اختلال حسن سریع الزوال او بر یاد جمال و کمال
 و نهج او ادراک کند از آن بکر زود بین او
 سابقه عنایت استقبال او کند اول جمال و تحت
 افعال بر دماغ شود چون در محافه افعال ممکن کرد
 جمال صفات ممکن شود و چون در مکاشفه صفات
 رسوخ یابد جمال ذات تجلی کتب محبت در سیم
 کرد و ابواب مشهور روی مسوخ شود و چون
 من اوله و اخره یک حقیقت بیند که ظاهرش چون

بهیچ شونده و اعتباره بر باطن تجلی کرد و حقان علی
 امتیاز یافت و چون با حکام حقان علی ملکی منیع
 کشت اعیان خارجی تعین پذیرفت بر هر چه که
 او را یابد و هر چه کرد او را پسند هر لحظه روی در
 مشهور و مخفی و گوید **ربانی** در سینه نهان
 تو بود من غافل **و** در دیده عیان تو بود من غافل
 عمری ز جهان ترا نشان **و** منم **و** خود جهان
 بود من غافل **و** چون اینجاست بداند سرش
 مجازی نمیرد بوی بوده است از سر اینجاست عشق
 حقیقی و صحبت آماری بمسایه بر تو می از آفتاب محبت
 ذاتی اما اگر آن بوی شیشه باین شیشه نرسد
 و اگر این بر تو نیافتی ازین آفتاب بهره نیافتی
و خوش وقت کسی که بوی می خاشند
 رفت از این بوی می خاشند **و** آمد بر
 رکوی می خانه بدید **و** در بر تو آن حرم می خاشند
و قال قدس سره **و** کفر یبق منکم ا

الحق

۲۵
 الدهر عین حشاشه گان خفاها فی
 صد و النهمی کتم حشاشه بقیه روح را گوید
 و نهی چمن نهیست و نهی ضرور را گوید اعتباری
 کردن و از ناشایسته الکتم **و** الکتان نهان
 از باب اول و اینجا کتم بمعنی کتم است ضمیر نهان
 بداند است و ضمیر خفا با حشاشه و جمله گان
 صفت حشاشه و میانه که هر دو ضمیر راجع یکدیگر است
 و جمله نهی مومل مضمون او اضافه صد و نهی مایه
 حذف مضاف یعنی صد و نهی الهی یا ارسیل
 با انجایه است که نهی را با صیغه در شپه کرده باشند
 و صد و نهی که از لوازم شبهه است مرور اثبات
 کرده **و** باقی کتم است در مصرف کتم
 و محمول نهان از آن می که جانها را بمنزل جانست
 و جانها را بمنزل ابدان خبر تو می خاشند که گویا نهی
 وی در سینه های حرم و منان پوشیده کشته است
 و نهان **و** فریاد و فغان که باز در کوی

مسیحی زده زخمی نه نام یار پیشین **از انگونه نشان**
 که بر خلق جهان **گشت نهان گشتن** از غیر نهان
راست حضرت حق سبحانه را استوار متعاقبت
 و هر یک از محب طهارت و احکام و آثار دولتی و سلطنتی
 که چون نوبت دولت و سلطنت او را از احکام
 اوظاهر کرده و احکام متقابل او باطن و بالعکس
 این همه بمقتضا علم شامل و حکمت کامل حسی است
 و هر یکی در موقع خود در غایت کمال و نهایت جمال
رباعی که جلوه وی طلعت از ماه فرخنده
 شانه زنی طره پر تاب و کمره **که** در همچو کمان کشیده
 ابرو زده **حقا** که بود جمله ز یکدگر **که** در قیاس
 متقابل است دو اسم الظاهر و الباطن و ظهور
 و کثرت چون بطن و وحدت مثل زمانند زیرا
 که ظهور عبارتست از بقیت حقیقت بصورت ثنائیات
 و بطن عبارت از عدم آن و این تلبس عین
 کثرت و عدم آن عین وحدت و سکونت

که در

که در کثرت غلبه احکام باطنی است بر مایه **ظلال**
 در وحدت بر عکس پس هرگاه حضرت حق سبحانه
 و تعالی با اسم الظاهر تجلی کند ناچار احکام مایه **ظلال**
 بر احکام مایه **ظلال** غالب شود و پوشیده نباشد
 که علم و معرفت و محبت و انشغال آن همه از احکام
 مایه **ظلال** است پس این العالم و المعنوم و العارف
 و المعروف و الخ و الح و الب و الب و الب و الب و الب
 متناظرانند در مقام مخفی و بطنی باشند و از باب
 آن در جواب سؤالاتی که در احکام مایه **ظلال**
 میبینیم و بین سایر تجلیات و محسوسات و معرفت بدین طریق
 نتوان گرفت الا علی سبل الذرّه و همانا که پیش ما ظاهر
 و درین جهت اشارت برین مخفی و بطنی و کثرت و کمون
 کرده است و این طایفه در زمان شیخ که در حاکم شهر است
 بسیار بوده اند **رباعی** هر چند سر از مهال من کم
 تا بی **اشکم** بود از شوق لب غنایی مستغنی را
 میان بکار یاب **سک** نیست که شاکلی بود از بیانی

وقال قدس سره فان ذكرت في الحاشية اصل هذه

نشاوی ولاچار علیہد ولائم حی قید اکونید

النشوة مستخرج من ثمارها ونشويها زباد

و سپهر دهر نشوان دهر نشوی بهر قوس نشادی

ی کوہ اگر یاد کرد بشو و آن می در باجی خج که قیل

میلان و قسطنطنیہ و لان استمر آمینہ لاس ان حی

ست نموند و اربعیت مستی از بهشت نموند و حال

پس از آنکه از سی عار بود و نه از سیله می برسی

باری **باب** ان می حوام که عقل از دست خود

[illegible]

که کتب و خط را از آنجا که در آنجا بود

لناری نمود: خنجر چون دامن او را چو بر زمین

نمی گویم عاری بود **لامع** روحانیت و علم

خودات ساریت زراکی و ادب و شمع علی

وكان لا يفتقر إلى شيء

بسم الله الرحمن الرحيم

پس حضرت حق سبحانہ و تعالیٰ میگوید و تبارک و تعالیٰ

صفت حیات متعین **مرباعی** پیر خیز چه ارکان چه

معادن چغتای: ساریت و افراسیاب

حیات کو نیک عمل عینی و عادات سے خداؤ

رفع الدرجات وما يدل على ذلك

ولقد يرثيها ونفي برج حنفي مخالف

ایضا و اولیاست عظیم لایم و مرمان سر حیات

و در سی دانظمه سران منویه الطیبه است بمصوبه
نیز انچه است در کتب دیگر و چون در اول

اینکه چون در آسیا راه بود در میان
از اوقات همیشه در آنجا قیام می نمود

وَمِنْ كُنُوزِهَا فِي الْفُلِ لَمَّا رَاكُمُ الْغَمَامُ وَالْجَبَلُ لَا

ادب و ادبیات

را فوجی باشد و ملک باغی ازاله چون این ظاهر

شود و روی صفت حیات با حیم لوازم یا اگر آن

والکفران موحودا اعتدال دور باشد چون معده و بواسطه

منفعت حیات و لوازم آن در وی رشد یافته و نرسیده

فی شتاب

که مرا بجای دین بخت عالم کبر پاشد و در تیرازی وی بجای
اگر چه مقصود از وی قیل است و اشعار باشد برسان
حیات در جمیع اجزاء عالم جا را کان او چونان چند داد
بماهل جی طایفه باشند که این ز اهل بیت شرب شراب
مجت و قابلیت قبول اسرار موصفت باشد زیرا که ماه
عدای این طایفه در حکم عدم اند بلکه از عدم باری کم
باب آنکه راه عشق ثابت قدم اند و ملک
و ناسروری علم اند مقصود خلاصه وجود ایشانند
باقی همه با وجود ایشان عدم اند و مشایخ که مراد
بجی قیل از باب محبت و خالواره امحاش عشق و صورت
باشد زیرا که این طایفه که حقیقت ایشان زنده اند
و بحیات حقیقی از زنده اگر فی الشکی در مشرق باشند
و یکی در مغرب تا هم متصل اند و با یکدیگر مکرر و یکدل
باب عشاق تو که شاه و کرد در پیش اند چون
بتر ز راستی همه در پیش اند از خویش چو عاشق بود
در ایشانند بیکانه که عاشق است با او خویش اند

و مشایخ که مراد بجی محبوبه وجود انسانی گمانی باشند
و مراد باهل جی روح و قلب و نفس و قوای روحانی
و جسمانی زیرا که هر یک از اینها را در وجود هستانی
کاملی از سماع ذکر شراب محبت منی دیگر و پنجه وی هر چه تمام
تر است **باب** هر جا که گداز مطرب و خنده خطاب
و گرمی عشق تو بر او از ربای از ذوق سماع ذکر
آن با زده ناب عقل و دل جان من شود مست و
خواب **وقال قدس** و من یبکی احشاء الکدام
تعا عیدت و لم یبق منها فی الحقیقه الا اسم
حاشا اندرون تنی که احشایه وی و نخم شراب و نای
جمع وی تصاعدت ای ارتفعت **میکوید** آن می
از درونهای آنها متصاعد شد و بمیل مقام علوی از
مقار آن می سفلی متصاعد گشت و از وی بین الانام
هیچ باقی نماند الا نام **باب** در واکه صریف در شام
نماند و زبانه نمی در قیج جام نماند کرد از دل خم
ز لطف می میل صعود و در حمله از و بجز نام نماند

مبحث وجود و کمالات تابع بر وجود و انجمن است
 و علم و ارادت و قدرت و غیره که در انجمن مراتب و درجات
 که انسانیت بنمایند و هر یک از آنها وجود و کمالات حضرت
 احدیت جمع است که از اوج درجات کثرت و اطلاق منزل
 و نموده و در حصص درجات خیز و تعین دوری نمود
 و در نظر مجربان منسوب به مضاف بمظاهر خیریه تعین
 می نماید اما چون در دیده بصیرت اهل مشایخه و اهل نظر
 صدق مجاهده اضاف این امور به مظاهر خیریه سابق می شود
 و نسبت شان بمراتب تعینیه زایل گردد و باز برگردد
 کلیه و اطلاق خود و نمیکنند می اورد و که از سقوط اصناف
 و زوال نسبت اعتبارات و عود و مرتبه کلیه و اطلاق تعینیه
 تقسیم کنند چنانکه از مقابل اینها به منزل پیر سر گذرند و باز
 که صعود و نزول مقابلند پس میاید که مراد از میان نفوس
 کامل اولیا الله باشد باعتبار احاطه و اشتغال آن بر
 شراب عشق و محبت و مراد به تصاعد انقطاع اضاف
 و نسبت از مراتب منزلت و رجوع آن بمقام اصلی و ترقی

اولی خود که حضرت احدیه است زیرا که چون محبت رفیع
 بمقام فیما تحقق می شود نسبت بمکالات در نظر شود
 وی از وی منقطع میگردد و باقی بنمایند و روی الایمان
 مجربان اطلاق اسمی آنها میکنند و وی میگویند قرآن
 از ارباب محبت است یا از مجربان است و مسائل آن
 و فی تحقیق آن صفت محبت بحق قائم بود و نوی **عبارت**
 شبیه محبت تو از اوج جلال انارل شده بود
 بر من شیفه حال در چرخ او چو روزنه نام بوبال
 باز سو نشمن خود پر و بال **عبارت** با عشق تو ام
 بهر نام است و موس با کسی درنده چه سان
 باخس از بهستی من نشان نمی باید کس ماند
 مراد عبارت نامی پس و می شاید که مراد بدان
 ابدان طایفه باشد بسیار احاطه و اشتغال مذکور و شایسته
 که مراد اجرام سماویه باشد مشایخه استداره و احاطه
 و مراد با حاشا طبقات عنایه و بین الاحاطه که انصاف
 که مستتر افراد انانیت و علی کمال تقدیر برین مرادیه

شرب محبت آن باشد که چون نفوس کمالان کشند
بحکم الله یضعف الحكم الطیب ازین نشین سفلی
بخطا برتد می نمود که در ذریعیت انصاف کمال از
علم و معرفت و عشق محبت نیز تصور کردند و این طایفه
و اجمعی دیگر که در کثرت و ظهور غمزه گذشتگان باشند
موجودند و این کمالات در انباشت از هیچکس دیگر
ظاهر نیست **نکته** در عرضه کون جمعی توان
یافت در فقه عشق مرعی توان یافت زان
معی که ریاضان نموده و گذشت در حلقه یک نخی
توان یافت و حسیذ موصوفه ازین بیت اظهار لطیف
و تاسف باشد بر یافت این طایفه و عدم ظهور این کمالات
نه نفی مرتبه ولایت اهل آن و الله اعلم المستعان
وقال فی سره و ان خطرت بوما علی کفا
طوامن اقامت به الا فرج و ارجل الخ
خطر الامر ماله و علی باله خطر الخطور
بکند است که بر دلش از بابل و خطا میبرد

القلب و الموالید به مهنه القلب قسیمه للمحل بالآ
الحال غیر مجرور عاید است بخاطر و با باره و معنی فی
و میاید که عاید باشد بخطوری که از خطرات مفهوم میشود
رسانیت را بود **میگوید** اگر خطا کند دوزی داد
آن با ده بر ساحت خاطر جویدی ازاده مسافران
ساحت یعنی شادی و حیرت و تصادفات کند و مجاوران
انجم یعنی اندوه و علم کون رحلت زنند **رای** از باد
عشق غصه بر باد شود در آن شده حادثه اباد شود
رخاطر غلغلن کند و شاد شود زنده و غم و زمانه
ازاد شود **لا سمح** تعلی علم و شعور را مبرر در دو
میتواند بود یکی بصورت عقل و صورت معلومات چنانکه چون
زید و عمر را به بینی در ذهن تو صورتی حاصل شود که بدان
صورت از ماضی خود متذکر شوند و دیگری بصورت ذوات
معلومات چون علم بحج و شمع و شهوت و غضب محبت
و عداوت بعد از انصاف نفس و آنها و این علم بود
و در حدیث است که خطا محبت و آینه بر دل شعور

بر وجه اول با نظر توفیق که اگر کسی شنوی یا اگر کسی بخوا
یا بصیرت خود در پناه مشورتی موجب کرامتی
معتد به نیست بلکه سعادت جاود او کرامت حیوانی
در آن تواند بود که حضرت حق سبحانه حکم آن را که در حق
ایام و هر یک نجات بر صاحب دلی که با استعداد کلی
اصلی و صفات و صاینت و دوام توجه و افتقار موجب
افتخار و اهلها و تعرض نجات الطاف رب بزرگ شده باشد
بر تجلیات ذاتی اختصاصی که کند و ادا با الهی از او
بنازد و چاشنی محبت ذاتی خود شکرش باشد روح او را
بواسطه آن انبساطی حاصل شود بر نور و بر دل تا بدین
او بسط و بدل کرد و عکس دل بر نفس افتد و چون داد و
رخت بر بندد و فرج و کرد و بجای آن میشود **ربا علی**
شب بود که چشم من از بهار بوقی بدر خورشید ز
سفر لیل بار در خانه غیش و طرب از بوخت چراغ در
خون اندوه غم انداخت شرار و همانا که مرا در شمع
فدس بر خطر معنی ثانی بود باشد اول و معنی

الهدایة والیق المعول **قال قدس** و کو نظر
الذمان ختم انا بقا لاسکیم من دونه فاذا لك
الخت **تظن** الى شئ ونظر نظر انظر اما کر
بوی از باب اول شاید که همان بر هم نون باشند
جمع نهم چون رختن جمع رغیف و می شاید که نفع نون
باشد بر صیغه مفعول و چند خود ضمیر جمع باعتبار معنی باشد
زیرا که حبس است سواء كان اللام للجنس او للاستعارة
و شامل افراد بسیار و فی الصحیح نادمی و لان علی الشراب
فهم ندعی و ندان و جمع الیدیم و تمام و جمع الذمان نامی و
يقال المنادیة معلومة من المداهنة لانها من
الشراب مع الذی یختم علی الشئ ختما مذهباً و
چرا زبانت و هم و مرا و تخم اینجا مهر است نه معنی مصدری آن
ظرفی را گویند که در وی شراب غیر آن گشند و جمع لوانیه
است و جمع اینها و انی **محمد** که اگر بنشیند میان آن
محبت و میماند نیش عشق و مودت حتی تا از مهر عار
آن شراب را بهر آئینه میست که داند شان بی شراب شود

۴۱
 مهر نامه او دیدن **رباعی** یارب چه می ست این
 که بود همواره در اندر منم از و صد باره که هر
 خمش را نکرد میخواره بی باوه شود دست از آن نظر
 می تواند بود که مراد نام قدس سره با ناله و کمالان
 وار و احسان بود و یکس که حاصل محبت ذایقه حقیقت
 آنهاست و مراد بختم نامه بدین جهانی عنقریب که محفوظ
 است بهندت بشری و عارف بهل و ناقص و کامل را
 در آن بایکد که صورت براری پس مجربان باین دست
 صوری قیاس ال ایشان برخود میکنند و بر احوال باطنی
 ایشان اطلاع نمی یابند بلکه بر نفی آن احوال می نمایند اما طایفه
 لبان قابل و مردان صاحب دل که با ستم واهی و طاعت
 کسی ندیکان محفل و حرفان مجلس این طایفه اند و بر شرف
 شرب این شراب آثار آن بر صفات و جوه و فکرات الهیه
 ایشان مشاهده میکند و آتش به در باطن ایشان
 تاثیر میکند و ایشان را از ایشان باز می ماند و بمقام
 ولی نشانی می رسند اما که هنوز باحوال باطنی ایشان مشخص

۴۲
 نشده اند و باطلاقی معنوی ایشان متعلق نشده **رباعی**
 آنی نو که از نام تو می بار و عشق و ز نامه و پیغام تو
 بار و عشق عاشق شود و آنکس که گویت کدو و کوی
 ز در و نام تو می بار و عشق و عشق این معنی از خوا
 ما و راه الزهر و خلفا و اصحاب این قدس است **فهم**
 و طول اعمار احلافهم ظاهر و هوید است چه بجز و انکه صاف
 را نظر جمال مبارک یکی از عزیزان اقدامیک خط سفا
 صحبت او دست دهد با التفاتی آن عزیز نسبت به واقع
 شود در خاطر تو و معنی انجانی مطلق کند که کدو بهار یا
 و مجاهدت میسر نتواند شد و عمده در لفظ صحبت آن عزیز
 در یافت این نسبت است از هر که این نسبت در یافته
 بعد یافت او نشنیده اند از هر که در یافته این نسبت
 دار صحبت او روی بر نشد و از انفس در نشسته می
 عزیزان است این رباعی که بر سپین تمین و بزرگ آورد و
رباعی با هر که نشستی نشسته جمع دلت و زلو
 ز مبدحت آب کت ز بهار و بهشت کبریا می باشد

در فی کشت روح و عریان کلمات الحقا الله

سَيَجْأُذُ بِالصَّالِحِينَ وَوَفَّقَا لِلصَّالِحَاتِ وَفَعَال

تدیس ۱۰۰ ولو بچھو اسنہا تری قبریت لوار

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا اللَّهَ وَاعْبُدُوهُ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مُخْلِصُ الدِّينِ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

از باب دوم نثری خاک نمناک الاموات بر حاشی

تیمبر یعنی اعیان بندگان است در عین سابق الف و لام

در الروح و جسم بدل از صفات الهیه علی لغا

لی المیت روحه و ایش حس و حرمه و اگر پاشد

سخه اران باد. برخاک منک کورکی جان داد.

از این جهان معارف کرده به پیش باز کرده و شنیده

فی القادہ الحسن بن یحییٰ و حسن در استغفار

عاشق خوانده رومی و شیر و خورشید

یاد داری یارو یخچال هله زان می یارو

کے لئے اس کی تعلیم دے دے۔

و در بوم است می نیات کسی جوانی که مستر است

یاں محمدیہ سوامی کے انسان و غیرہ و دیگر کتب

31

بر سه درجه است در حیات اول زنده شدنت تعلم

وایش از مردکی چهل و نادرانی قال تعالی و من

كَانَ مَيْتًا فَاحْيَاهُ وَقَالَ قَعْصُهُمْ أَيْ مِنْ

كان ميتا بالجهل فاحياءه بالعلم

دل واسطه علم حق را امید اندوز و در طلب بخشش مسما

و در این پیش از خواص حیاست چاکر ما دانی

سكون ارواح موت **ربا** **جی** علم است

جاودان بی علم: جسمی ملک بحکم علم: ان پیم

محمد و محمد ارباب حیات : ابو ایمن من لدنا علما

در قلم با سیم رده شدن دست بخت نامت در کو

بجای کسی و قصد کند راه او را مردی لوفه و

ایں معیت و دی حیات یقینی ابدیت

[illegible]

سین و یات سیم و سها. یوماون له قمره

موسم بردهاں میں کر دیتا ہے۔

چهار رود و **میتواند** بود که مراد کرم حقایق دانست بخت
 و طهارت عارفان و کمالان بود بشکلی که شراب محبت و آ
 عصا زده فواکه علوم و خلاصه غرات معارف است
 و مراد بجا لایط و جو جمالی و صورت بیولانی این با
 احاطه و اشمال بر کرم مذکور و من این را از وصول بدان
 یعنی اگر رسانند کجای حمایت و شایسته عارفان
 و اصل و کمالان و محال که عیسی فارصید چهار را یکدم شفا
 دهند بلکه مراد ده را یک نفس جان بخشید چواری را
 که از ستم جنات و علت بطالت نزد یک آمده باشد که
 استعداد فطری او مرزده شدن را بخواست طریقه محبت
 ذاتی باطل شود هر آینه بهین صحبت و برکت ملازمت انصاف
 دولت آن ستم از وی زایل گردد و از آن علت شفا
 عاجل پس **بسیار** پری که بود باده فروشی کار
 ره جویم زرم خلدناش **وز** در درون بارینا بی بار
 خور از برسان بسایه دیوارش **اما** که ره
 عشق نمی سپرد **هر** که شفا دی مسیح و کریم **پای**

صد ساله یکدم سپرد **وقال قدس سره** و لوقه باین
 حانها مقعدا شفی و یطق من خمری هذا
فما البکم التقرب زدی که دانیدن مقعدا
 مقبول از افعاد و برجای مازده را کونیه الذکر و الذکر
 یا کردن از باب اول الذوق و الذواق و اللذ
 و المذاقه حشیدن از باب اول البکمت جمع البکم و کم
 گفت را کونیه **میکوبد** اگر نزدیک که دانیده شود بختی نه
 آن شراب زمین بر زمین مانده پای او برقرار آید
 اگر یاد کند از جانشنی آن باده نالک زبان گرفته
 زبان بکفت کشید **رباعی** آن می خواهم که ساکت مانده
 بجای **ناید** بهوای قرب قوت پای **او** که کند تحیل
 چاشنیش کرد و زبان بسته اش عده کثیری میتواند
 بود که مراد ناظم قدس سره آن باشد که اگر نزدیک که دانند
 بقلب شوق و کمند ارادت بحرم صحبت کمالان محال که
 خرابات عشق و شکار بخت برجای مازده را که بد
 سعی کوشش خویش قدم از پستی بهستی و تنگنی خود پستی

ستباری

پروان تواند نهاد هر آینه با دوازده بیت بر کل قوت
 سلوک و مکنت ز قاریا بد و کام نیت بر سر دنیا و آخرت
 نهاد و بکم حظین و قد و صلت پیشگاه وصال بارگاه
 انصال استناد و اگر فایدا آید شری که از جام محبت
 در مجلس قدس کشیده و چاشنی آن در مجلس شکر کشیده
 است فراموش کاری که در میان حقایق انکم بهشت و در
 دقایق آن شکسته زبانان بسته لب کلمات طوطی
 بعضی نکلم در آید و زبان با طهارت سر از عرفان بکشد
رباعی چون مست من از خانه خار آید که بوی
 خوشش بوی گلدار آید هم سرو بیامانه خرامان گردد
 هم سوسن بی زبان بخت آید **قال قدس**
 ولو عبقت فی الشرق انفاططیها و فی الغرب انفاططیها
 لهما دله النجم عتبه الطیب الکبری لوق
 به عبقلا التحریک و عبا قیده مثل عثمانیه **می**
کوبید و اگر بوی خوش دهان می در حد در شرق که
 مطلق انوار و منش ظهور و انوار است وصال انوار

حبر

جانب غرب که موطن بطون و مقام خفا و مکنت مرکب
 می بود از ادراک مر مشهور و محرم هر آینه از قوت شم
 بهره و شود و منشش از استنشق را بخت آن معطر
 کرد و **رباعی** می جان دمیده از عدم باز آرد
 شادی دل غنیمت بار آرد که بوی دهد بشرق و در
 غرب **می** که کوهان از قوت شم باز آرد **می** می تواند
 بود که مراد شمس با طموس سره آن باشد که اگر از شرق
 ذات اعدیه که مطلق انوار و شموس رواج نفوس است
 رواج ارادت ازلی و فواید محبت طم زین و زین
 و در مغرب ان بعضی افراد و اشخاص شری که محل
 است انوار ان شموس و انوار است مرکب می بود و مجرم
 که بواسطه استیلاء برودت هوای نفس و کثافت بخار
 طبیعت مشام و ذوق و ادراک اشغال بر قوه هر آینه
 سرعت سرمان ان رواج و شدت نفوذ ان فواید
 مشام و ذوق و ادراک اشراک شده گرداند و با شتم
 نفحات انی تلحید نفس الرحمن من قبل الامین

برساند **وای** باد سحری که چاک زد چسب من جان
باد فدای او که آورده من **لا** شده ناکشانی زمینان
چمن **بوی** که بی شینه از خاک من **وقال قدس سره**
و لو حفت من کاسها لکف لاسی لکف اضل فی
اللیل فی یوم **و** الخضم **و** اخضاب ما تخففت
و قد حفت الشیء لخصه خضبا لاسی لکف لکف
و قد لکف لکف بالکس و الخضم **میکوید** اگر خضاب
کرده شود از انعکاس انوار کاس آن می کف نکند
کنده وی هر آینه گمراه نشود و در شرح شطانی حال آنکه
پیش از غلغله آن کاس استاده بود و نورانی **وای**
هر کس که ببرد جام می ناب کرده و غلغله از غلغله می
ناب خضاب **و** در طاعت ششم کند راه صواب **وای**
به نهد بکف مشعل علم ناب **و** و میثد که مرا شیخ
ناظم قدس سره آن باشد که اگر خضاب کرده شود
بانعکاس انوار و انعکاس انوار کاس شش است
ذاتیه که حقیقت محمدی روح احمدیت چنانکه تحقیق آن

که

شرح بیت لکف لکف کاس می شش مری ناکش
درست ارادت مقبلی کف کفیت صاحب که خشن است
و قوت استعداده بمرض سبب آن کاس در آمده باشد
هر آینه گمراه نشود و در طاعات احتیاج بطلک طبعی و حال
آنکه در دست وی از انوار انعکاس و انوار مقبلی کفیت
از انوار کاس مطلع و امده هدایه و بالضم **و** بهشت
از انوار **و** هر کس که شش عاشق از کف نکند و **وای**
در یکده عشق می کرد که **وای** که در شب تیره که کف نکند
دارد در قوس شمع هدایت بر تو **وقال قدس سره** و کف
جلیت سزا علی الکف غذا بصیر من داود قها
یسلم **و** جلالت علی البناء للفعول ای ظهیرت
کشف لقا الشراب یروق و قفا ای صفا و برق
اذا تو و قفا و الاوق للصفاء **میکوید** اگر ظاهر کرده
شود شرب که کو ظهوری را غیا مستور بر دید کسی
که از مادر کور زائیده باشد و دل بر کوری جا و پنهان
هر آینه دیده او منور شود و از دولت پنهانی بهره ور گردد

کرده مکر در زخايش **اگر** خاکی در خايت تر يا کش
دنيايد که مرا در شيخ ناظم قدس سره آن باشد که اگر محلی
دو نمند آن بخيار بر خيانت شود و از قصه زيارت ها کی
نهاده ای کنند که من استعدايش منوس که آن باوه
پاک افتاده باشد و حال آنکه در سکون آن رخ آفت رسيد
بود ما نفس و هوايش که يده و زهر افشيت دنيا چشيد
که بيش از دم مر افقت زنده و قدم موافقت نه بر آيد
آن زهر زيارت ندارد و کردنی زسانه چيحت اين ما
کرد کافي نفس و هوا را در هر چشيدگان محبت دنيا را تر
باق اگر است که از تر باقی اگر نافع تر **و بی** قومی
حق است قبله همتان **فما** سر و اگر سر مکش از همتان
از آنکه چشيد زهر افقت زهر خايت تر باقی دهد
صحبشان **قال قدس سره** و هو سر هم لاتی حروف
اسمها علی حسی مصابح حق ابواللهم **سر** هم
لذا مکذا ای کتب اقا و قیتمه افون کردش
از باب دوم اصابت المصیبه رسيد در امصیت حق **الجل**

الجنون واجنه الله **مجنون** لا یقال محجن **و**
میگوید اگر نقش کند نمود نويس افون زکار حرف نام
آن باوه خوشگوار بر شياخی بری گرفته دلواله بهر آينه
هوشمند کرد و دوزخ را نه **و بی** زان می در کش که
طبع خندان کرد و تمیز و خود من از خندان کرد
بر خسته دلواله زماش **و بی** کر نقش کنی هر خندان کرد
و میتواند بود که مراد منم قدس سره آن باشد که اگر
عارف و اصل و مرشد کامل که رفیده دال مجنونان نفس و هوا
و اقبولان جوان معروغان محبت دنياست تفامیل سما
و علامات شراب محبت داتنه را بقلم نصیحت وارد بر باطن
چین است آن که صحیفه خیال روزنامه امانی و امان است
رقم زنده هر آينه از علت انصراف و افقت انجونی بر ماند
و از غول محفوظ و ماء موشان کرد اند **و بی** آن قوم
که با عشق و ولا پو شد **بر** خود در تر و بر و بر یاد شد
در زاویه صدق و صفا بنش شد **و** کش مکش حق
هوا و ار شد **قال قدس سره** و فوق الحیثی

بر قلمها الاسکندر تحت القوادک الوقره
میکند اگر رقم زده شود اسم و صفت معلوم
 سمیت آن باوه و شکوای برقرار علم سیاهی بر
 آن رقم سایه نشانی آن علم نامست کرد اندوخته
 شکلی میاری شان بر ماند **ر با علی** آن با و طلب که
 کرنی بر کف شاه یک غزالان زنده اند آفر شاه
 بر علم جیش نگاری نامش در سایه آن است شود چو سیاه
 و میاید که مرا پیش کوه میدان و جایت اینو منبید
 باشد و مراد بود چو شد که علم دارد و علم مقام و دنیا
 به مقصد و مرام میان الظایف است بهای تمام یافت
 یعنی اگر رقم در کتابت حقیقی و یک اسم **الاعلم** **الاعلم** **الاعلم**
 بر لوح جهت روحانیت مرشد کامل که نفوذ دارد در جنبه
 جسمانیسمات و صفات شراب محبت دایره را بچشم
 ذاتی اختصای هر انیست کرد اندوخته در حقیقت نیست
 آن رقم هر کس را که در تحت اعطای قفل نیست انجالی
 و بعلت اراده و دقیق مناسبت در استغاضه کمال و

مفاد

مقامات و حالات بکروی و کیکل **یاری**
 که بیدار روی از دست شوی **آن** که بیکه بر زبانی او
 نیست شوی **کرمی** بخوری زحام لعش باری **آرشیوه**
 حشمت او مست شوی **و حال قدس** تذب
 اخلاق الداعی فیتدی بها الطریق الغرم من لاله غرم و
 بکرم من لایعرف بحد کف و حکم عند الغیظ من لاله علم
 خلق عبارت از میان راسته و نفس که میاید
 افعال حسنه یا سیه که در سهوات و تندب آن
 عبارت از تبدیل اخلاق سیه بحسنه و غم و حزن
 کجاست قوی ظاهری و باطنی بجانب مطلوب که کارم از او
 شد و هر کرم و علم ظاهر و باطن و هر علم هر دو از باطن
 ششم جاد و طیه کماله جواد احوال دوی کرد و روی مال
 خود از باب اول **میکند** از دایم صفات میداند
 و مجاهد احقاق پرستان آن مدامه و شرب آن بیان
 محل و جویان محال پس در این راه میاید بسوی غم
 درست هر کس که از تحت مرکب اندیش لیک بود به

و عظام و غنیمت است **ف**ی یکسخت خوی
 و لا بازا که بکند کسرت میخوار را **و** ای بنده بوی غم
 درشت **و** چنین مطلوب ملک را **و** چنین عجب
 آن که آمد و شرب این قدم در دایره کرم می نهد تا بخواهد
 کند دست او برین و سخاوتمند باشد و کیف او با کج بود
 عطا آتشنا و چنین بهین سبب ای علم بر جای منفرد
 و آنجا که شد با دشمن محلی آرد و یکسخت کرد به حکم و موافقت
 بوده باشد و نه بر داری معروف **و** **ف**ی یکسخت
 شنبه و دردم اندوزد **و** از جود می خود کرد و کرم
 و از آنکه نشست زان می شش چشم **و** کی تا به ظلم
 ستم افروزد **و** **و** که تهنید اخلاق و بخشش آن
 بحسن عادت بود به الطریق که نفس واسطه حسن تربیت بود
 و ملازمت صحبت این بنوعی که از خبر منش کرد و در پیش
 اخلاق حسنه بواسطه گرفتار آمدن آن در وی و قسری
 شود و عروق صفات و بهیمه اخلاق سیاه روی متماصل
 یا بنوعی که میان خبر و شرم نگیرد و بحسن اخلاق تندی

ادارت اندر دل پیدا بدید و بکار تصور آن و مهارت علی
 محبوب آن بیانی چند پسندید و در نفس ادب پاد و با توکلین
 که بخت با آن با جود عطا و تربیت و اکتساب بر اخلاق حسنه
 و تصدیق بود و عفت عاید بر اخلاق حسنه و بر خیر و بر خیر
 از شرم و خیر شود و بواسطه موافقت با کتاب خیر و خیر از شرم
 ملکات حمیده و نفس حاصل شود و صفات و بهیمه زان که در یکجا
 و حبس که سبب بود از آنکه تخیلات او را از خود فانی گرداند و خود
 باقی دل او عرش ذات شود و نفس او منزه است از هر دشت
 جدا و صفات و نفوس در مجاری صفات و جریان یابد
 متعلق با اخلاق الحقیقی شود و بر ترائین خود و گرفت هرگز
 مقام رسیدن نماند که فوق آنست رسول او و صفاتی
 عظیم و الهی که بجهت آنکه الحقیقی عظیم محاسب گشت و بعد
 بحسب مناسبت و اندازه قرب خواص امت او را بعضی این
 کرامت شد و فرق میان این متمتع و سایر متعلقان است
 که نصیب این اخلاق اخلاق جزا باشد و رسوم بنای
 و متعلق نشوند الا بعضی و متعلق بود و بحسب صفات اخلاق

متحن متصف بهما که شیخ نام و سره درین
 ابیات اثرات بدین مرتبه اخیر میکند و میگوید **معاذی**
 عن توریت شوق که خست و در خلصات من هر دو
 پس خلعتی از صفات خود خست و از خلعت و لوازم خود
و اقال قدس سره و لو قال قدم القوم لثم قد انما
 لا کسبه معنی نماید اللهم قال خیر نیل انی
 اصاب و اصله نیل نیل مثل تعقیب و در قدم
 ای تعقیب و القدم ما یوضع فی فم الیوی ایضی
 بد ما فیہ و القدم بالفتح و التشدید مثلہ و اللثم
 القبلة و قد ثمت فاها بالکسر و قبلتها و علم
 بالفتح و التماثل الخلق و الجمع التامیل کذا فی الصحاح
 القدم فاعلم ان اللثم معنوله و نحو العکس
 یقضی مفعولین فاولها ضمیر القدم
 و ثانیها معنوی نماید **می گوید** اگر پرسند شخصی که
 میان قوم خویش سیادت و انانی و غنوت و کران باشد
 استهزا یافته باشد بگوید آنچه در دهن ابروی

و کادی هر چه بکنند تا می را بدان بگذرانند و صفی
 را در درجه کرد اند هر آینه حاصل و اندان بوسیدن
 و ان شخص را اخلاق حمیده و اوصاف پسندیده که مقتضای
 شرب آن می و غنوة مداومت بروی است چون خود
 و سخا و حلم و حیاء و غیره تا **رب العباد** که راه هر
 کبر و ذل و جهل طایق توبه کاران نکرد **سر کوشش** بسوی
 می اگر پرسند **زنده** خاصیت خوی میک را ان نکرد **سر**
 آن ساده که ساخت طالع مقبل او خاک در میخانه مثل
 او **خست** لب خم را باد برب و بوسه **سر دل خم** خست
 و بر هر حال او **و** میشاید که مراد قدم القوم مریدی باشد
 که در فطرت وی استعداد معرفت و قابلیت محبت بود باین
 استعداد او قابلیت تقوم انساب باید اما هنوز انعموت
 و محبت از قوت بفعل رسیده باشد و از بطون **بطون**
 نیجا نمیده و بدین سبب بخیل و محادث موسوم گردد و مراد
 بقدام کاملی باشد که دامن بند خم محبت و سر کوشش **محبت**
 و تمیز میکند میان آنچه لایق استعداد او نیست لایق او

می رساند و از نالایقی که می رسد حاصل معنی آن شود
 که اگر برسد مستعدی که نور را سر از محبت و انوار معرفت در
 وی ظهور یابد پوسته باشد بر پای پس عارف کامل محبتی
 و اصل هر آینه حاصل شود و در این حدیث و برکت
 صحبت انکامل هر چه در استعداد او بوده باشد از اسرار
 محبت و انوار معرفت **سوره** ایدل کم غافلان بی
 پاکن کوی **و** اکین زده و رسم هر سناکان نوی
 خدای که ز لالش خود پاک شوی **و** نهینار متاب از
 قدم پاکن روی **و** قال قدس سره و یقولون بی
 صفتها و انت بوصفها خبیرا عندی یا و صفا
 علم **و** صفاء و لاماء و لطف و لاهوی **و** نور
 و لاماء و روح و لاجسم **و** اجماعی نعم است برتری
 و لانی قولند و لاماء و اخواته می الشاهد للیسی
 و خبرها صحت و قای للمد امة صفاء و لیس صفاء
 ماء فلا یكون ذلك الصفاء صفاء للماء و هو لطیف
 و لیس هنالك سواک فلا یكون ذلك اللطیف لطیف

۷۱
 الصفاء و كذلك می نور را پس صفات نامر فلا یكون
 ذلك النور نور النور و می روح و لیس صفات حسی
 یكون و هو متعلق بالجمیع الصفاء و هو بالمد قصر
 الشعر **و** میگوید میگوید عاقلان مستعد و در بیان
 مشتمل که این مدامه که در باب است گذشته شرح
 کفنی و بلای پس نصحت که هر او پیش منقح و صغی حید
 خاص با ز کوی که کش عیش مار ایشند و فهم مار البهر
 او را کشن سازد و حال آنکه تو بکجانی او متاب و اما و بر
 بیان آن کجاستی توانایی می گویم آری من که بر منجانه
 عشق و دلا و میر خرابات **و** میگوید خواص می شناسد و صفا
 او دانیام هر کف و کوی آن می پیشه دارم و خبر شرح
 بیضا و صاف او اندیشه نه **و** میگوید کوشم محمد بن
 حسن **و** میگوید حریفی که در وصف می بودی شکونم او
 می صاف می گوید نعم **و** از وی گویم سلام و از وی شکونم **و**
 صفت آن می نیست که همه صفاست اما چون صفای آب
 که نیاید که دورت کرد و همه لطافت است لیکن چون لطافت

۷۲
 هوا که بجاری گشت خیزد و مجنون سر نوید چون
 نور آتش که باطلت دغاشش امزشی باشد و همه جا
 نه چون جان مسفلت باین که جسمش از پریشانی افتد **بانی**
 بالطف هو است می لیکن نه هو است **آتش** توان
 گفت ولی جمله صفات **بانی** باشد همه روشنی فانی آتش
 نیست **روح** است ولی زلفت جسم جداست **روح**
 معرفت حقایق مجرد بسیط باعتبار مجرد و باطن متعده
 زیرا که ادراک حقایق **آتش** را نه باعتبار حقایق مجرد
 بسیط است لفظونه باعتبار وجود و محبت بلکه باعتبار
 انصاف حقایق است وجود و توان وجود چون حیات
 و علم باعتبار ارتفاع موانع حاصل بین المذکر و مذکر پس آن
 معرفت بی کثرتی از جانب مبدء متحقق تواند شد و معنی
 القواعد العرفه عند سمران الواحد البسيط **لا اله الا الواحد والبسيط** پس دانسته میشود و از هیچ کس
 مکر صفات عوارضی لکن لامی حيث حقایقها
 المتحدیه بل می حيث انها صفات عوارضی که

الحق

۷۳
 آتشی و لندایش هم در حکایت از مبدء
 و مستفیدان میگوید و انت بوصفها خیر و میگوید و انت
 بها خیر و چون تقدیر این معرفت و ادراک نسبت بریدی است
 مستفید که نور علم کونیه و صفات تقدیر از
 وی مرتفع شده است تا انت بقا که این حکم
 از وی مرتفع شده باشد و در قرب و فاصل مقام
سمعه و بصره یا در قرب فرائض مقام ان الله قال
على ان عبدك سمع الله لمن احذرك متحقق شده
 مستفید نیست آنچه در حکایت جواب مرشد و اصل و محقق کمال
 بر این شیخ **ناظم** قدس سره گفته است که **ابن** عندی
 با و ما فیه اعلم ما بر ملاحظه مباحثه جواب مرشد بوده باشد
 و الا آنجا که حق سبحانه و تعالی ادراک مبدء باشد در قرب فرائض
 بعکس در قرب فرائض ادراک حقایق مجرد بسیط مطلقا
 ممنوع نیست بلکه متعلق به شیت است **بانی** ای کرده
 بخود اضافت علم و عمل علم و عمل بوده همه نقص و خلل
 چون حق بود دانسته بود و یا مبدءی که هرگز مشکلی بود

قدس سر و بطرب من لمدین بها عند
 ذکرها المشتاق نعم کما ذکرتم نعم **طرب من الفرج**
 ومن محطها و هو طرب و طرب بسبک شد از
 شادی و از اندوه از بسکوم و فی الصحاح الطرب ح
 تبطب الانسان لشدة حزن او سوء وروا ايضا في النما
 نعم بضم النون اسم امرأة قوله و بطرب البيت اما عطف
 علی البيت السابق عطف قصه علی قصه کما للبيت
 الاتي اعنی قوله و قالوا اشرب لانه البيت
 و الضمیر لمدینه او علی جمله یحیی فیها و علی
 جمله تقدیر الوصفین و علی تقدیرین فالضمر
 اما للندامة و الخ لا بد من تقدیر ضمیر عاید الی المحاکم
 للربط ای عند ذکرها بما ای سبک للمحاسن و اما
 للمحاسن و الحاجة الخ لا تقدیر الضمیر **مکتوب**
 سبک ای میشود و یقار سبک و کسی که نمی اندید
 است و پاشنی و دراک حقیقتش بخنده نزدیک این
 نام وی بر زبان می شنید آن از زبان و کران

عانی

عاشقش در راه و بعد فراق از یاد معشوق خود از یاد
 می آید و وجد طرب و از آن می آید **سبک** و بران
 از ذکر می آید شود و از تند لاول محنت از یاد شود و هر چند
 و اندیش کسی چون شود و نامش زبانی نام او شد شود
 و پیشاید که مرا پیش نام قدس سره آن بوده باشد که چون
 طرب آدمی را در بدایه طرب با محبت سرشته اند
 و در میان استعداد و قابلیت اش هم عشق و مودت کشته بر کاف
 عیارت باز با اشارت سری از سر محبت یا ز غری از مودت
 عشق و مودت و هر چه بآن سر اصل و معنی جانی می زند که
 اگر چه عمر با بسبب تعفات صوری و معنوی از آن سر حال بود
 باشد و بواسطه تعلقات دینی و دنیوی را معنی زاهد **سبک**
 هر که از آن حسن برون را نداده در شهر وجود غریبه بود
 صدور و قدیم در علم نو کرد و صدراعلمین بر حکم
وقال قدس سره و قالوا اشرب لانه کلوا منا شرب
 التي في تركها عند الامته لانهم الذنب وقد لم ينجوا
 قال شرب الامته حتى ضل عقلی کنالك الامته

بالعقول

می گوید گفت قاضی از فهم معانی در ضمن صورت
و عاقلان از ادراک حقایق در پس مجاری که در میان اند
که در خلد قصیده شرب این افزا کردی و در سارایات
از خواص و ثار آن اخبار نمودی خبریت که در وقت از آن
باشم تعمیر کنی یعنی شرب صوری و حرم انوری که شرب این
غنیه مصلحت است شرب این مستحق عذاب کمال پس در
منع آن جمع میکند که کلاه شاکه من هرگز از آن می شوم
یا با شرب آن آرام من شرب از جام محبت نوشیده ام
و در مداومت بر شرب این شکر شده که این شرب یک
من گناه است و تارک شرب آن در از شرب بگویند
اگاه **رباعی** خورده شمشیر بزدن گنبت بفرش
میخیزد سپردن گنبت کوشی گنبت با ده خورون حاشا
وز مذهب با ده خورون گنبت **وقال قمر بن سهر**
بنی لاهل الدین قد سکر و ابها و ما شربوا منها لکنهم
هنو الطعام هینو و ساء و هساء و هوسی که از ده
طعام از باب شتم و الدیر معبد انصاری و در مصلحت

صوفیه از عبارات از عالم الشیء الشیء اتم تمام ادا
از و توله دنیا صنفه سصد و خوروف لای شرب اهل الدیر
شرب این اتم **مسکود** شرب این با ده محبت و شرب
متو طنان متو کس حال در عالم الشیء را که شرب این با ده
از پسین و شامی افعالی صفاتی بسیار مستحق بوده اند و این
از علل تار و خور و شرب است اسوده و حالا که شرب این
از صفت این با ده حرم خورده اند و کلمه قصیده و این
انگروه اند **رباعی** انانکه به پاسی تخم می هست شدند
ناروده با ده دست از دست شدند که خور و در دنیا
چو که شرب **انانکه** می بردن دست شدند **وقال**
قمر بن سهر و غدی منها نشوة قبل الشائی معنی
تبعی وان علی العظم النشوة بالفتح السکر و رجم بعضهم انه
سمع قمر نشوة بالکسر نشوة الغلام نشوة و نشوة و نشوة
بیاید که در کتاب چهارم علی بنی و با ده گنبت از باب شتم
می گوید تر و یک نیست از آن می مستی که شرب این
و نشوة پیش از نشاء من درین عالم و با خور و دانستی

بیاید اگر چه استخوانها من که تو ام تن و استخوان من
براست بفرساید **بسم** بر حشر و جود مر نشان نالوده
عشق تو شراب بخودی بنموده **بسم** از آن می کشم ز بود و پیش
اسوده **بسم** که خود شود استخوان من فرسوده **وقال قدس**
سهر علیک بهای فداوان شسته تفرخا فدا علیک
ظلم صبیح و الظلم **بسم** شراب جبر فای بخیر مخمور فرج افرا
و جاد ما یخیت شراب را از باب العدل احسن بمنزله الاول
عدل عن الطریق عدو لا یکتب از راه از باب دوم الظلم
الفتح لک ولا یستبان ویریهما ظلم و ظلم ما ستم کرد و بردی
از باب دوم **بسم** بر تو باد که در گنجش که آن بی خبر
تو از کرم و فانی فانی که فرج کرد و فانی باشد لای که از باب
و در زبان معشوق بی فرج ساز و بعد از آن خود را در ظلم
ظلم و ستم میزد از **بسم** جام می ناب که ای با کبار
تخت بر شوی از کف از کف از کف از کف در تاب می تنه از
آن به کشت چاشنی دهد زویش لب **بسم** و میاید که
مراد شمع ناظم قدس **بسم** آن باشد که بر تو باد ای محبت

و غریب صادق که دوست گیری و بدوستی پذیر خیر
و انت رفیع الدرجات **بسم** ملاحظه صفات جمال احوال
و عاقل و صمد و را بر و افعال خیر محبتی که نه از محض ذات
انگیزه شود و بنوایع اض و اعراض انجیزه که از متعلق
ای فی الحقیقه نه ذات بود بلکه امری باشد از متعلقات
و انت و کلام غنیمت از آن فاشترت و خسارت از آن نمود
که مجرب اصل و مطلوب حقیقی و بگذاری و در وی لذت
در مجربان طفیلی و مطالب مجربری **بسم** **بسم**
ای **بسم** ای همان **بسم** می خود را از حرم وصل و در انداز
معشوق و غایت که و دور از رخ خویش **بسم** تو ای عشق
نقاشش ناری **بسم** و اگر خدایه استعداد و مظهر محبت
و انی و انی نباشد و شراب عذب تو از کف تعلق غازی
و انت صافی نه باری از محبت اسما و صفات که من و نهی
عین ذات عدول کن و باطل خود را بشایه تعلق
باقال و انما معلول کردن **بسم** **بسم** **بسم** که وفا جو
سرمانه دوست **بسم** اوج ملک حسن کیمین پادوست

۸۲
خوشید خوش کرد و توانی از لاف سیر کر که هست
اوست **وقال قدس سره** و دو مکملی همان و
استجاب به علی نعم الانکان فی باغ نعم و دو مکملی
قدما الاستجواب طلب الطهور و الکساء النعم جمع نعمة و بی هو
لابت زمانا و النعم مایز کسب من النعم المعنی و علی
نعم اللان علی نعم تیرک مینا الاطمان غم المال غماخت
گرفت مال از باب کسب و النعم منها معنی الغنیمه و اول
الجزوین همان و الشکی لللمان و ما عدا اسماء الله الحسنة
میکوی آن می رایتان در میانستان می پرستان
و طالب حبه او باشد بدان می خانه در جوبه کاه جام و
بمانه بر نعمات خوش و طمنا و لکشی که شرب آنی با
طیبت حسن نعم غر غلب و معتم **ربانی** حرو
نشین بکوش میخانه باین جوه می رسا غر و طمانه
میخور که غنیمت ای درازانه با نفعه عم ترانه مستانه
و میشاید که در اکسین نام قدس سره بمانه محبت کلان
مکمل و صحبت عارفان صاحب دل باشد که شرب این

چکان

۸۳
بمانه خوشند و با محبت آنجا فرو شدند و نعم و الحان
هر چه سما آید متوج دو فی شود یا مریض شوی کرد و دارا شدن
شریفه ارباب مال و اش رات لطیفه اصحاب محاسن و اول
و آیات بستان قرانی و حکایات با برکات تشریف آمانی
و اذ کان غفلت زوای و اشعار حضرت خدای و نعمانی
در و امیر بر آسمانی شوق انبیا و مفعول و از حضرت شیه
باشد بر آنکه تربیت صفت محبت و پرورش معنی ارادت
فرز صحبت این طایفه مستقر غرت و دولت حصول ارباب
و قبولی از ابرار باشد حال و استقامت محال این کرده طریقی
و یکی پس بحال صادق و اوجیت که نمایان دارد
و اس صحبت این جماعت را کند از دولت خدمت و
طایفه این هم را غنیمت شمارد **ربانی** ای که بنیاد
کمان در کردی **آن** به که کیش عشق باران کردی
عاشق شوی از حدیث ایشان شنیدی عاشق
چو بود که عشق شوی **وقال قدس سره** فاسکت
والهم و یا مریض که اگر کسب میکنی مع النعم نعم سکون

خوش کنی که گویی زنده خویش **بجای** کنی وقت را کن
 خویش چون است شوی زنده استی رای **یابی** هر دو کار را
 زنده خویش **لا موعده** چون ساکت در مقام نشانی
 الله والباقی بر تو بسط استیلا هستی شایسته محبت
 از بار هستی و ادبار خود پرستی خود خلاص باشی
 بشفقت بخت بختی که من قتل محبتی با فانا و ترانه
 کوفت تفرقات حضرت حق بماند منصف و دین و دین و دین
 را بقطع تفرقات خود باید زیرا که تفرقاتی مستوفی نیست
 الا عین تفرقات حضرت حق است و تفرقات حق تفرقات کامل
 و هر موجود است **را باقی** معشوقه زردی خویش
 پرورشیده در هستی استی تمن دار سید خرم
 همه دشمنم دلم از غم زده **بهر** تفرقات که از گذشت
 پدید **وقال قدس سره** فانی خویش در دنیا من عاشق
 صاحب و خرم نیست سکر ایامانه خرم **عاشق** عاشق و معشوق
 و معشوق معشوقه **بزیست** از باب دوم صحیح من الکرم
 العشق صحواست شایسته استی و از عشق از باب اول

باز

بموت و یقات موتا و جانها و مرتبه بجز از باب اول و سوم
 فانی فلان بشد از دست مرغان وفات الوقت **تشت**
 وقت از باب اول خرم و فاما استوار کاری کردار
 دوم قول صاحبان علی اهل من فاعل عاشق و قوله **کرا**
 نصب علی منفعول له لقول لمیت **سبک** چون هر
 مایه غریبی تصرف در موجود است و سطر کایات
 و امنی خیا که در استی منصف درستی و تقصیر بری برستی
 پس بر کنش ری کند و از ان شراب **عاشق** عاشق و معشوق
 دینی بود زنده و هر که بدان می دست نرود و از ان می است
 نرود طایفه فعل و فرات رفت و سبیل خرم و کیاست
 نبرد **سبک** انکو ز شراب عشق شایسته **بجام**
 طیش نسک او با شکست **دشمن** که ازین شراب
 سرست **عز** در عشق طایفه خرم را که نیست **معد** هر دو
 و حضور و ابتهاج و سرور که نتیجه حصول مرادات دینی و
 لبابت افروزی باشد یا ثمره تحقق معارف روحانی
 و کمالات لبانی در جنب استیلا که ازین جمیع و استی

محول

در آنچه فدا که بر محبت دانا و منابت اصلی قربت میشود
مستحق خواهد بود و مستحق خواهد نمود پس همان زنده که
این دوستی است نه بدو این سعادتش روی نماید از
حقیقت زندگانی چه بهره خواهد داشت اگر حال بهجت شادمانی
چشم خواهد یافت **بسی** دور از درون تو که مثل
سلطان است همیشه می کند بر تو و آن است اینجا
که کلابان در دست سود برنده سرمایه خردان همه خزان
است **وقال قدیس سرور** عتقه قلبک من ضیاع
عمره و لبس لقمه انقیاب و لاسهم **بسی** کجا کجا که
والفقر کریت ضیاعی صبیغه و ضیاعاً منی نیست
بخیر و در باب دوم السهم الرفیع البقیع خط من الشی
مسکویه بر خود بیاید کریت و ماتم خود بیاید دست
لذا که نقد حیات و سرمایه اوقات خود ضایع کند نیست
و از او سببی برستی و واسطه بخودی و سستی نیست
و تحصیل عمر و تکمیل بهره از آن بهره است **بسی** سرماند
عمر همی خواهد بود و این بخود و عتبه و مایه در دست هر کس

نرمی بخود و بهره بخود **بسی** که خون کوی که عمر خود ضایع کرد **لامع**
مقصود از این سخن عالم وجودی آدم است و مطلوب از
وجودی آدم معرفت و محبت حق تعالی و تفهم که دولت ابدی
بدان منوط است سعادت برمدی بر این لوط و اعظم
است کتاب معرفت و محبت و حیات و سرمایه اوقات
و سعاد است که طالب السبب از این اوقات برو غایب
عادت نه اوست بر رسم عبادت مع التوجه التام
و احضار فیض علی الدوام و تفرغ القلب للکمال الاعراض
والدنیویة بل عن جمیع التعلقات الدنیویة مصروف کرد و اندیشه
غایت استقبال او آید و سبب دایره بروی و یکشاید دل
مضطرب الوار معرفت شود و جان او محفل اسرار محبت گردد
خلقه تمام و دلش ابدی در پوشش نذوراتهای سعادت
سردی پوشش نذورات احوال می از غایت معین
ماند و عاقبت افضل و اعمال می از خیرت نذورات مانع
کرد و و اگر عیاداً بالله خلافت این ناکه ابدی که لکمی
دیده بعیشش کجی هدایت کمال شده باشد و ظلمت

۹۳
 دی پسر و قبله مقصود ما تو شو و غایت بهود ما
 باش **بنا** از زندگم سزد گشت بهوس
 بر زندم و لان بی تو هر است نفس خواهد ز تو مقصود
 دل خود همه بس **بنا** حاجی از تو همین ترا خوا پس
 غایت امر ما را از خانه غایت گناه دار و غایت
 عمر ما را از شایسته حرمت و ذامت در پناه آرتا نفسی
 باقیست با ما بفضل و کرامت همین کن و حیرت منقطع گردد
 بلطف و غایت فریاد و سیاهی **بنا** ای صفت
 لطف و غایت کن صد نفس تو بکفیه هر لوح کس تو علم
 که شود محقق عمر **بنا** بر باد تو ختم شد بر ختم سخن و غایت
 رسید و نهایت ای سیه روش قلم شیر کام و حبش خانه
 بی آرام در قطع اصل تربیت این عالم و حلی زلالت
 این بدایع فی تاریخ بغیر من مده البرای علی السبیل الایمان
 و التعمیه **بنا** ای دعوی نفس حاجی و لاف سر
 در ملک کس شد ای عقد کمر **بنا** و آن مخلص که شد غام آورده در
 تاریخ نه در دی از شهر صفر **بنا** کس که یادش در روز
 نه در سال المع ۱۰۰۰ علی العرفه رشتا لیا کفیه

بر زنده دلان بی تو هر است انگش خواهد زد تو مقصود

دل خود همه بس جامی از تو همین ترا خواهم پس

عاقبت امر ما را از عالم غایت بخانه دار و وقت

عمر مارا اگر شایسته حرمت و دوامت در پناه ابر مافسی

باعتبارها في الفصل الرابع من المرسومين وختمه مقطوع

ملطف و عیادت فرمایا و درسی بای **ربا** **ع** ایست

الحمد لله الذي جعل في كل شيء حكمة

له سود چیه مرم ا بر باد تو هم سدرس ختم حق تعالی

رسید و پنهان ایجابیه روس علم بر کام و بیست و یک ماه

بسم الله الرحمن الرحيم

وَلَمْ يَكُنْ لَكَ بِنَايُهَا

والتعظيم **باب** في تسمية النبي وآله
سماوات كثره عظمته

تاریخ فرستاد و از شریف صفی

نور محمد المصطفى ١٥٧٠
عبد الوهيد الرازي

وغيره

این کتاب تزیینت الارباع است و در آن فصل هشتاد و یک فصل است
فصل اول در مبدء اسرار فصل دوم در معرفت اسرار
فصل سوم در مقامات اسرار فصل چهارم در معرفت اسرار
فصل پنجم در مبدء خلقت فصل ششم در
بیان وحدت فصل هفتم در تجریدات فصل هشتم در
قاعده طریقت فصل نهم در کمال آفاق فصل دهم
در اغراض فطرت فصل یازدهم در اختلاف حالات
فصل دوازدهم در بیان دل فصل سیزدهم در تصفیه
دل فصل چهاردهم در دیباچه عشق فصل پانزدهم
در حقایق عشق فصل شانزدهم در بیان حالات
فصل هجدهم در بیان نفس فصل نوزدهم در فیاض
نفس فصل بیستم در معانی فصل بیست و یکم در مبدء و حقیقت
بیست و دوم در محبت و متابعت فصل بیست و سوم در تزکیه
خلق فصل بیست و چهارم در صبر و تسلیم فصل بیست و پنجم در
کشف معانی فصل بیست و ششم در ارادت و انبیا و اولیای
در ارادت اهل طریقت فصل بیست و هفتم در ناسخ و ساینه طریق
فصل بیست و هشتم در ختم کتاب

بسم الله الرحمن الرحيم

بنویشتن چو روشن دیدم آواز سخن را هم بنامش
 کرم آغاز بگوای مرغ زیر کعبه که او را کیاس و
 منت اولی سیاس و قیاس و ستایش و شهادت
 مگر راست است که ملکش با انبیا است و درگاه
 لطفش درگاه و بیکاه بر در معرفت نشسته
 او باز است قدیم که پیک تیز و و هم در دایره
 قدمش قدم نهاده حکیم که عالم فکر را
 عقد و عقد قضایش دم زده رحیم که نیم
 لطفش هر بار برک را در بر گرفت کریم
 که قبول فضلش هر شایع ناشکفته را
 بار داد صانع که انکشت ارادتش
 فکر را به بار در چرخ آورد مبعود که دست

مستش

مستش چهار طبع را پی بنچ بر هم نافت **نظم**
 بیکانه کرد کار بست و بالان نه او جسم و نه او روح
 طبع کرج باشد طبع نور همه اندو در یک کف از دو
 از اندیشه را دل بر شین مانده یقین هم در کمال خوش
 کاش روی هر اندیشه بست خرد را پیش این اندیشه
 شکست بنی بنچ دی می آورد بهوش عباد
 اشارت گفت خواوش اشارت هم نهایت
 اقتضا کرد که کسی کرم زند این خطا کرد بی غیبی
 غیب و شهادت بی ارادت استی غیبت و
 بی مثالی که مثل وصف بود حضرت استی غیبت و
 امکان ندارد که گوئی او را زمان و مکان است
 عقل این کلمه از طفل مکان است **شعر** اگر خوش
 چو نیست چنین کی خبر دارد از چنان و چنین **شعر** او
 مبسوط است اگر بجان مگری ای هوایی بار و بار
 مبسوط نور حق را بین پاک نکر نتوان بدیش
 بران و بداین علم قدیمش بر دایره جود کل عیال

۶۸ و لطف عظیمش بر او من مرکب خاک و گل است
جانور را در دل سنگ و لاش را در رحمت او است
سنگ را در دل جانور که آتش از آتش قدرت او
گاه لطفش از نیب نار باغ در اصباعش کند و گاه مهرش
از نیب نار باغی را در باغش دهد و مهرش حکمت
در ربع سکون رقم تغییر و تدبیر او کشید و ظاهر
طبیعت بر خورشید و قمر و قلمی تقدیر او بر اند
گاه اگر سحاب کسایت بر آسمان را در سبزه
گاه از ریح ریحی بر کسایت را در سبزه
قدرش را در هر بابی قدرت بی واسطه است
حکمتش را در هر فصل صنعت بی شریعت
نظم ز باد خزان وضع پاکش نکر زوال کرده
روی بر کسایت زلفه هم او بسته نه کام
کمر بر میان همه جوی و دیگر باره نازان خویش
نه از لطف او گفتگو می نیم بهار و هموم نمود
خرد را در ایل است روشن جوهر زای ای که طاق جفت

که از قلم

۶۹ که در جبهه تو این نه طاق خیر جوی یک حلقه بر تو
ای خار و گل را اگر کرم است لب جوی ای جز و گل را
از نظرت رنگ روی ای مقال غفوت غدر
پذیر هر بی غفوتی ای برات حکمت عیدی
بخش هر بی قدری ای رقم مفلسی کشیده
و پست ای قلم منستی زنده بر شیار و مست
بیت ای نغمه تو چو حکمت از نغمه کان منتر می
هم زبان بسته ای هم نشان منتر قوت
فکر و مضمون سوی لمبوی زد قدم یک سوی
نفسش و کم از تو یافت الکی قومی را اندیشه بود
رسید کمان بر زد که رسیدند چون هر دور را
حکایت پر سیدند معلوم شد که نارسیدند
در راه تو فکر من بجای رسید کجا بخار من و فکر
نشان نیست بدید من گسستم در راه تو و فکر کجا
حقا که خیالیت و من گفت که شنید الهی
تقصیر عقل ما خود نمانی بود هر چه حکمت یافت

محمد هوایی بود اثبات و نفی بی اوسته و بی
 نیست آن آیت را که وصف تو میکند تعظیم
 هیچ دزه نیست که خورشید یافت اما گوید که دزه که
 خورشید را یافت **بیت** ای بوضعت بیان ما
 هیچ **بیت** آن تو آن ما هیچ بی من تو نوی جهان
 نوی بی نشان ما هیچ هر چه بیند خیال
 نقش هر چه گوید زبان ما هیچ ما که خفا
 رسم ای یقین مکان ما هیچ **بیت** الهی کلام
 کلام ترستی سیاحت نیست الیک ندای ندیم
 سبحان لا احصی ثناء عذک ما مفسدان به
 لسان این عقده را در چه محل حل کنیم یا خود این
 دایره بکدام قدم دم زنیم ای در سر اوقات طمیزی
 بفروانیت معروف ای هر روز لایزال بود
 موصوف ای صدای ملکوت قل اللهم مالک ای
 جبروت کل شیء مالک ای عز جلال لا یغنی
 ارض و سمای ای برقع جلال الکبریا و دای ای بی

همه رکنال بی نیازی وای با همه از غایت سده
بیت زهد لا مکان تا خاک خاک **بیت** همه در دهان
 ما و خاک **بیت** مکیه از من اگر کشم هر دست که
 چشم عقل را حیرت فرو بست **بیت** آنچه می دانند
 کسی در کنه لاکه سوی لا **بیت** در این میدان دلم بسیار یافت
 میان لا و الایک الف یافت **بیت** جو کرد آن حرف
 با خود شماری **بیت** الف الف دید این طرفه کاری
 در این حالت که حیرت میزند خوش **بیت** زو حدی
 کشت میرود خوش **بیت** برینیدل که هم خود شد حجاب
 از این معنی هم برزد حیث **بیت** ای عطا پاش خطا بول
 وای جرم بخش عذر خوش وای بی نشان **بیت**
 نواز وای بیکانه بیکانه که از **بیت** ای از تو جهان
 جان پرشوب **بیت** فکر در دهان مغلوب **بیت** کو فکر
 همه چه لغتم **بیت** آید ز حدیث خود شکفتم اسرار دل
 چیست معلوم **بیت** کو علم وجه عالم و چه معلوم الهی آنچه
 در تحت عبارت کجید همه اسم بود و آنچه میران

۱۰۲ طبیعت بنجد بکرم بود ای مهرا در تن غوث پی
 نیازی مبر از رسم و رسم و ای در حرم کبریا
 از جوهر چشم ای دل از نور صیقل علم و عین و اله
 گشته بین الاصبغین ذات پاکت برتر از
 کیفیت هست چون کم کین جنبش از خاصیت
 می برد اجبت آن اصف مرا و روز کواکبت آن
 صف مرا الهی اگر چه کار سازیت برای همه است پی
 نیازیت و رای عقل و رای محبت صنم از بی نیازیت
 سک صفت و نابکار و سک کار سازیت بنابر
 مردان یار عارفیت پیر الطیف از غم زد
 تا خور و مغرور سر و دلی نیازیت چون مراد
 کرم از ایوب طعم سازد

بعد از حمد خالق و دود و در
 نامحمد و در آن محبوب عاقبت محمود و آن سیرخ فاض
 قدس و آن شهید رضای انس آن صاه
 سنده نشین بنیاد آدم بین الماد و الطین و آن نازنین

جهان را بشناس

۱۰۳ جهان را بشناس و ما را سنگ لاله لایق
 آن طوطی سخن برای و ما نطق عن الهوی و آل بعل
 سبتان سرای سحران الذی اسری و آن شبانه
 بلند پرواز انا سید ادم و آن عند لیبش
 آواز ملک عالم کل نعم سبب آفرینش عالم
 منبع خود و معدن الطاف شرف و درمان آل حق
 نافه سر بر عید مناف همچو قدرش بلند رفیع قدم
 همچو نامش ستوده بود و آن نزد باش فلک شمع
 دیدش ملک بر و زلفش آن ندیم خاص الطاف
 عنبر بی و آن برید صاحب اخلاص و لایق قلبی
 لعل که سوزد نیست در جهان او و آن عفا الله عنک
 سببیت که در جهان او و آن دلیل از انجمن
 قسمی است نبوی شکش و آن الهی از انجمن
 از نیک و زشتش سمول شرق مغرب امام اس
 که برین طافک نسوا کوین است زهی بلند کانی کرد
 صف دعوی میمنت نه اوق قلب فوسین است فتح

۱۰۴
 رفتن کسری در کار کسری انداخته و در بر ریش
 قدر فیه را در هم شکسته که برای معجزه بدر کامل بختش
 دو نیم گشته که بجای بدر دشمن ناقص بختش تمام شده
 فرس و فرسای او کارخانه فلک را بر پی کرده دست بر
 آسای او باز نام حاتم را طوطی کرده در بامش نقش میجو
 کف و یا خوار نموده افتاد در نظرش همچو نظر در آفتاب
 خجل مانده **م** صدر عالم آفتاب شمع و این قدر او را
 عرش اعظم بون زمین یک پیاده در رکابش عقل کل
 یکسوار اندر صفش روح الامین در اندل مشور او فرشته
 تا به طغرائش خیمه الماسین انداخته در پیشش خیمه
 غنیم خود را یک چو سنگ خیزد و اگر در پیشش
 مال امانت بگفت انداخته که چو طعن نیزه دشمنان را
 کمر می بست که چون پنج جواب خصمان را زبان میگذاشت
 قلم در زبان را دست بوس او دست ندان تا چو کس را
 انگشت بر حرف او نباشد نه بگویدش در منافقان
 قلم میکرد تا بچکس از خط او ببرد نه بدین چون خود

۱۰۵
 با سبکی در میان نهاد از آن بر سر و اندام چون
 از دست او گشته گرفت از آن بر سر و اندام **بیت**
 قلم بر خط او چون نهاد سر از آن آرزو زد و پیاز
 چو آن دو لبش در کسری میگردید روی گشته
 نیکو است را ماند وجودش عالم عالم را گواه راجح بود اما
 عجب گوئی که در غار در آمد طلوعش طلعت کوزا صبح
 صادق بود اما طوطی صبحی که در دستم دید آن خجل
 عطر لولای حضرت غالب که لولای دوستش همیشه غالب بود
 اگر چه اول بدر لولای بود اما آخر بدر بر طالع بود
بیت میان بخت و عرشش حال دل در بند لبش
 مکر از دوزخ نجات بود چه که خدای بهشت و شقیع
 محبت او است اگر بصدق نیایی چگونه نجات بود و
 صد هزار تحفه تحببتش را روح مطهر و ازواج مکرم اتباع
 محترم او باد که هر یک ستاره اوج سروری و سیاه
 برج مهری اند علی الخصوص بر آن سیمیه مطهر و امام مظفر
 قاسم طوبی و سقراط المومنین و امام المتقین و سید الغالب

غالب کل غالب مطلق کل طالب جامع الکتاب و موقوف
 الکتاب علی الامام و مولی القدرین الامام بالحق ابو الحسن
 علی ابن طالب علیه افضل الصلوات و الکریمات
 الشریف و المعاریب و برادر سردر مطهر و ابن عم
 نبی آن اصل شجره ولایت و آن فرع خمره تنایت
 اکثر فی اودینه علم را در می یابست و اگر با او مصدق را
 هیچ دینی بایست مردی که در صف سنی هیچ روی پادشاه
 نیارد و آن پردی که بیک غره لشکر را و دیار میشکست
 و آن صفدری که بیک محله اودیار میشکست و نفس
 زویر بود از آن در دل دوستان می نشست و غیش دور بود
 بود از آن در میان دشمنان میرفت شیرزیان گز
 سحاب کیش حفر ابغیر خون در حفره بود آید
 او پیش از اجل جان دوستان غری در غره او طلب
 لشکر اسلام از آن مردین بی مهر و مانده مرده بر فرار قدر
 عالی منظرش کس نبود آسمان را که در آن کم از کمینق
 بر موم شده در محیط کرشمه دایره ملک باور پادشاه را

از هر چه زیان ماست خاموشی کس بر دل میخواب
 دل ماست و امورش کس قدر استوفی بدایه کس داری ده
 قدر از اهل حقین عنایه کفایتی بخش نوری که طلعت
 و کل باید هر چه حقش کز فطولی جان دلی
 باز و بیم علم را که عطا کرده عمل رسان یقینی که موده باطل
 برسان **است** ای کار همه تو فراهم چون سرجم مجرای
 زان پیش که بیند آرزویم آرزوی کرم ده آرزویم **است**
 خلوتی ده که در اینجا ماوس بکند سکونی ده که عالم را بکند
 شناسایی بخش شنیدار معرفت خویشی ده فی خیل
 معرفت در مجلس است طی فریب طایفه استیاری
 که اگر کنی **است** هر چه سرشته کم کردار تحیر یقینی ده مرد را بی
 فطولی مسکنه نفع اندیش تو دانستی که مجروحم این **است**
 دلم را در خود درویشی ده بخوش از بند خود از کوی ده
 درون بی تمنا بیرون دار دلم را خود نمی گویم که چون دار
 وقتی ده که اندوه گذشته بخورم حالتی ده که بچ نماند بهریم
 بغر و وقت حال بار مجبور کن بجان نزد یگان را بکن

۱۰۸
کرهی که نفس بند بکشای و راحت کنی روح خند و بخت
بیت ای خالق خلق عالم غیب باسیم و می و عالم عیب
ای از نظر تو کار ما رست اگر هست تو هر چه بایست عذر
بیم لطف ما پذیرد کس انگشتی تو از بند بدو رحم اگر بخواهد
مدایم بی محاسبه و بغیر دم تو حید روزی کن بی شمار
نفعی و ایات قدم بخیز از زانی دار شکست ما را بخت
درست بیوند کن آلودگی ما را بقتل خالقین گردان عفت
که رفت بر ما بکبر تقصیری که آمد از ما بپذیر نفس را بفرمان
ده قدم را با نظر را بری ده دم مقدم فرم بر بخت از بدو
غم فردا و دی تا کی توان خورد پیش اندر دلم بکرم سعادت
بکرم مناد در سم و بیج عادت الهی باین و آنم کنار کرم و اع
اگر چه بس باغی ام کرم در باغ نشت میدانی که نفس و ده
سعیست از تقاب منامیش از منتاهی امید و اوقت اگر
طاعت غمت صدق است اگر استغفار غمت است نه
را پای کنه است نال تقصیری از عاجزی آمده از لال
اگر کار یک خس بسیار نموده ز در پای حجت چون نقصان

۱۰۹
امید مرا فاعده محکم است اگر چه بدی شش و شکم است
بیت می نفسی ما را آوار گشت نپرسی مگر آنکه بر سر گشت
بر لب هوا که چه تا زنده ام دلم را نوی قند تا زنده ام
فصل اول در سب و ملوک الهی این جو سود است که سر ما دران
سر کردیم این چه تن است که بر خود بر کردیم این جو طوفان است
که نمود ما بر چو شید چه چار که عقل را بسوزید چه چار
ایک در دامن مالدو نیت چه با دست ای که کرد از ما بخت
بیت ای غم عمر سوی باغبان تافت ما که از بون کرانه
ارور که چشم تو مرا رخ نمود بر خود که کلیم کن سیه خفته
سالکان ساکنان ملک و ملکوت از غایت غیرت در این
که مال تراب و رالاب باب بر می تواند کرد حج در از حد
خدم و ششم نظر را باز بود بکر که ایاز از اجابت چه کرد و سار
بود **بیت** اگر باد شر بر دیر زن ششند تو ای هوا بملک
جوار جهان قند این بانگ و نور سلیمان اگر گشت جهان
در این خاک اگر من کشف ام ملاک من بر خود زنده ام
تخم خیرت بر کلی بکشید که آن معرفت است نهال حجت دلی

ان

آن یکبار است بی تربیت نظر نفس را وجودی فی فی
بدان نفس را بنظر خبری فلو لا کم ما عرفنا الهوی الا الهوی
ما عرفنا کم بهر هری که در حجت ابرو طوی من کان فی عمره
نفس **رندم** نه مرانرا نشاند سوس است نه خیم دلم
منظر و من است مستم نه زینار می مستم خبر مقصود
هر جهان مفسرست نفس مطهر است که بحال تقی لکم الاطول
تو نوبال علیه الاقنفس نفس بادست استر طبع و است
آب حاج هم کار هم خرم خرم عقل که اود هم جان افروز
مت نزد من هر شب نیم صبح آید است از تو پیغام
آور و در من بردارم را و فصل بهار و بان سکفت از لاریج
ناله خوشی و نجس فلا و نیز از غم و از غم و سر کایند و از
جند خرم مرغ که در پیش و اندک از نظر اند که صحت از نفس
که نه من اولین و قلیل من الاخرین **خروج** و شایان را
سودای کل است ذاع و کرش نایک طبع است حید
کنج حرات نصیب بزم ترا و دوزخه غنایت آید
عاشق و اسطر رضای معشوق است هر کجا نفس نظر را

۱۱۲
 سبوق است نظرا با نفس است نسبت تائیداری که
 نفس را بنامش بالهولاء القوم لایکادون نفیون
 حدیث آمده است موج دریا را نام حقیقت این حال کفتم
 تمام نصیب کفتم جریست کردانی مقامات و احوال است
 اگر دانی خواستی که شایسته شوی گفتند باید که که اخلاص شوی
 انکه هم طالب و هم مطرب در آمدن محبت در رفتن محبوب
 شیخ عطار است **بیت** بخودی باز و از خود غنی و فقیر
 آب کل در ره بهار است اینجا که ازل بایستوند حقیق مجاز
 تو خنده را می که توری نازیده و حریفی که تو گویی ناکفته به
 از این طایفه رنده کسید که از خویش مرده است و مرده است
 خویش را خنده است **بیت** اگر مش از اجل کیم میری در
 کیم بر عالم کبری **فصل دوم در معرفت سبک محرم**
 سخن را در حالت کردی در اول سوختن بی تکلف دوم
 ساختن به تصرف محسوس در حال در پر دانه و موم موجود
 اران مردم آتش می تواند بود حکایت مروان و شمع اگر معلوم
 است اما صفت لکاتی در سیم است صفت سوم صفت خود را

۱۱۳
 در آتش فنا کردن موم و در جیب طار از آتش فنا کردن
 اگر چه در حقیقت موم سوخته اند اما پر دانه محبت موم محبوب
بیت سیدانده در مقام معلوم مروان از آتش از موم
 ناموم گشت همدم نور تاب رخ او بگشت مشهور
 تحقیق از موم کردند پس نام ترا علوم کردند اینجا قبول
 خود نشاندت اینجا بلیق جویان خواندت این کاین
 عجب حالت سبک در صحرای در و در خانه برادر **بیت** در باره
 جوی صناع ملک یافته اند این گفت مگوی با تو در باره
 پروانه گفتند که خود را بر آتش من که بماند پروانه گفت
 ولا تعقوب باید یکم الی التهلكة فرمود است گفت یا ایها الناس
 لاتعاقبونی تناولوا البری **فصل سوم** کمال عاشقی پروانه
 دارد که او از سوختن پروانه از و هنوز شمع را در میان جمع
 می آورده بودند که میان پروانه و موم کو سطر روشنی آشنایی
 پیدا کرده بود از آن وقت که بران نور نظر داشتند و از حال
 یکدیگر خبر داشتند یکجندی در آن دیار بی زحمات و در حضرت باد
 بر می بردند و کانت بالفرق لایالی خنای من می ایی الزمانی

۱۱۲
ناگاه حکایت آوردن شمع در میان جمع بر کوه رسیده
غیرت از نهادن بر و از سر بر زدن پای در آمد و دست بر زدن
نزدیک موم دوید تا کیفیت حال معلوم کند موم با او
در سخن آمد و گفت **بیت** که چو شد داد خود تمام دهد شرط
باشد که بار عام دهد نور خورشید تا ظهور کرد و طبعش خلق
دور کرد و پروانه شب که در این سخن کرد آمد با تو گفت
عجب کار است **بیت** چو خود محرم بودم در غم او روا دارم کس
مقدم او مرا از خوش غریب بود بسیار چگونه بنفش چشم
اغیار بعد از آن روی شمع کرد و گفت ای جوهر کز آینه
وای آخر طبعه یار ای در بزم صبح خیزان منبج نور وای در غم
شام چون کوه طور ای غیال نسکا که اهل طبعه باید و یغیا
نمایی وای سودا زده که از غلبه حرارت رک صفرا کشایی با من
بگو که اندیشه تو چیست موم دانست که پروانه غایتش کرد است
عبدیه بسیار خواهد کرد از دل بزم نفس گرم بر آورد
و گفت ای شهاب طبعه یار وای هزار دستان عجب است
وای مرغ سلیمان بخت وای یک سلطان تاج و تخت

۱۱۵
در ولایت حجت جوینش این کوه کوکب **بیت** از عدم
وجود آمد تنم سر بر آورد از کربال این غم پیش این خود
بیایم الکلی کرد با من محرم این محرمی نوی این سیر بر من
تبع و شیرینی بود از من کشته العنصره بنور خام بودم که سواد
بختیم یا لیلی کنست معتم مافوز فورا عطی **بیت** با و بحر این
کرد بر این کوه بود کانه توده و منم او بجه بود از دل خبر
عشق تو می پرسیدم خود عشق تو با جان من انجیده بود
الکون روی از من بر تافتم و در صحبت او راه یافتم ممکن
نیست که از جد انوشم هر جا خواهد بود اینجا شوم مرا از صحبت
او کز نیست و از خدمت او کز نیست **بیت** تا کور شود از غم
من دیده بخواه زین پس من و معشوق تو کلت علی الله بکار
چون حکایت شنید و سلیم دلی او بدید با خود گفت این
اختلاف مزاج در وی بدید آمد علی **بیت** در غم این
مرغم ندیدم امید وصل بود آن هم ندیدم از آن کار مرا
ستسبب نیاید که عهد و پیمان محکم ندیدم آخر الامر با خود
مقرر کرد که از دو کار یکی بباد کرد **بیت** یا دل نهوای

برایه داشت: یاد غم از سرک جان باید گفت: چون
 شمع در میان جمع آمد و از دور و نزدیک خون را بختی نمود
 موم چون از اول با شش استیخ بود و از حکایت خود باز
 بر دهنه بود در مشاهده دوست جهان مستغرق بود که غیر
 نذیر و در آن حیرت از غیرتش یاد نیامد و بزبان حال
 می گفت: **من** اذ انتقل الالهون عنک یغلبم جعلت
 اشتغالی فیک مانسی شغلی پردانه را چو سر کار با خود نمود و آ
 تا سر خود گیر و هیچ نوع دستش ندارد که قدم برگیرد و بختی نای
 در دامن کشید و روی از خنجر تکرانیه چون پشت بدوید
 صبر **دین** شوق آمد و خج صبر رکنه عشق آمد و کوشش من
 بماند خود را نه طاقت گزید و در قوت پر میر یافت
 افتاد و خبر آن روی بعبود مقصود آورد و حاجی وار کرد و موم
 چون مجرای طواف میکرد و می گفت: **من** فانت عین بطری
 ملک الحیام علی شفا نهای سلام مجلسی دیدار نور شمع را در آ
 و فریاد از جیب راست بر جسته موم چون ستون صبر در
 محلش استقامتی یافت بر دانه طنا غصه در کار کرد

و می تافت چون میرفتند که دست از دوست ملایم داشت
 پای بر سر خلق نهاد و صوفی وار کرد و معشوق جوئی
 و گفت: **من** از دست خراف اگر امانی بودم: مانند گرسنه
 نیم جانی بودم: چون شانه بمر در دست میکردم تا یکم
 نوسانی بودم: پس روی بر خاک نهاد و ساعتی بر و بال را
 کرد و آن بیت می خواند: **من** خوش خوش غم تو خون دل یک
 بخورد: خون و لعل غمزه بی کس بخورد: میاره لعل زین میدان
 بگرفت از دست تنهای غم خاک بخورد: نور از تن غم
 و ناله ها از دهنش می کرد و اگر سرش سوی اهل بیت
 بر و از رالقی نبود که معشوق را با او نظری مرنگاه بگوش
 چشم او میل خلق بود و کز دست و انگشتان خود دیدار غایت
 شوق این نور ادا کرد: **من** خداوند را چون شدی تو حاتم
 و یکسانیت زنده مانم: به بین بکان نظراتی زنده گانی
 مرا خوشتر ز عمر جاودانی: اضطراب اضطرار او چون بجا
 رسیدی او را در دند گای معی رمای خود را بختی خند نای طالبند
 الامر لابین الروح **من** بمر خوش تابایی ربانی که پند تو لیدان

ز توان شکل و سنو کی نبرد جو با بر خودانی دست تو کبر
 نه کن را از روی سستی نت **حجی اعظم است این سستی نت**
 پروا بعد از طبعیدن بسیار است که آن **موصوفه** است
 جواد را محرم نیاف خود را محرم دید زبان لا مکت **و گفت**
بیت ای نفس تلای این دل دشمنی سرایه محنت ای
 اندیش توی خواهی که بکام دل نوی مدم دوست با خود
 منشی که دشمن خوش توی بعد از آن در مقام استغفار
 آمد و عذر را بفرمود بدین ابیات **تجربا** **بگو** مسکفم
 عشق ناکهان خواهد که کشت اندک اینان **نم** است
 این باور غیبه دوست من **کر** می گفتم که کارم در دم است **فیت**
 آن آمد که رحم آید ترا بر دل چون **و** **بسم** این دم است **غایت**
 نفس که داشت در نظر **شمع** نفسی برآورده و در آن **گفت**
بیت تماشای چشم برویت **نم** است و لیکن **بلا** شود
 انش **است** **چو** خود را با نظر **عنف** که در **میت** **کیمیت** **سبکی**
 لاخر **من** **الدینا** **حکم** **بین** **الطوار** **لم** **شعوبه** **اخذ**
 خاکستای جان دل از دیده بر فم **کرده** **دیری** **بود** **بر** **مک**

فان آمد

چون دیدند که بصورت و معنی خود را ندیدیم **کرده** **و** **طاهر**
 باطل و او اطمینان **فیت** **خطاب** **رسید** **که** **ارجع** **الی** **یک**
 راضیه **رضیه** **بیت** **بیاسیا** **که** **مر** **از** **روی** **نت** **آخر**
 نش طمس **بجاشای** **روی** **نت** **آخر** **و** **بعد** **از** **رفتن** **او**
 این **سنت** **در** **میان** **مرغانی** **که** **از** **جس** **او** **بودند** **باقی** **مانده** **بود**
 گفتند که باصل **حجت** **کنید** **اگر** **اصل** **شمع** **نخواهید** **معنی** **نم**
 قبل **ان** **نمود** **صدیر** **از** **اختلاف** **ان** **یک** **حکایت** **میداد**
 و گفتگوی **از** **ان** **بسیار** **فمنه** **من** **من** **و** **منه** **ما** **نفرود** **ان** **منه**
 الا **فیل** **مر** **دی** **که** **وجود** **او** **عدم** **باشد** **کو** **نکیرم** **که** **موقوف** **مدم**
 باشد **کو** **از** **عش** **نهم** **چو** **نرسند** **شدند** **ان** **دل** **که** **در** **و** **نشان**
 غم **باشد** **کو** **فصل** **سیم** **در** **مقامات** **ساک** **در** **ان** **حالت** **که** **پیر**
 خود را **فدای** **شمع** **میکرد** **و** **چون** **بای** **بر** **سخت** **نهاد** **بود** **و** **باز**
 بنظر **در** **نیاورد** **بود** **دیر** **ار** **که** **دن** **به** **بچه** **آن** **عصر** **در** **کوی**
 ایشان **که** **رفت** **از** **غایت** **خود** **بنی** **بر** **می** **زدند** **و** **از** **سپاه** **دلی**
 دندانی **نفید** **کردند** **پروا** **که** **نوش** **نشان** **شد** **و** **فاطر**
 خود را **پیش** **ان** **نمیداشت** **با** **خود** **گفت** **ش** **مکت** **کوی** **را**

چشمیت **ا**مل اگر بکس مندرست معذور تر اگر از روی
 اکین است **ب** باید سخن با پیش زنبور دوستان
 دور بر ترش کرده که بر واکشیرین کار نزد بدست
 رسیده بود شمع را دیدند که ساقی بر و گرم شد اما در آن
 حاشی سر و کرد چون آن معطر شده که گردید یکبار
 بطعن و آن بسته زبان علامت بر کشاندند کام بنا کام
 میکردند **ن** لوانم عشق لوانم لوانم عشق لوانم عشق
 پروانه از اطلالت ایشان بگر خون میشد اما خود را بر این
 دل میداد **ب** خواهی که ترا در راه دمنده تا به اطلالت
 مکنی فایده نیست چون مکنی تو در محال و تب معین شده
 و حضور او حضرت نه و تو رگشت با یکدیگر گفتند **ن** ما پیدا
 الا بشیر مشکم بریدان تیغ فضل علیکم این سنگ را کجا بریم
 چنان باد آورده که در خاک میغلید نزدیک است که بشیر
 آبروی ما بریزد و در اندر اوردان لحاشی این جبه باد آید
ن و عشق تو از دم سلامت خواست **ب** یکبار و خوشی
 برخواست **ن** شمس مهروز با تو یکدم عمر داد **ن** کر و در جهان

دلت لاله

قیامت برخواست **ب** کفنه نایزال و پروایم **ن**
 خیر میا قدم برداریم و مگر موافقت بر میان جان
 بنسیم تا این سخن را با شمع زبان بهیم شمع احوال
 حکایت اشک روشن بود اما خواست با قلب
 که نقد قلب اشک بود و در بونه امتحان که کاشی در دوزخ
 و عوی بی معنی نمیدار محکم یقین زنده تا قمر خود
 و در جبهه بر حکایت نامزدون مکنه و ارس و عشق
 سخن کم و بیش مکنه گفت ای کوه نظران میشد آید
 حکایت پر شکایت شمارا **ن** کوه تا به یک با محقق
 شود که پرواز مثال قرین طوطی که نام خدمت یافته و از
 کدام است موجب این منزل گشته **ب** سال خون
 حوزد نافرمانی تو کی در شام او رسد **ن** شمع
 بهر آن بیکه خسته **ن** قطره از غمی جام او رسد **ن** هر یک از مقام
 خود و حرکت در آمدند چون به کلف قدمی برداشته و
 دروغ خود را طاعت آن فروغ ندیدند و از این انصاف
 همه را با دست سرگشت با یکدیگر گفتند و باز گردیدند

اینجا جای فرازی نیست و ما شش سوزنده مجال مانی نیست
بیت از دهر چند ما را روشنا نیست ولی ما از جانی
 کسی خود را در آتش چون بسند از این اندیشه بر ما عقل خند
 فریاد بر آورد که مالا طاقت کن به سمع گفت چه میداند
 که زمره این میداند ایدار جعولی انکم و را یکم خود افاغند
 نور **اشعر** اگر میکشی بار پیلان درای و کز نه چندان بهر
 درای و را منک این بگرداری و دست بکام نمک
 منزل در است کلان جوی بی قاریر سر کج داری م
 مار کیر چو رود از آنکس که سوزنده نیست بروم معنی
 فرو زنده نیست **فصل چهارم در معرفت سالک** خداوند
 می توانی بکوش و این سخن را اندانی بکوش زیرا که در نیست
 آن کجای که می بخیز بر این کجای تجل مجتهد تجل محال
 کوی از دزد و کیر و کال همه صلاست **بیت** تو کی گویی
 در این میدان بیدش بجا خواهی رسید از کوشش جوش
 بر ششم جوکان شوزمانی مگر مانی ز حال خود نشانی با تو
 علم منور الوده مانی نیست علم شمس که مستحق کردی و علم اول

دلیل عبارت است آنجا که معلوم را اشارت است بر دو
 نشان بکار گیر آنجا که حدیث بکار گیر **بیت** کرم
 حقیقتی در این دامن با علم و عمل مگر آرام اندر نه کل مکن
 دل نیست اس جبر است منزل نیست عاقل علم و کل
 اسم و رسم را اسماست و هر دو توجیه و قیاس است
 سعادت آنست که ترک عادت کنی یعنی غازی که برسم کزاده
 اعادت کنی **کایت** شنیدم که امام اعظم و مقتدای عالم آن
 مرد بطلان و باطن موافق امام حق و مانی امام جعفر بن محمد
 صادق علیه السلام با چند ان علم یک دفعه فضا کرد و اما غافل
 سال را فضا کرد و سر لاجرم خود را میخوشت برای خلقی **بیت** خست
 سنگی نیست که درین را در او رسد که در دهر او را از دست **بیت**
 ممدار او کان کز زنده حبسند زبان خویش و شود حلقی
 همه مندی کرده را پا و سر وید ز خود و عیب و زیاده مندی
 حکیمان که دور اندیش بودند دوا می خویش خلق و دور بودند
 درخت از بار کستی خود بر ما سعادت را کجا بهی خیر یافت
 هر که خود را گرفت که اشتر این راه است که از خود گذشت

وصل است تا بجای نجات تو مختلط است اگر چه بسیار
 حوری دوی بقیت **بیت** هر که نظر خود کند آن نظافتی بود
 بلکه بنزد اهل دل آن نظافتی بود قوت نفس و قوت جسم از دین
 رسم و دین است اسم است عبارتی که از اینها زاید جز عادت
 نیفراید عادت اگر چه در چشم شب روان نمی نماید کون و
 مکان در چشم هر دو آن **بیت** نماید اما بخند آن که بر آید
 روز و شب نمی نماید **بیت** تا عکس مستی تو نماید در آینه
 معبود تو خیال تو باشد آینه عاشقان مشغول آینه
 باشد مغرور رسم و آیین باشند اینان از دل کم و بیش
 رفته اند بزرگ عاشقش نرفته اند اینان جز از این جان
 بخونید سخن از این جان گویند دل نداشتند و حکمرانان
 جیسیم سخن بید که جو افغان افروخته گشت کربان صبح
 خاک از غم آن است **بیت** این سخن پر خون دم اینان است
 الصبح علیما ایکی العیون به کاسال بیایم عن بدیع البهال
 هر روز در کوی ملا برود اندم شمعوی نسیم بیدارند
 باد حکم طبعیت میکند زویندار در سخن اینان می

جاک

و می برد آخر سخن باد آورده را چای اعتبار **بیت** محمد الم
 یا الولی خد نفقت که الک یخضض ما بین علی الر
 نسوسر خاک این تاثیر اندک به باد است خود را
 اساس منه که بی مینا دست شمع احمد غزالی رحمه الله
 میفرماید که چون تبر عشق بر جان آدم رسیده عروج
 گشت پاره خاک بران چو احوال شیدای عروج
 تر از آن خاک چه رحمت غیر از اینان دشن چو احوال
بیت عجیبی اندم ای کوهر پاک که چون افتاده بر دین
 خاک چو ارا خاک تو میخیزد عمارت مده خود را چنین بر دین
فصل غم و مبد خلیفه چون تبر بعد از عالم بی بران
 جان آدم صفی اندشت ز ساخت با دلی نیازی نیفت
 بر بیج تا حکمت را ساز ساخت آن سخن با خاک درین
 نهادند و گفتند که پیش از این که آب در میان جرات
 سر کند ما حوال تبر خورده مار پوشیده دار و حکایت
 این خسته را بر بسته نگذار **بیت** هم اکنون لاله زین
 براند تغییر از طبع و سر بر اندام فرو افتاده اند رخ کل

۱۲۶
 فغان از لعبان حسن برآمد خاک از این حکایت
 افزه کشت و خوشک فروماند و گفت این خسته را نیز هر
 رسیده بکمال در دل نشسته و نه است که چگونه
 توان داشت **ب** را عشق که براند کسی از این
 من نمیکویم و لیکن چه پیدا میکند آتش دل را نهان
 میدارم اما پیش خلق **ا** بستم مبرود و بپوشد و بگوید
 دانستند که هنوز اوصاف نمانده است و اوصاف
 طبعش باقیست و این همه استند او که میکند از نتایج
 آتش که گفته اند **ب** ای را اگر رنگ تو دار وصف تا بگوید
 نه نه نهت بها که چه بسی در دل کان بوده بود آتش
 که آلوده در میان مکر و طایفه طوطا نه ای مرده
 دل آنجا چهل صبح زنده دار خاک چون از یاد حیرت
 در زاویه نزلت نهاد و گفت تا بر غمت میان حاکم
 در عشق تو طاقت تو اعم برسد آخر الامر خاکی ای
 در آتش مجاهده میجوخت چون راهی نه ریاضت جد
 میکشید تا صفای نه از حجاب طلبی که لایق ذات او بود

بگذرد

۱۲۷
 بگذشت بعد از آتش تاب آتش مو کند و او چنانکه در
 قرآن مجید خبر داد که ولعه عهدنا الی ادم من قبل چون یک
 صندی بر این برآمد و اختلاف مزاج آن خسته کمال اعتدال
 برسد و در آن طبع از نهاد او سر برآورد **ب** چون کل
 بکنار برکت نشست از غم و بای خوار گشت از شاخ
 سگزد چون جدا شد صد کوشش باغ بوست مرغان ملک
 ملکوت هر چند سر بر زمین نه زنده بمقتدا رفتار خاک را زیر بر کردند
 یکدیگر از این چنان بر نشان شد و بر نشان رسیدند نشان
 انبار چندین هزار سال برکت دو کاه بر کی حاصل نیاید **ب**
 بسیار چو برکتش میخستیم دیدی که بنیم چو نم کاش بودم
 جوانی که نم فروش بود و فروش بر کشیدند ابله کندی نم فروش
 فروش نمود و فروش فلکند بازاری بود کارش بی باری کشید
 آدم بازاری بود ازاری بود کشید ابله کندی بود و نه
 گفتند بد و جاده آدم چو کاه بود و نه گفتند که او را دیده
ب تا چند وی برای او باش کرد روی برای او باش
 میدان عمر اگر بدانی ابله کندی اگر بدانی آدم بدی اگر بدانی

درباره که مضامین **فصل ششم در بیان وحدت** فاخته
 عشق و اخلاص است اما کسی را که از خود اخلاص است بحساب
 الفکیت و بی و حساب عشق الفکیت بی تو و حساب
 در کفایت آنست و حساب عشق در کفایت آنست و حساب
 به تمام و جمیع این با قدم اگر چه شما را آن بر تخته خاک است اما اینجا
 خاک را بر تخته پاکشند و اینجا خاک را از تخته تراشند این محمود
 ایشان که از مشکل است در دل که لوج و محفوظ دل است
مت اران منست نهادن تخته خاک که تا هر دم شما خودی
 پاک جوهر تخته نمی ماند شماست بر دل آینه صفت بر آینه
الواحد کیفیک من الكل والکل لا کیفیک من الواحد **فصل**
 یکی نزدیک یازید قدس سره آمد و گفت بخاری دارم این را
 کن هر مد که بکفایت یازید از حدت حجاب مبرور و بی بهره
 گفت این چه حساب است که تو بکسی نازید گفت من خجسته ایلم
 که از یکی اندو یکی از همه نیاید بی واحد بعد الف الف است
 که الف میگرد **بیت** در هر چه ببطرکم تحقیق جز نورخ تو
 منظور چشم بعضی که جز یکی نیست احوال که دو دید

حکایت گویند احوالی یک مرغ از پیش او برخواست و از آن
 از او پرسیدند که احوالی که او می بیند احوال گفت این سخن دروغ
 است اگر چه این دو مرغ را چهار دیدی راست بود **بیت**
 چون پرده غفلت کشیدت بهر دو کی ترا مشیت ارسته
 شو بخسبت تراست خود ترا بصیرت دانی که کار
 چه بر و تیر تا مست بدون او در دل گیر **حکایت** روزی شیخ
 لقمان سرخی در علمیه بنزد ابوالفضل حسن آمد و او را جزوی گفتند
 در دست گفت یا ابوالفضل در این جزو چه بخوای گفت که تو در
 آنی شیخ گفت پس این اخلاص و حجاب است که خلافت تو می بینی که از
 من می پرسد که چه بخوای اگر می خواهی بشا شو و اگر می خواهی بهر شایسته باشی
 که هر دو آب یک میجویم و در این آمد و نشد چه میجویم **بیت** ترا
 گردیده احوال نبوی حدیث آخردول نبوی تو منور عالمی اند
 پور بگذرد در آن چنان که میجویم است منکر چو باشد ما و من بالین
 و آل حبیب بجز یک نوع در کون و مکان حبیب اگر ما نباشیم
 روشنستی ترا حبش ناز ما و منستی غریب من از خود نکو و خود
 منکر که تو خد تو نیک است و موقوف تو منکر یکی میگوید بگوید

مگر تو در گفت هیچ که در گفت هیچ نیا بد ریاضت کن که گفت
 هیچ را نشاید **بیت** ای چو گفت آمده بهاصل خرف کن
 تو هیچ حاصل کو هر طبعی صدق کن باش غرض محیط
 خویش باش **فصل نهم در تجدید ملک روحی**
 که مجروح عشق است او را در کارخانه بختیم دو صفت داده اند
 یکی بندگی حرم ازادی بندگی حقیقت فقر است ازادی
 حقیقت تصوف نام که این دو صفت همراه است از اهل
 صفات اکاه نیست بندگی موقوف نفس است و ازادی موقوف
 حق بر که هر دو را دانست یکا یکی است شناخت حکیم شای
 فرماید قدس سره العزیز **بیت** چون تو در نفس خود زبون باشی
 غافل که کار چون باشی میان این دو صفت کشیده
 صد با صد هزار بار مدعی اخراجت عشق غارت کرد که یکی از
 صوابت بهیرت برسد از اهل عمل نبویست چو مقصود
 سود دنیا دانسته مشغول غول غیبت گشتند بر سر سلاخی
 درود آمد و از سر الهی محو گشتند رنگ ظاهر رنگ باطن
 ایشان گشت و نقاب بر هم و سه عقاب و چهره ایشان شد

چون

بیت ای خورده شراب غفلت از جام هوس مشغول شو
 بگویش چون خربرجوس ترسم که از این خواب چه بیدار شوی
 مستی برود در دست ماند و بس بندگی است که طاعت میل
 کنی ازادی اگر قبیل بد کنی بندگان آزاد و دنیا عقیقی را دور
 ساخته اند زانکه هر دو را پیش سر ساخته اند عام دنیا را کفایت
 منزل نیست خاص عقیقی و بد گفت حاصل نیست عاشق وصل
 خواست گفت مشکل اینست عام را دور رخ رسیده و خاص را
 بهشت عاشق تهرست و دور رخ دیده هر دو را بهشت **بیت**
 قوم محو محو ما ابد قد علوت **بیت** ای لیم محو میو موالی اخذنا
 جمع بهوا از بی دینی رفتند جمع بهوس از بی عقیقی رفتند
 جمع دیگر از هر دو گشتند تصدیق **بیت** مرد از نصف از بی موی
 مرد است که در دنیا کرد و او مکر دو و دایره عقیقی سر راه او نشود
 و لا یرتق و جو بهم و فریاد از نشان درویش است که برید
 و جهه در میان ایشانست **بیت** ماری تو را قبیل جان خیر ایم
 بر نطق غلت مرد و جهان تا خیر ایم در اصل سینه جانان و کینه
 پوست کرکون و مکان بر سرک تا خیر ایم دنیا و عقیقی

مرد

طالب خود را همان گویند که تاروت و تاروت معنی
انما کن قننه رابعة بصیرة لکن لا تسأل للفتنة
الحارث الدار **بیت** راست ترا صاف دل و روشن
رای بمسطلح تخت آنکه سرای **بیت** آورده اند
که یکی ازین طایفه کرد محمدی طواف مسک و ناکاه نظرش
بر شرطی افتاد و نیا طلعتی دید که محو آفتاب طلوع کرده بود
چون از داج حسن خود بارج آن خلی مقابله گشت
پیاره محو روزه خاک کشید و آتش در نهاد او افتاد چون
مکران حسن بکران شد دستش زد که پای بر کرد و بیان
ساده آه از وی برآمد و هم بر جای فرو نشست و ساعتی
پای در دامن کشید و گریان خود گرفت چون روی
بر آینه زانوی خود نهاد و عکس روی آن دختر که دیده
بود زنی بر آینه ضمیرش پدید آمد از در پایداری و جودش
خودش غیرت و جوشش حمیت موج زدن گرفت
بیت نه آن مرغم که باشم صید هر دام نه آن مجرم که
گیرم جانش را دم نه بادم که تاب هر کوی بر ارم تا نه ایرم تا

زهر سوی بیارم نه آن خاتم که افتم زیر پیرمایی نه آن آتم
که روی آتم بهتری توی معصوم اگر مغول غیرم توی
معصوم اگر نزدیک میرم و دوش در این بود که ناکه ناله جوع
بگوش او رسید پس از آن که سر از خرقه برارد یکی گفت در این
منزل مایه سال عمرش چهارده رسیده بود که محاسن ساعت
از بر رخ خود نقل کرد و مجنبتش همچنان بمقتضای این بی وفا جابر
مرد عاقی از فرو شدن آغاه چون صحیح صانع خنده نزد
او کردش روزگار چون فلک در جوج آمد گفت **بیت**
عشق تو نظر نبرد که افکند از نیک بدش برید سوخت دل جان
صبر باس میکند آفتاب عده را غم تو بکند آن فرع که از
تو دانه یافت و نوار شود اسیر ریزند ببل خویشم کل
بیاید در سایه خازن خویشند جوانمرد و اعدا هر نفسی
ترا حجامی در دهست چه کن تا با عشق در فراز و نشیب گشت
خوذر ادرست کنی چون از نیک دور دور خود بد است
هر آینه غیرت عشق تا غیرت نکند از دیکه محروم و آتش
بردارد چو خوذر ابر بر کاشی بستی دو چو مندی از بالا و

۱۳۴
چنان روز و کون آسوده کردی اگر بی شوق هری سوده کردی
من تقرب الی شیر القوت الیه ذرا ما من تقرب الی ذرا ما
تقرب الیه ما عا د من اتالی یعنی آیتنه سروله بیان آن
نسبت و آن بسبب ندر است میگرد در رنده از این سبب
خود را میخواند شناخت که حکیم اشارت از آن است هر که
عارف این اصل نیست اصل نیست زیرا که از وصول جز
این حاصل نیست **پ** تا بی خبر از وجود اصلی ای خام طبع
مرد صلی زان حرف نشان بپرس تا تو در دام شده میر
عقل طبع تو حیال است از اندوی معور خیال قول
نقطه **نایب** آورده اند که شخصی بر سر کوه ایستاده بود صاحب
نظری بر ویکنده شد سجاده بیک نظر مبتلا گشت سر در پی او
نهاده و گفت هر چه مرا بود در بوده تو شد معشوق شیرین
سخن موزون طبع بود گفت مبارک باشد اما این
رنگ معنی که نوی بیوغ آید گردد و امحومنی افنی مرا خواهد
که بر نیایی هزار چو نیست ایست و عقب میرسد چو کل باشد
چکار آید غم چو آب آید نمی شاید نیم سلیم القلوب سخن

۱۳۵
او داشت و از آنکه ندیده بود چشم از او برداشت چون
در عقب نظر کرد هیچکس از ندید معشوق از سر غیرت طبع
بر روی او زد و گفت ای مدعی مشه در اگر بوده معنی با غیرت
چو کار **پ** برو جان خود بر سر خویش گیر چو عاشق نه راه
خود پیش کن تو با این که کسی و کند فعل بدرگاه نشان نیا
محل **فصل ششم در قاعده طریقت** هر که دعوی عشق کرده
وقت از دو کوه میطلب یکی در دام و یکی مکر تمام تا هر دو
در حضور متفق اللفظ و المعنا شهادت از اند دعوی قطع
رشد و خشم تسکین کند جهد کن تا بکنی این معنی بر روی
این خود پرسی **پ** چون توان حال خود خبر بایی از درخت
امید بر بایی از دو عالم بیک گزانه شوی در میان از میان
که ریایی عزیز من در پرده که حیل یافت از هر یکی صد
نقش نمودی کرد و در هر ترکی جدیدین ساخت و برک مدینه
اگر چه سونل برای اخلص خود سر سوزند اما چون رسیدن
درو او خفته است و کوه محکم شده است مکن عینیت که از آن
سیردن جهد لا جرم دران خیال می آید و می او دنا الف که

۱۳۵ خود را علم کند و این همه نشان بی علمست **جواب** خود را
تو را با این علایق گذر کردن در این ره نیست لایق
تو چهل خویش و دانش ستمی بنادانی دران پندار مردی
حاکم گفت در عالم بسیار است و عالم کردار بودن و نوار است
این آیت را مفران روایت میکنند و از نشان نزولش
مسافران حکایت میکنند هر که در خود سیاحت نکند در بحر
سیاحت نکند و در زمین مگر نکند زمین کردی ضمان و مکان
بمان اگر مردی **نظم** در مقامی که حال مردان است معرفت
کوی علم جوکان است تا تو از یاد و همسکویی راه
خود روز مردان کوی تا از دل گدازد پندوست **حلقه**
چند این منزل که در است منزل عاشقان جانیت که جا
نیت جان طلبه هر که جانیت جانی که عشق را است
نه جانی که از خاک و خون مرکب است جانی که در چشم
همه جوانان جانی که درین همه جوانانست **بروجان**
پدر جانی طلبه سر خود گیر مانی طلبه از این که
کند آخر حاصل اگر زبایدت کافی طلبه کنی ملک را

۱۳۶ دیو دارد در این کشور سلیمان ملک کن خود را حبه
جربسته که یافته ام هنوز تازی رشته سرفراشته که
یافته ام حره ناچشیده سر در کشیده که سکر است زینل
پراز کرده کرده که سکر است پای تو چون و خلق مردان
مشو چو بوی خلق کردی است در استین مدار مرید تو
هم دود و هم حبه است مرد را از ترک حاد مرید است
صوفی که در دنیا کوش بر کشیده زانکه پاره چشم در
کشیده **نظم** ای کرده ز راه بخودی چاکر بود انگس که بجا
راه حق یافت که بود تصوف حکم اقبال است که بر آید
زانکه از او بار کرد بر در آید رونده این راه شسته پاید
کوینده این حرف خواش و فر عقل شسته پاید
خود خواش مجروحان طریقت حاکم که اندک بدین صفت
که نو داری زنده بر دوی که سی خم مشو حلق آخر که اهل
صفه بدین خلق کم نکرند اگر خواهی که سرازیر بیان بر آید
پای در دامن کش پاره درست حاصل کن تا پهنه تو است
افند چشم بر دونه دار تا بخیر بدی نیفتد اگر در زنی فقری

معاد از درزی آموز یعنی از خود میدوز و بر خلق میدهد
این را دوست داشت یکی که ازاری دوم بسیار زاری
ب در نزد عشق اگر دوستی با خلق جهان مکن در شستی
انده مرسان که باز جوشی مخاش کران بسی جوشی طایفه
که اهل عدل و دادند و را یکی ندانند تا این در بر روی که گشت
تا یکی تودهی و دوستانی مکان میر که از دوستانی با خلق
خلق پیش تا خلق کردی حق دوستی بدان تا دوستی بهایی
کس را هیچ روی پشت پامزن که دست بتو بر نهد دل را
خسته مکن که خسته را شمرند **ط** جو اعراد این حضرت
هر آنکس که نیاز دارد جهان باید که مودی را سر موی نیاز دارد
هر کجا باری نمی نماند به هر کسی که حاجت کنی بر تو کند
یت خصم را کم مزین بهج سبیل کر نیکی پیشه عاجز آید قبل هر
کردی دلیل نیست تو دان **ب** بشنوا مرس که اندیشندان
نظر بر خبر و شرمند ای پیغمبرم دار از خواب سزا بیدار شو
که مردان را این نذر نیست بسیار بسیار که مردم بدین
مهند نیست **ب** بدینا تو اگر نکرده کنی اگر نیست دست

حیرت محال که چون تند باد اجل در سه نسیمش
نسیم بکند از نهال خود را از هر چه داری پاک دل بخودی
هر چه داری پاک بدار و صفی آگاه گشتن است نه همواره
گشتن طهارت است بر عادت زشتی سچاوه **ب**
تاری ترا قبول ریاضت و بس بگذر که بود و بگذر که گشت
طاه و کس مکر در بر لعل **ط** صوفی نشویدی و موط مکن
تا ننداری که جابر صوفیان بکند میت ایشان لشکر حق اند
لبستان بکند مکی برسد انان شیرین طریقت است
بشیرین طریقت آن مردی که سیرت اولاف ترک کرد و هر چه
که نه صفت فرموده که ترک باید شکست **ب** بیا
تا جهان را بهم برزیم در این خمار خشن آتش افروزیم
زمان و مکان را قلم در کشیم قدم بر سر حوض افروزیم
مکر داریم از غم شکسته بد **ب** و زاین خشت تر خیمه برزیم
برزگی فرمود که الدنیا یوم و لایقه صوم هر که غم فوت هر روز
دار و فوت آن روزه ندارد و خلق را وعده افطار بعد است
این صحبت را بعد از آن وعده بدست حکیم شایسته

عشق عاشقان در دمی دو عید کنند عجب کویان مگر قید کنند
 عاشقان از دو عید دم نزنند جز نویستی قدم نزنند
 زیرا که ایشان را روزه ایست که در دنیا اقطا نخوانند
 و زنده نمانند که قربان کنند **نفس هم و دل است** سبکی
 لطیف مکی که جذین جگر را در سودای او سوخته شیرین
 سگری که صد هزار دل در سوای او تنگ شده و عجایب که
 بسیار جان بر امید او خراب شده **تجلیات** بشی رحمة علیه بود
 از خانه بیرون آمد و این بیت شنید که **شعر** ایایا سبایا
 فصل من جگر یون لم علم لها این منزل نغمه بزد و گفت
 لا والله ما فی الدارین منه **نظم** علی دیوانه عشق و بس
 وصل معشوق از جا آورد کس صاحب دیوان رست و
 آن سلیحان دیوان جلال آن لشکرش انا ارسلت
 شاهدا و آن کافرکش ارسلا و بالهدی فی فضل الصلوة
 و اکمال الخیات تا آنکه یک اگشت قرض ماه را او نیم میکرد و اقسا
 از بکش و بچار غلام می بود هر یکا ببری برآندی آب چشم مبارک
 باران شدی و فرمودی بدو **قرب العبد من ربی خبر دلی**

عن العقیق تخیر انکم بالعقیق اقرب عهد غلام تاج
 حاصل کرد بیل که چندین نغمه دارد در غم کلی چو دید از
 افتاب ذره خورد که در سرش کی غری بهر دای عزیز من حاصل
 حوصله از این جگرش از غم آن دیگر است و بمبار روی وی پیش
 از این من که بر روی آب میرود **بیت** مرغی که از این جگر خردار گو
 و آن قطره که از قعر جگر دارد کو نوی صواب است که کلام مقام
 قربت و نیکو با طاعت بود و این پس دهانی برای هر کفایت
 بر کوه تافت اگر بر تافتی انا و اول المؤمنین کی کفایتی و کان
 لشران بکمال الاوصا و من در راه حجاب **بیت** کرمی بر جود این
 طوفان که میخیزد ستور اندرین صحرا نموی مانند کوه طور
 ای از دفتر عشقش اگر منزل نود محو کرد در دوحش جگر این زور
 قسم زده ز قضا و قدر اندازد چون نم کشی آمد جزو یک و ده
 هستی کو اگر در آسمان معین است اما نمودن ایشان با بدن
 شنبه و شنبه است **بیت** اسرار از دل اند تو دانی و من و این
 حرف معنی تو توانی و من **بیت** هر از پس که کفایتی من و تو
 چون برده برافته ز توانی و من غرض من خفت صلی مر جان

همچنان است که در صورت جابر تا قطره در صد و پنجاه بند
 بر سر باز آید بدینا **نظم** تو ای قطره که از دریا جدا می
 چنین روشن بیا جل میهای ترا که موج دریا در بودی
 ز تو نام و نشان هرگز نودی **فصل دوم در اندک خط در فصل سوم**
 اول خواستند که رنج مسکون را از خزانه کن فیکون عشری فو
 وانعام والطاف و نوحی عام نماید که اتان صانع را انشاه
 شد که بساط فضا طریق را محمل سازند و حقه بازان تنگ را
 حطاب اند که بر فضا خاک می حکمت باز بخت یاد آفرود
 که جادو نیست بر کبر و فوسخ غبار افروشی کن یعنی هر چیزی را
 که چشم نواید از دانش بر دار و هر کسی که پیش پای تو آید
 برین نیست افک بعد از آن ابرو افروان شد که بدو یار و دوست
 بوی آن صوفی ضافی دل که دعوی فوت میکند و مدعی شد که
 بر رخ دست بسته است در باب و از ضیاع خود او جهته ریاض
 وجود چند قطره آب در بوزه کی همچون برق شد از دم تو بزم
 نفسم بی نوره چون رعد ندید است کسم کشته جو ابر
 می دوم که در جهان باشد که بدریای وصال است بر کسم

قول ابرو

چون ابر دریا رسید چنانکه توانست آب گرفت
 و از آن آب صد هزار هزار جزو شد ابر را گفتند باید که
 هر قطره آب بچندین زره خاک برسد **بسم** است
 بسی عالم پاک رازهای نهفته در دل خاک در حال
 که ابر آب برداشت مایه راه گرفت چند جزو اصلی که آن
 الذین بهت لهم من الجنی سابقا ایشان را بیان کرده
 و اولیک لهم الاسم هم هستند از خفایت هر یک خبر داده
 یعنی قوی که در این بساط شاهند فرزانه طلب این باشند
 و آنان که در امید و بیم اند در بزم بچشم ندیدند بچشم حایت
 و قوت روحانیت بکل خود مایل شدند و از کنایه رابر خود را
 در میان دریای انداختند با عینه غایت ایشان چون از صدق
 بود و طایفه عارفان از دم عشق دانستند که آن برهان
 بحری و صحرای ارام خوانند گرفت و آن نهنگان قلم معنی
 در ساحل صحرای کوه اندر کوه استند که الله سعی ایشان
 ضایع بماند زیرا که در علم قدیم شرط سعی و ان معیه سوئی
 بود و چون آمده که هر قطره آب که بچندین هزار ذره

۴۴ زره خاک و اصل شود لایق نبود که آن قول بدل کرد ما
 بدل القول **ب** اظلف تو چو چیزی برک نماند در جوی
 تو چو تشنه بی آب زلفت **الف** قصه اصحاب اوف که
 معارف دار الملک معرفت بودند میان بر و بحر موقوف
 کردند تا هم اصل را بخت باشند و هم بفرغ رسیده هم یک
 پوسته باشند و هم در بار ادبیه **بیت** میان روز و شب
 صبحی طلوع عید میان آب و گل بادی برآمد صدق را که وجود
 از او اجزای آبی و خاک ترکیب یافته بود و از دیر باز خود را باری
 کشنا کرده گفتند ای کسی که مریم دل چون در دل هم میزرا
 جای بسیار داده ایم این چند نیمه اگر از خانه مادر و پدر و بر
 افتاده اند و طلب مادر بر خودشان جای کن مثل از آنکه این را
 سوچ در یاد و باید توانش را در باب **بیت** سرودی می باشد
 افتاده را پیش از آن که بگذارد دست **بیت** دهن باز کن که
 تا این چند عصبی صفت بگردم در شک در این که سر نه نالین
 چند موسی قدم در کنار نشسته **بیت** دوست را که هر کس که
 باشد نیک دارد در جهان **بیت** اگر دوست داری کوی بری **از میان**

۴۵ دریا چون دریافت که اجزای او را بنام صدق عقد بستند
 شوری در نهاد او بدید آمد و روزگار بر وقع گشت از قهر
 صدف کف از دهن او برآمد و از غصه دلش موج زد
 گرفت ساعی بر خود بپوشید و گفت ای آنکه جزو و کل را
 از دریای حقیقت کنه غایت و خار و گل ارستان اجد
 خبر **نظم** ای حضرت غایت تو والا **بیت** اگر گفت و مگوی لا والا
 از کون و مکان زبانی نافر **بیت** در بحر محیط و حدیث غنی
 صدف میان تنی الآن بر لبی آنجا که اجزای مرا مصوق کنه
 از دیوان قصه قاضی ارادت چنین خطاب کن که ای دریا تو بخور
 این حکایت نرسی و از قوام این معنی خبر نیایی از سخن این اجزا
 ورق بگردان که این چند قطره در صفت که لایق فهم غیری
 خود گیر و آن و این بگذار که از هر یک در این چند روز صدف
 در شایسته در ظاهر خواهند شد و اینان همه سرایه سخن شایان
 پیر گوئی و کردن مائمان خواهند بود و در حکم این و عده ارام
 یافت با یکدیگر و چون او فرو نشست قطره در هم صدف چون
 چنین قرار یافت تا بگذردی بر این بگذشت و حال بر نیان بران

گشت اگر چه شرف و قدر در با بودند اما چون صدف حجاب
 بود در بار المیة نیند بد این قدر می کردیند بر خود که می بستند و
 کل خربالیهیم فرخون آخر الامر هر قطره را در میان حریف
 جانشین بدید آمد و هر یک خود را بر کرانه افکندند بعد از آن حال را
 بهر شکلی که توانستند در هر سگی که داشتند نظام دادند **موقوفه**
 علیم کل اناس مشربهم خلقی ز غمت در بدر و کوی بکوی مقصود
 توی ازین می گفت و کوی بس بر وقت از ادب این می گفت
 که شنیدی در بار از حکمت حکم طبعیت هر یک یکی بر آورد
 و خود را در صورتی نمودند بعضی اباب نفوس و بعضی اصحاب
 العانس القصة تا سحر با طاهر شد در باطن حکایت می
 تردد و اختلاف آن و این بدید نیاید **فصل نهم در آفتاب**
حالات بیشتر خلقی تری در هوا کرده اند که مار اسوای در سرت
 افشاره بلبس با مجلسی گمان برده اند که افسر است باش تا این
 شب ز رسد و غنیمت گان هنگام بیداری آید سروران را بچی
 بار بر کردن و کرمان را دست بر سر **بیت** باش تا نا که برفت این
 نقاب بکشد و خیره را از غم طناب این روانش خسته پیچ

باجه راکان را

باجه راکان او کرد و در خواب وقتی بطرفی می رفتیم در
 میان راه کاسه سبزی دیدیم چون یک مصلحان می
 گشته و چون کاس مصلحان بکون افتاده با خود گفتیم چه
 بودی که سر کنده شد او را معلوم شدی تا سر نوشت او
 مطالعه کردمی در نقش کار نگاه کردم ناگاه حرفی خند
 دیدم بخط عجمی نوشته که ای چشم غیرت بین بدان و
 آگاه باش که کاس سر دوم شخصی هزار موس مرا بر سر نهاده
 بود و از روی که داشت بهر که می رسد مسکفت کاره جانم
 بسیار چون کس در کار سر فرو میرفت و یکی دست در کار او
 نمیکرد روزی بین با دیه می گذشت راه رفتی بر و رسید و او را
 دست در کار گرفت و کوه میست مسکفتی که کاره جانم امروز کاره
 اینجا به هر چه دیکه داری بده اگر مردی برین در کار خوشترین
 و هر سیکار به بندش یک دیکه سر کاره فرو بین چنین
 در بند دیکه کار نشین بهر تو تو را هم کاره نشت ای
 نادیده پیشش خوش کن دست **بیت** جهان وجود عدم ترا بپوشد
 از یک طرف گرفته و از دیگر طرف کند آشته اند دی و بیری معلوم کرده

۱۴۸
کمان اسد و لم یکن معوشی قصه فرود آشنیده کل شی
مالک الا وجهه حال امروز خوانده کل یوم سو فی سال ای خط
سوموم اگر مش و پس روی اسد الامر من قبل و من بعده اگر بلا و
روی و سوا فی الرکات فی الارض اگر حب و باست نظر
کنی الانه بکل شی محیط و اگر بر و درون کذ کنی نهوا ظاهر
والباطن و اگر سر و پای طریقه سوال اول والاخر **نظم** ای خبر از
کار جهان صحیح دنیا و بباد است از این هیچ نه شخصی بود از ارباب
تحقیق که با نیک و بد سخن گفتی و ایام و خرابها حقیقی بزرگی گفت
بد و رسیدم گفتیم بخی معبود و کوفت و شوی اسب حسی گفت
ای برادر کون و مکان و جنب حقیقت و سمیت از دم حکوم
و از آنچه حقیقت است تو انم گفت **نظم** در این اندیشه کردان حکوم
چگونه جول نمیدانم حکوم از ان ساعت که در گفت و ارم ان
تجیریم از آغاز و انجام زمان کن جو حرم نمیت مالت
فرماندم میان قلوب قالته ذوال که نیم از تن جو برسی درو
کم گفته ام از من جو برسی زه حیرت کشم راست باین است
نمی آید گفت آن و این است عام سرگردم دوست دید جان
نظر از مغرب و پس عاق از هر دو گذر کرد دوست دید

ای که در

۱۴۹
انکه پوست دیدم بر حیوانی یافت انکه مغرب و پس دیدم در
انسانی رسید انکه دوست و بر بانی گشت و لکل در جاده
مما علوا ان لیس للانسان الا ما سی قل کل یعمل علی شاکله
انکه پس دیدم بخی گفت انکه دوست دیدم بخی توانست گفت انکه
دوست با دوست و کهنه از و آمد بدید و در حکومت چون بهر
نظاره از نزدیک حکم بدیده نزار و اگر حکم بک صفت دور است
من عرفه کل لسان بمانست زیرا که امروز در جویست
اختلاف این و آن از تفاوت نظر خواست و تفاوت
نظر از منظر حال آمد بعضی هوای اثر دیدند بعضی بعیان
رسیدند بعضی بخی بخی بخی و خود یافتند و قوی در
غیر سر هم آیتان فی الافاق و فی انفسهم **نظم** یکی
خویش دید و دیگری نور و قیاس هر یکی باشد ز هم دور
بقدر جهل خود هر کس نظرافت که بمای استخوان طوطی
یافت متوسط را چون نظر بغایت افتاد گفت مارا
الاشیاء الا و رایت ارفیه از اینجاست منتهی بگذرد و لا یوت
به بیند جان که شکی گفت الصیوف ترک لایه صیانت القلب
عن الیوم و لا غیر نهائش امنست که شنیدی و بد استی بخون

۱۵۰
منی عام گفت ای ایلی و ایلی ایلی من کیستم باشد
بدست او من و من او ناسم جمله او دست او
و من افغان آب کل است که تو از منو آبی بگذر پوت
خود را در میان چه دیدی خبر ما قدم من و بیگ و تا آخر
ایجا که تو گویی گویند من حجت تجا ایجا که او گویند تو نا
و نه جاذب من تر از نوره که می آید بعد است که بگویند خفت گوی
خداست فی من من و تو گفته وزی نعت ایجا که
نوی حدیث ام من من و است در هر کز معنی من و تو نا
راست در عالم وحدت این و آن نیست در استیخ
بطام رحمه الله علیه نقل کرده اند که گمار زبان بکرا بیا
بردم و با دل خرم خرم خرم کردم چون بگویم بیدم خانه
دیدم آنسبک بر سجده با خود گفته خن خن عمارت بسیار
فیده ام این کار بنیاد ندارد بار دیگر رفتم خانه خود او
خانه دیدم گفته منو از حقیقت تو خد بیدم بیدم نوبت رفتم
مرد خداوند خانه و دم من نه اند که ای بایرید اگر نه
عالم را بینی و خود را بینی شکر است است از است
حجای تو بمن است شرط مرده رواں و من است بی
بین و مگوی ندب است می باش و من است مشکل است

۱۵۱

۱۵۱
هر چه دانی مبین و هر چه منی بدان این را نه توان رفت
بین و بدان میان جان و جانان هیچ فاصل نیست
حاصل است اما ترا خود می رسد تو از خود بر کران ماندی
و گویی میان جان و جانان خود میان است
مردی چشم بدو آمده ماند و هر نفس دوست و عبادت او
میرفت که او می آمد در جواب او گفت اگر چه مرا آن
بود اما تا تو نیامده بودی هزار مرتبه بود **نظم** طلیعت
از من چه شنود مرا از حجت بر سر فرمود تو ای مکن
کز نسل خاکی نزد من تو نین می گیتی مندی صبا
خلوت و منی صبا غلبت خلوت است که اهل کوه
گیری و غلبت آنکه خود را از میان بگیری **نظم** جو سیر
انجا دانی نام من ترا زورسد که گویی سخن بر دل آنکن
از پیش ما سنگ خوش در این پر خود را تو کم بین نه پیش
نظم عبادت تیری میفرماید اسرار العالی حدیث النفس
بچاره طوطی اگر خود سخن گفتی مودی که در نفس خفتی تا با
خوشین محمد نفس بر تو حکم **نظم** چون سی

۱۵۲ مالتو دیو پست **هی** نه نوز احکام است **ما** کشته
 کل رخاگر بخت در کردن دلبران نیا و بخت **ارزوی**
 بنان نقاب است **آینه** چو رنگ خوش نگذشت
 مظهر علم صلح را بر سپید فرزند آدم را چو بهتر فرمود انکه
 نبود تا نموده ام بودی عزیز من طلب اعدا و ارادت
 و بالی وجود محالست و جلال محال تمنای قرب و
 خیال حضور غور است نفسانی ای مرد دور **چو این** رسته
 بر یکدیگر بافت **هر** آنکس که کم میکند بافت
 عجب حال است **مهر** چو سایه ز کمر از نور منت و به خیز از
 نور چون سایه دور نیست **در** دلم از شمار دفتر نگذشت
 وین قصه بهر محفل و محضر که نشست **این** واقعه در جهان
 نشید است **من** شسته خنجر و آیم از سر که نشست
حکایت روزی در باغی شسته بودم ناگاه ساریا بخت
 در سخن آمد و گفت مدتی بدید و عهد نعدیت که در است
 و امن تو زده ام و خود را در پای تو افکنده ام و بدان امید است
 پیش تو میردم که چون آفتاب را با تو نظر آید و چشمه او

در این سخن

۱۵۳ بر تو روشنست از روزگار تیره **من** سخن غرض داری
 تا سخن بگو تو نشن آفتاب استاده **من** نیز روزگار کو
 من شدم و در وی کرم در خفت ای ساریا **عمر** است
 که من بگویم خدمت کنم و نیز از آن روز که سارا خاک **کدام**
 به پوزمین نهاده ام و ترا شرف و روزگار خفته می **من**
 ای پسر و پاره محروم **داری** سر در درگاه خویش
 گریه می کند تو می شن **در** زهر عمر در تو می نوش **هر** چند
 عمر در تو می نوش **با** آنکه ممکن تو سکون **ممکنه** نیست که
 افتد از اتوال دیدی و اسطر مکر در جاب اصل و فو **حققت**
 وجود من او داند زیرا که اگر نورایی و اسطر در تو تابد **اصلا**
 ترا اگرستی از نماند بعد از آن **چون** من شسته **خوفا**یده **من**
 جگنی وصل دلی که تو را دیدن او بجای جان **که** اند **چون** آن
 پرسی از کسی که گفت از وجود تو می شن **آند** **چو** زنی
 حلقه ردی کا کا تا تو با منی **من** آن **آند** **ای** ساریا بی پایه
 از پاره خیال بر دل آئی و این محال بدرون خود راه **ده**
 از من سخن دانست شود در **اجب** **ممکنه** که در کار **حققت**

وجود تو محج زیت و از هر طرف که شت تو نماند است نام هستی
 بر تو بود بر طاعت و غرض من بودم که از کیم عدم بصیرت وجود
 اندی نخست مرا از خدش بناس و خود را از من باین واقف برا
 از من بدان تا سمجها که خود را پس باین اختیار از من بدانی
بیت ای کسی که تو مرا محبت نور نه روم نام خود را از کیم کردی
 اندیشه وصل افتابت برسد می رسد باین قدر کرد و دور نه
فصل دوازدهم در بیان دل دل از آن قدر خوانند که از آن
 گردانند این حرفی گرداننده او را طلبت زیرا که تا تو نظر
 بر کشتن دل داری دل کشتن داری **نظم** دل برای دوست
 خواهد مرد راه تا توانی دوست به دل خواه ناله بهر مشک
 میجویی دوست مشک را بهر ناله کس خوشتر صاحب
 دل را از خون جگر قورقست ز کرا که آتش نمیکند یا قورقست
 دل منی آهن است و دل عاشق ز عین آن در میان دست
 و پا و این باین الصبحین بهلوی است نشین تا بدل بری
 بهلوی جبهانی از هر که پری دل مدینه است بر لطایف لال
 کعبه است عشق درو طایف ولی از هر دو عالم بری ناز کشت

پاره جنونی **میت** ولی که دل میدان کبر باشد
 نه در طریق هوا مرکب ربا که ولی که در نظرش خوش سازد
 حدیث مشک پیش نقش بویا باشد دل با دشمن است و حوارج
 رعیت او امان و جبر باید از معنی او ای بی خبر تو باو نه او
 باقت جهل کن تا بخود بری **نظم** چرا بی یار خود در پی و تا
 نیایی تا بخود در نیایی بجا نه شود خود کا جادوی
 طلسمی بهم زن جادوی نیست دل را در دل حقیقت نه
 اند نقطه عدم را نقطه داده اند چون حبه بر درم مشین
 که قلب شوی وقتی سر کردی که صاحب قلب شوی عجب حالت
 سیم ناسره را قلب بخواند و ولی بدین درستی را قلب سکونند
 نمیدانم چه حکمت است ای کی را بهر مشک دانند و کی است
 و هر دور ابر حال که است مشک که نامشکستن هر یک صاحب
 رو قبول است این حکایت است لایق هر دو الفضول است
نظم کی در جوار کوه بهر دست کی هر دو جهان نادیده
 یکی اسوده رو در کوی و بازار یک انمود در میان خود بازار
 اگر دل را بیابان و آتش ندی ای بنی تو هر جامع ندی هر که

و جوهر شناسی هنوز خام است با قوت را کمال برد که
 سنگ رخام است سخن صابر و لایت که فی قلب عصبه
 عصبیه است **نظم** که تو داری دم شناسایی سنگ با
 خطی از چوبیایی شنیده که الوقت بوقت قاطعاً
 التبع در میان نهند وقتی که میان نماند مرصع دل ما
 و میان نماند تا تو در وقت میگری از زاده وقت اگر
 و تو میگرد ازاده بستی زاده وقت بوقت زاده
 منشی تا ننداری که این سخنیت میان نمی **نظم** زرده بل
 سرگردان است سرکش بجای گرفت این حکایت چو
 کلان مرغ کا بجای بر دال زد **نظم** می مع ارد این حال زد
 اگر تو خدی انبار میبارنی اگر نمی کردی آن باز میار **فصل**
سین و هم و تصفیه دل حوا میزاد این صورت می خلقی را
 با تو شری هست و هم شری که از این سر بر نیز ندیم اینان که
 اما کیشان مزن قیاسم ندیم حبیب در هم مزن عشق ترا
 خاصیت که میخستی بر ارد و وقت منستی در بر آرد کمال
 عشق از این روی بودن است منافع نمودن **نظم** شرط

ره عشق بی نیازیت اما نه برای سر فرازیت
 با خلق جهان مزاج عاشق **نظم** چون شیر و سگ بود موافق
 مانده خاک و باد بویست **نظم** نزد همه و همه نهی دست
 موافق را مقامی دهد اما مقام محمود منافی را در کشاید اما
 در کس اسفل موافق بکمال است و منافی دوروی آن کلید
 نشانه و این خاریست خود روی اگر چه خود را بصورت کسی
 بدین معنی نرسی به پستی **نظم** چو خلق کی گوشت کمر از میان
 کربت خون مکر بر میان بر کشند دوروی کل در میان همچو مرغ
 اگر باید از میان بر کشند هر کرامی است که می است این
 قوم کند که هر چه می است از سر نه جگر که به فضولی را این
 فضیلت نماند هر کس که خاست این آتش آتش سیر دهر که
 ز کام است بوی آن کل بوی کشند **نظم** بر دلی با چو هر دم غم
 کشند دوروی آن در در اهرم کشند زان را از بر هیچ بر کشند
 خوش باید تان رسم کشند آنرا که سر و پیش است از سر و پیش
 است و پیش است آتش خود اگر که بدعا شمع عاشق است اما
 بزکاش خود **نظم** بر در جز از خویش ای بودش با شمع هزار

آشنای بودش در چهار سوی عشق سرور خنجر نقد
 سره باید که روانی بودش خراف عشق بمنجور و جبهه ستار
 از این نقد جبهه بدست آید غریب من نه هر که ملک دنیا بود
 ملک دنیا بود یا هر که مری یافت مری بود یا هر که مهر بود
 گشت معرّف بود عاقل حبیب آشناس و بایرند پیش
 هر دور ابدان و بایرند پیش هر تیره سهل بدینواری توان
 یافت غریب من بعد از خواری توان یافت سید طالعید
 علیه الرحمه را گفتند بچه یابی گفت بقطع لالو اوقات در کن
 المسخبات **نظم** برک عشق بی تو ایست بسوی
 او همه جد ایست بر کجای تو از دو عالم خفا که نشان
 آشنایست از کشتن آتش طبیعت در خلوت عشق
 روشنایست از قصه آب خاک کندز کان جگر کجاست
 هو ایست در عشق حدیث عقل کم زن کین عید نه بهر
 رو سنا نیست بسج خلق در مشهور مگر ترا گفته اند بسی
 دیگران منین که برای تو فرخنده اگر آتش داری نهایی اگر
 ز باد میهای دامن در پای دامن من کش اگر مردی خطی در پای

این زنده خشک کجا بود غازی زیر که تر دامن از غازی
نظم حبیب و حبیب بر ارد آستین بر فشان تا کی از
 تر دامن می سر در گریان و دشتن سر در گریان کسی را
 در خور است که از هر گفت کو کربانش بجز است بهر
 نظر حبیب آستین است از دامن من کش که است
 المیت اگر سر این کار داری بخت ترکی بیاید سر در نه گریان
 کس که است المیت اگر عاشق بی سر جبار و میار پیش هر کس
 خود را چو جبار و میار هر دل که در غم نادر و مباد است همچو
 حسن در میان کرد باد است **نظم** ای سبک سر که اگر آن
 جانی آب خود بردی و می نمی بگران در چشم
 شوخ نگر کوششی کن مگر نمی می از این دریا اگر داری
 براری مردی و اگر نه بچو نامرد مردی **نظم** سرشته جو
 میروی تو چون آب بجوی آن بجز پر از آب حیات بجوی
احکام و فنی ترین مندر رسیدم مرغی او دیدم بر کنار
 ای نشسته بزرگ اندام و بلند میات با کمر صورت
 خوب میوکت بر کاه کطیع و طوع طوع کردی با کمالی از
 در وجود اندی و فی الحال ماهی سراز آب بر کردی در دایره

۱۶۰
 شدی و او حکم عادت مایه ای بکار بردی گفت ای خود
 پرست او باش که از مرغی نباش **نظم** تو نیز از سر در آتی
 برار ز در بای معنی گیاهی برار جو احمد اصحابی است
 که قند بهین در دوانست سر که پیش و پس و در پیش و پس
 نه در سخن یکسر و سنگین بر سر جوهر اصفی است
 گفت ای پر جنبه از این کن مکن کن استه و الا فلا مکن در دل
 مدار اندیشه گویند نشنیده فلا تنخد و الا ولین الانین
 این سر سرگردان دویدن از برای دیدن است چون
 مرد بیگانه می رود دید بیکانی رسید **یک** بندگی را
 پرسیدند جو کوی در حق کسی که گوید ابو صفیه چشم است
 کور بود و ساقی چشم چرخ گفت چشم جو کوی تا بهر دو
 راست بیند هر که چو راست گفت هر که از گفت هر که
 پس و پیش گفت بسیار کم و بیش گفت **نظم** کر تو تصیف
 بکار ز کردی نه در پی دام و دانه کردی بینی دو طرف
 چشم هستی مادام که در میان کردی در بحر محیط غوطه خور
 تا جند بر این کرانه کردی چون تیر بر بستی برین شوتامی

۱۶۱
 چو بدشت ز کردی تا تو در میان نیامدی کرانه سدا

چو بدشت ز کردی تا تو در میان نیامدی کرانه سدا
 نشد تا تو دعوی کردی سلسله مختلف نکشت چون لغت
 حق میکی نباری با موافقت نفس عادت مکن الف از
 بسم الله میدزدی و او در حسن زیاده مکن **ت**
 کیرم که تو یاد دوستان نمی کنی نباری دل دشمن در کشاد
 باری این و آن پسند مکن که در غنی ناپسند است ناپسند
 هر که از خورشید مگر می جویند است آن است جمیل الکمال
 بحسب المعانی الامور تحت سلیحان دامد بکار نورست
 در هر چه بریزی ناپایدار است حاصل از صحبت ناپسند
 آنچه مقصود است از اینجا ناکه باید **نظم** و لود و اک کل طریب
 انس **نظم** کلام لبی ما شفا کا یعفور اعلی اسام اگر چه
 یازده سپهر بود اما بی جمال یوسف کجا بس بود این سخن آن
 که طاعت از امید و بیمه آید بدلیل منقاد که بهر باران نشنیده
 که خطوبتین قد و صلت اگر وصل از دست بدو قدم پیش
 آتی یعنی اگر لبسته بر روی کنشی ای ترو این دمان
 فی قشنگ که چون در دل خود از هر چه داشت نمی کرد با آدمی

همدم شد ای سکنه کاشینه کعبه که تا باطن
 خود صاف کرد باری همدم نشد دنیا را چو کل بر سر نهاده بودی
 ترک آن کفام گفتار را میگذشت میگوید من خسته ام **شعر**
 سوفی ادا بجای الباری **افزون** محکم ام محاربه بینی
 چو روشن شود این غبار که بر لاشه یار کسی سوار **فصل**
چهارم در بیان چو عشق عشق قراج تشش دارد یعنی کرم
 و خشک نمیشد و اگر کرم دارد و طبع را خشک کند و نیز از تشش
 با تش نسبت کند که چنانچه تش سوزنده بیرون است عشق
 سوزنده درون است آنجا تش را بر یک سوزنده تش درون
 اند و خشک و تری که یافت بهوش اینجا آسب نفس
 رسید از میان دو و سودا تش عشق سوزنده و یک آن دل
 سوزنده و بر نه بود و در او بخت هر یک و بدی که دید از میان برآ
نظم برفت مرا غم نظاری خوش خوش گفتا بومس آدم تو بیا
 بیرون کش **الفصل** حباب ساخت مراد که او کاش تش میزند
 میزند تش معوق عقل تش و عشق در احوال تش
 خست بر آب میزند و این بجز آب بر خشک عشق نکست
 بی بوی و عشق بویست رنک عقل سکینه بکشد عشق

مکنیت رنک عقل مغنیت و هوا و عشق هواست در رخ
 مرغ را و هوا نظار کی و هوا در مرغ او را کی **نظم** چو عشق آمد ملا
 ای عقل مگر بریز نه مرد تشی ای پنبه بر منبر روا نشد با تشند
 ای پنبه باشد از عقالی میرسد ای صعود ز نهاده غریز عشق
 سخن گفتن دیگر است و سخن عشق گفتن دیگر هر که سخن عشق
 داشت بر منبر آمد و آنکه سخن عشق داشت از من بر آمد آنکه
 بگفت هیچ ندانست و آنچه بدانست هیچ نگفت سخن عشق را
 همچو سکر میدان زبان سخن کوی دامن سخن دامن **نظم** حرف عشق
 از سر زبان دور است **شرح** این آیت از بیان دور است
 مدعی کی رسد بدعوت عشق طالب آن از این نشان دور است
 ای بجز قصه هوا که رسد این حکایت از آن میان دور است
جوانمرد ای چون آن مجنون او عالم البصیر انشاز تش
 گوشت لقمه خرد و انصف با عملوا انشاز تش سخن دانست
 هر که چیزی گفت صاحب این میدان است زبر که حدیث
 عشق مسند غنیت اگر عاشقی بر دوش فتم کن بر دوش فتم
 کن این اصول از باب اصول دانند از باب و فضول مجوی
 این مسند از منطلق طیور است جواب این از قصور مجوی این

مسند

نکته آیت رای قیاس و رای بکذا قال قبل محکمه
 بچال میسر نوای محال **نظم** ای عشق ندانم از کجایی
 بکانه غای آشنایی از یک نظر تو عقل کل را بر هم زده
 چگونه خدایی از دگر هزار فرسنگ باز چه منی و مایی
 عاقل مرد و طبع را عشق گفتن از حیوانیت خسته گندم
 شجره طبع کفایت شیطانت عشق در بای بی پایانست
 غیذاری که آخر چهار بابی است آینه عشق از کفایت
 از آن کش ما بر دوزن کار نیست **نظم** عشق است کلید هر
 طلسمی که تراست تا باز روی در رسم واهی گزاست
 قبل عشق از آن سبب جیتی معین نیست چون سبب محکمه
 معید و مسمی اندر بی تو خواهی خطا کرد و خواهی بختن که
 آوینش باور شجره مبارکه است آن ز منتر قیامت و غریبی
 نه عربیت و نه **نظم** ای ترک سخن بر لب سیم دقت
 وصف تو بداین زبان نیامد گفتن روزی سخن چون
 در استقامت محول با قامت چون نون وقتی که عشق میلی
 کربانش گرفته بود و در دامن و شستی شکست صیاد کما
 دید که آهوی دوست و پاسبان بود و بر زمین افکند

و در بی آن نه که سرش بر گیرد و مجنون چون آن چشم
 سیاه وید در آن حالت عالم بخشش سیاه کردید از غایت
 سفید دلی فریاد بر آورد و گفت **نظم** حق الله لا یقدر انی
 استبدد چون تو و قدر قدرت مننه ترا یعنی چون نور
 دیده خود را در چشم آهوی یعنی نشان لیلی ازو یافت
 از روی نهانند که آن پای سبزه ابدست صیاد بار که از مملکتی
 که داشت با و داد و آن دست و پای سبزه را بکش و عجب نیست
 که آهوی امیکند آه او میکند شرط اینست **نظم** از آن مجنون
 شدم و در بهاری که کل چون روی لیلی کرد و روی آرام
 بنده آن سرو آزاد که بالای ملکش و نشان داد آن آه
 جمیل بحال بعضی گفته اند که آه خود دوست و دوست او
 هم دوست اگر قید عشق اخراجی بر در این حرف تو ندان
نظم پیوسته مرا بود در آتش دارد که زلف ترا بر رخ موش
 دارد و هر لحظه شوم که در خاک است چون زلف تو با کاس
 سری نوش قادی طایفه در بدایت عشق حال تو دارند که دوست
 دوست تو میدانند اما آن نوع از غایت شکست چندی است
 و شکست **نظم** در چشم تو خواهر ابرو است باغ و آب همیشه

۱۶۴ بر سرم چکنی نیست زان روی که در رخسار چرامی بیند از
 آینه تو بر دلم زنی نیست مهر عالم علیه الصلوة والسلام چون
 بنهات این کار رسید فرمود اللهم ارزقنی حبک وحب
 من احبک و نیز فرمود بحب و محبت و تعادی بعد
 از تک من حالفت من خلقک شر خاری که بر دهانه
 باغ نیست و آن کل که نیافت بوی تو دانه است هر
 بعین عشق بر سیده آب رنگ کانی نیافت هر که بر فانی
 عشق تو مهر نشست سیم غدا نیست عاشق ماه تو
 که کند شود آفتاب که هر صبح نو شود عشق تو هر شب
 مثل صفت او بمثل است شاید و ما وجود آفتاب زده زهر
 دار که بناید اما کسی که تشنگی بر وجهه شده باشد و چشم او را
 خیره کرده سر آب شراب بنده دارد عیشش بکرم نه زینب که
 من آردم تو بر دم از خمر تو بر خیم و در هر کرم مرد و چیت
 و یکی حکیم میباید و سخنان عطف بیشتر نسبت مجاز به
 حقیقی همانست مقدارش که در آستان کشوری در بار است
 هر کجا مهره بر دست بندد سوار نباشد اگر کو دکی پای برنی
 هند سوار نباشد **عظم** آن لعل کران بهار کانی در گشت **کان**

دال در

۱۶۵ دال در کینه انشان در گشت اندیشه این دال ضایل
 من و گشت افغانه عشق را ز زبان در گشت عاشق را
 وزیر لب شکست که لب محرم نیست تکدان را در گشت
 که دم محرم نیست میان عاشق و معشوق گفتگو نیست که جز بگو
 چشم توان دانست جان و جان را حبت و جویت که خبر
 بر سر توان نمود **عظم** تکلم منافی الوجه عیونا و کجی سکوت الهوا
 بی حکم این طایفه را دوست که را ز خود پوشیده دارند می
 دلم که یارای گفتن ندادم یارای ندارند آری دوستی که در دست
 و پای افتد قیامتش شکست نقدی که با عیار رسیده بی عیار گردد
 تحیر نا عیون با اردانه رمی الطین هم هوادین **عظم**
 هر جا که من و یار هم بار رسیدیم از بیم بداندش خوشی بدم
 بی و کلاه گوش در زبان از طرف چشم بسیار سخن بود که گفتیم و شنیدیم
فصل پنجم در تعقیب عشق زنی عشق که هر که چون تیر است
 نشد بر رفت تا وینا مد و هر که تو ز بی خود پوشیده گان نه نیست
 او کشید مبارز آل هم بر قلب سبازند عشق صفه ریت که سبزه
 قلب نه عیاران محمد طرب خیزد و نه عشق عیار ریت که در خیزد

طلب میروند **نظم** عشق است که میزند شیرینک **نقش**
 مکر و هیچ دستان مانده عند لیب دار **نظم** در هر نفسی
 دستان عشق کوهر است انکان کان الله و لم یکن معه
 شیئی دور از ما و من و من لایا کل شیئی ای برادر عمره معنوی
 را با عمره دکان عشق گرفته است اگر نه اولان بر اهل عالم سجلی
 شود حقا که در دالان ازین بر این **نظم** شرط است ساز
 که چو در بار کنند از روی گرفته شیوه آساز کنند که غمزه بند
 گاه زلف آرایند اینها بر صفت تاملی بر ایند شکست
 که زلف لیلی را شکست که جز دل صحنون تاب آن نداد
 بر عذر عذر اخطیبت که جز دایم عذر آن نخواست
 شیرین نمک که سینه فراخته است بر جعبه با خلو است
 که عقل محو بسته است **نظم** تو چه دانی که عشق با ری چیست
 و دره عشق سر فرازی چیست هر که در عشق دیده باز شود
 صعوه بانه او که باز شود هر که عشق سر فراز **نظم** صبر
 ساله اجوان سازد عشق را با حسن تعلیق ازنی ادبی
 و نور دوست نیست بیکی و بی هر که در عشق نیک گفت

بدریا

نیک که بد گفت اگر در طلب خویش رفت و رفت **نظم**
 رفت **نکات** یکی از خلف لیلی از دور دید باز دیکان
 گفت این نیست لیلی بشنید گفت یا امیر لیلی منم آه تو بگو
 نیستی باو چشم و غبار چشم نیک از دور که بخت در اینم نظاره
 حسن مرادیده مجنون باید تا بر عین که در عالم با بروی خود
 چو بروی خود طاق و در لطافت نادره آفاق **نظم** قصه شمع
 دل پروانه برین حال کل ابله دیوانه برین عند لیب دار
 قدر کل جعفر از کوثر ویرانه برین زاهد از زمانه روزی کوی
 عاشقان از در میانه برین عشق طالب است حسن بخت
 نصیحت عزیز بر صبا و نقیبت بر مکر در صحت
 ملاک شیوه از عین کار بسته که شور از ملک خبر دو کر می اثر
 شیرینیت **نظم** فریاد کس عشق به نام گشت و شوار می
 سخن آساکشت ز صرست وصل او که بجرام گشت آست
 در آن چشم سیه ام گشت آورده که مهر عالم علیه الصلو و السلام
 سوال کرده که یار سوال به جمال جهان آرای تو بهر جا هر دو
 یوسف علی طوطی سرخای نا افسح جواب بود که انا الخ

صاحب احسان بیاد امانت را صحت منابه
 نظم کرشمه نوح جان را قیامت آخر جو جای خال و خال و خال
 قانت آخر به پیش در آینه یک شوه ا که قد تو کرد مرا
 چه حاجت جندین ملاقت آخر عجب که بهم و هم رلف او
 بدیدم هنوز و طلب کستفاقت آخر بدین صفت که تو بزم
 زنی سر برده جو جای تو به وز دست آخر آن از جمل
 الحال شنیده اما ندیده که جلیت فاضل مقصود چمن دیدن حال
 خوش است آینه که در روی بهتر نماید هر آینه قیامت شمس
 حقا که از این به معروف است اشارت و هم بدوست اما چون
 هر آینه عکسی نافر است فاضل که حکم تقابل اثر آن در باقی است
 از اینجاست که هر ذره بقدر تابش نور حسن و قبح و عشق و کینه
 شوق را در حرکت می آورد تا به خلق مشغول آن شده اند و
 حواله این و آن کرده پس هر کجا آن نظر مش هر آینه تعلق بیشتر
 تا بجای که صورت از میان محو میشود و همان تعلق اصل خود باز
 میگرد و از اینجاست که آنکه الحاق نقطه الحقیقه اگر معلوم نمی گنج
 نظر حسن که عکس جبار حقیقت از اینجاست که هر کجا نور او خود
 زبر باد می شود پس در نفس خود از این حکم نور اتم

عقل تو اول عقیده است عجایب حالتی از او حرکت
 میجویم و چگونه هست نظر را با نفس ساز است غلط میان
 حسن و عشق عبارت از میان آن دوی ناموس و عاقل است
 حکایت صبح را پسیدند هر روز خیزدین تو از جمل کف از خورش
 خروس میخندم زیرا که نسیم با من هم نفسست جوایم فرایاد
 آید او چرا و فریاد آید خروس چون این حکایت شنید گفت
 من نیز در این گفت گویم اما نمیدانم جویم **نظم** عجب سگای
 غیرت حور ملک با تو من بچاره در سوز نار عاشق اثر خزن
 است محقق حزن از عشق از میان تعلق و نظر حسن و وجودی
 و علق که لایق نیست از راه برسد از او بوند عشق با عاشق زیادت
 میگردد و العجب سوزی که چون نوع است می آید و آن بسبب
 که نسبت اصلی نیست بلکه وصیت **نظم** عشق آتش تیز اند و
 دل چون موم است و اسحق هر چه بهم معدوم است بری
 غم عشق جو دارد با تو با سوز نسبت ملک معلوم است **حکایت**
 وقتی قصد حمام کردم صورتی دیدم با قانت تمام پر در حمام
 کرده با خود صورت سیم که میانی برین زیبای و شخصی

۱۷۲
رعنا بی احتیاج این برای همه نگاشته اند و هر آینه جنبه مصلحتی
داشته اند این حکایت از هر نوع کرمی است که صورت
زبان حال کتب و گفت ای عاقل اگر چه مشکلی دارم اما در کار
خود مشکلی دارم **نظم** هر چند که رنگ و بوی زیباست مرا چون
لاله رخ و چو سرو بالاست مرا معلوم نشد که بر در خانه خلق
نقاش می از بهر چو آراست مرا بر زحمات بر زمام و بر من
میکنند زنده روز و شب قائم منم و هم دیگران می برند مدتی شد که
روی بدیوار آورده ام و حیران مانده ام و هیچ در نمی یابم که
این نقاش این نقش چراست **نظم** نباید که ناگاه خاکم کنند
و ز این روی دیوار پاک کنند نه از بودن هیچ سودی هر
نه اندر حقیقت وجودی مرا شب و روز در محنت و اندوهم زهر
نوع خور ادلی میدهم نه اندم که من برین رکیز نه از آمدن
نه رفتن خبر اگر نیستیم چیست این رنگ و بوی و کرمی اگر
چیزیم کوی در این خاکدان باد چو ده ام در هر نفس می گویم
محققان گفته اند الهیات سوال جوع الی البدایت از این
معلوم میشود که هیچ معلوم نمیشود **حکایت** یکی از مشایخ طریقت

۱۷۳
رحمة الله علیه مدتی در حیرت مانده چون بگو باز آمد از او
سوال کردند که بچه رفتی و چه دیدی و چه یافتی و بچه باز آمدی
گفت بگریزتم و آفت شکر دیدم نو میدی یا فتم و بگریز
آدم **نظم** ای شست گل این چو شور غوغاست تر ای مایه
انده این چو بود است تر ای این دایه که محاسبه جوشید شوی
ای دره بگو که از کجا خواست ترا **فصل ششم در بیان حالت**
عزیز من حیرتست و حیرانی اگر خواهی که بعالم می رانی دم
آشنایی ندان نشان بپاک نیست بپاک می خواند آن همه
دیوانه است **نظم** چو رسیدند به چشم خفاش منش از من
دست این سخن فاش ای مدعی که یکمشت خاک و بادی
ترا همین سبب که یابادی این سبکی بگذرای حقا که مشرکی
اگر خود را بی ملایمتی اتفاق منوی افتاد و از تحالفت روزگار
روی بغیبت نهادم بسیار فراز و نشیب دیدم تا روزی به
فرازدی رسیدم و برآه خند دیدم چون دل غریبان در هم
و دیوانه جل محنت عاشقان در هم شسته می طلب
مدعی از خجسته استانم گردان دیار دیار نیافتم از طرف

نگاه کردم جز نادیده جنبه نخواست و جز آنچه رفته نماند
 ساعتی نه جغدی از صحرای دوردست و دوری شست و حکم
 عادت نکست میکرد و نزدیک او شدم و کفتم ای همای حدت
 وای سیرغ خاق فرست ای عزیز ایشان بخیر وای هزارستان
 بستان تفرید پیش از شنیدن آواز تو آوازه بگوش من رسیده
 بود و بار آور ز بر آن بار میندم که در صحبت تو چگونه بایم **نظم**
 در پیش رسم اگر چه هست آمده **نظم** المنة لند که بدست آمده **نظم**
 بحر برده ام اندر طلبت ای مایکله بر خوربت آمده از
 قضا جعد به من در سخن آمده و کفتم ای بوالکوس تو در عمارت
 دس در خرابی از صحرای من چه بهره یابی **نظم** منیب مناب ز نایب
 دوسر خود گیر دست از من مدار خوش را رنج مدار از
 نیک و بد چون دارد این اساس او مدار ازین پیش
 کجاست که اواری کند بر جوانمست تا پروازی کند و آن
 از نخواست منش بود بلکه پروای منش بود کفتم ای انکار طلب
 در حضرت او بار نیست که یک عت باز است تا دوم
 بانو برارم **نظم** حبیب محال درین جهان خراب مهر چه کویم

مرا بگوی جواب **نظم** انکم کن راز پنهانش داستان کنی
 رازش **نظم** چو رسیدت که از رسیده نه جند کردی اگر رسیده
 جعد از دل کردم آه سر در کشید و کفتم **نظم** مرا هم بمن
 آمد کفتم کوی نیامد کرد بکس هیچ روی **نظم** ز کج در دور کردم
 از آن سودا چنین دیوار کردم چو خورشیدم نمی تابد ز درون
 سر دیوار از آنم گشت مسکن از این خانه کجی با هست **نظم**
 چرا جعدین به دیوار آیدم سر کفتم آغاز این نیست و استیای
 این امنیت از کجا خواست جعد کفتم وقتی بیا بروم و حجت
 بسیار من رسیده بود چون که صحتی روی بود حکم اخلاف
 مزاج و احتمال طبع علت تا خولیا در تحویل ظاهر شد و دلی
 کجی در باطن ممکن گشت مدتی و یک همس بر سرش حرم نهادم
 و از خام طبعی و ایم دلم این سودای بخت **نظم** از کز آن
 کجی می یافت خود را در کوس چو یار می یافت **نظم** بعد از
 رنج بسیار کجی نماند باقیم در نوشته دیدم که آنچه طلب میکنی
 در دیر اندیشه هر که طلب عباد کند ویران باشد بر آن مسد
 عمر است که ترک تو میگردم و طواف این خرابی و عمر

خود ساخته ام بر خفته در ویرانه وطن سازم و با کج نهوش
 عشق می بازم **نظم** از غم کج روانم ساکن کج خراب
 بچستی گزرائی بودش آرام خواب بدان امید خود
 زنده دارم که خواهم دید روزی روی یارم با جغد کفم همیشه
 با خود زنده میکنی چو مشکوی ترا نمیدانم که از این ترانه
 چه مقصود است جغد گفت چون استغنی کنی در باطم
 که نمکنی و نهایت فقر خود مشاهده می نمایم از چو نو خور
 جنیت آن نمیدانم که او را بر من کنی افتد یا مرا از وی
 خبری باشد مگر از راه این خوابها از غایت بجز بر سر
 دیواری که میرسم میگویم **نظم** ای انکار لطافت صد خندان
 بر دونه خود آخر وقت اگر بتانی نتوانمت که آرام محال
 و لیکن ای کج اگر در ای دارم دل خرابی کفتم که چه بدست
 که آن کج نهانی از کج روی نماید گفت آری حریفی یافته ام
 که جهان نمکنی نامی شنیده ام امانت نمیدهند باین همه
 میدانم که آن کج از کج این ویرانه بیرون نیست زیرا که در کوچه
 این ویرانه ماری می بینم که صفت او در شمشیر **نظم**

نه ماریست بل از دای شگرف منش میروم با چو
 در بای زرف اگر یکدم خوش درسم کند همه منش
 که را بیکدم کش زهر سو که خواهد برادر سری زهر که
 خواهد کشید دوی شکست که انجمن بر شکیج
 ماری که خفته است هر آنکه کجی در برش نهفته است
پت چنین رفت از ابدل نقد بر این کار که کل با خا
 باشد کج با مار غسل زایش ز نور سببوست شکار
 نیز غوغای کس نیست حکایت من ز کار درین تابستان
 که بساد خود را گفت این چه سر است که مرا آموخته که
 هر چند کار خود را پیشتر می برم پس ترمی روم هر چند
 من کج ترم در غم او او در کار من سوخته دل خام
 تر است این بکف و از من در که نشست و حکایت
 من افسانه گشت **پت** ترا جغد نیست و در بر این
 که آمد بر اسید کج و نشست مکن ویرانه خود را نو آباد

منازل
 ماریست بل از دای شگرف منش میروم با چو
 در بای زرف اگر یکدم خوش درسم کند همه منش
 که را بیکدم کش زهر سو که خواهد برادر سری زهر که
 خواهد کشید دوی شکست که انجمن بر شکیج
 ماری که خفته است هر آنکه کجی در برش نهفته است
پت چنین رفت از ابدل نقد بر این کار که کل با خا
 باشد کج با مار غسل زایش ز نور سببوست شکار
 نیز غوغای کس نیست حکایت من ز کار درین تابستان
 که بساد خود را گفت این چه سر است که مرا آموخته که
 هر چند کار خود را پیشتر می برم پس ترمی روم هر چند
 من کج ترم در غم او او در کار من سوخته دل خام
 تر است این بکف و از من در که نشست و حکایت
 من افسانه گشت **پت** ترا جغد نیست و در بر این
 که آمد بر اسید کج و نشست مکن ویرانه خود را نو آباد

۱۷۸
مشو بجه که بر باد است میزد اگر چه کج را پنهان نهاد
نفسش بجه در بر نه دادند خود مندا در این کوی مجار
سحان بهر که در و بر نه سازی ترا صبری بیاید با هر رخ
مگر بر خیزد این مارا در سر کج دو در بر او میرفت مرغی
بدو رسید و گفت ای مسافر سیه پوش نیک گرم
میری بکوی که غم کی داری گفت ای بجه در میان
و خاشاک قناعت کرده بودم و لعلی صفت بی تو در
مگر خود بر می بردم ناگاه بادی تند بر نه و خود را سخت
بر من زد چنانکه آتش در نهاد من افتاد اینک از دست
سر و جهان نهاده ام **بجه** و لیر که عشقش کربان گرفت
علامت مکن کربان گرفت از آن بر من آن کار نهاده
گفت که عشقش همه بچم آسان گرفت مرغ گفت ای دو
این سرگردانی بود بجه میانی که مفصلی و مطلب صفت
دو و گفت ای غافل در این مو که میروم نه آتش و نه این
اما میدانم که هر چه هست بیاد می باید داد لغتم اگر تو جو
بانی گفت من لا بیتی عبده مملوکا ما یقدر علی شیئی

و نه نظر می ماه

۱۷۹
با هیچ کس نه هیچ کاریم **بجه** و نه هیچ کمیم اگر شماریم
چون هیچ نه ایم چون بر این هیچ **بجه** این واقعه چیست
هیچ هیچ **بجه** آتش در رخ فی افاده بود
و میسوزی گفت ای آتش خیز کرده ام که مرا
میسوزی آتش گفت دعوی بمعنی کرده فی گفت
که چگونه گفت که میگوید نیم و بجه در نه خویش
مانده و شرب و روز برک خود بسیاری **بجه** و یقولون
لا تفعلون **فصل هفتم در بیان نفس در پیش**
حسین منصور را گفت علی الرحمة مرا وصیتی کن از خود
علیک تنفیک الی لم یثقلک تغلبا شغلتک
بر تو باد و نفس تو اگر با او بکار کنی بیک زحمت
بی کار کند و اگر تو شغول نکنی او ترا بیدار کند
پیش از آنکه از پایت در آورد و کاری بدست او ده تا
غباری برویت نیارده است باری بر پشت او نه
بجه ترا با نفس کار کنش کار است بدام آتش
که آن طوفان کار است **بجه** بجه ترا بیتی اعلی الله

شبنی بکواب دیدم از دیر رسیدم که توبه جیت گفت
 شکست کفتم بیان آن چگونه باشد شکسته کردن
 هوای نفس عزیز من در اصل دفع نقد او در دیده است
 با اتفاق به خلاف او پسندیده است نفس دغل همچو
 بغلت پر سوی و اگر بکشی در دکنه و اگر بکداری بوی
 و سمیت بصورت دوست روی بیکار نیست لطاف
 آشنایان آنکه از نادانی چشم نهانست و اگر از
 ما و منی گفت نفس **نظم** گفت بیک چشمه نمی ماند را
 جویانک میان تهر از و بچ خواست رو به صفت
 خواب که گوش دهد آفتاب بیک دارد و اگر که لغات
 رونده تا بنور افعال رسد طریقت نفس از بند زیر اگر اصل
 او را با فرع از انجا وصل کی دهنده سرشت از نود نه
 صفت منفصل است و سرشته او به زار بکنم متصل
 کلام است که بهت در تحت حرف علت است و علت
 کوشش در علت رنجته است **نظم** جو به غرض نفس
 ادبی را که در دود و دود در مان توان ساخت چش

سپیدم پنهان توان دید همش خورشید و هم آسمان
 توان یافت از دهم زهر قاتل میتوان ساخت
 در دهم چشمه حیوان توان یافت اوست که در عین
 توحید روی آشیاب که اوست که با جو مجروحان دعوی کرد
 و نبات کرد حقیقت چون اثر افعال و نبات بوی شمع
 او دین انوار ذات کشت مزاج او چون اطفال و قهر
 مخالفت نمود نقصان حاشی که بیک باشد **نظم**
 پدر کریمش رویش با خوششود سر از راه لطف این
 پند فرمود که تبارک است این است به از نفسی که
 بالو تم شین است که محکوم سکی بودت در این راه به از
 حکمی که راند نفس خواه در این معنی سکی کوشش نمودیم در شین
 آنچه گفتند از نمودیم نفس را سحره تا نموداری در سر است
 جز بهمت بیک نیست نکرد که از این بت پرستی نیست
 حق پر است نکرد **نظم** اگر عهدی کند ناپاید است
 حکایت که به روراه داشت که چون روی ناکه فراموش کرد
 همه نه خود را فراموش کرد که در بهت توبه بیک است

۱۸۳
مهر شکست در انکشت و هر که در قمارخانه
فقر جان را باخت اگر دعوی کم زنی کند تمام نیست
برزگر بر این رسیدند که فقر چیست گفت الفقیر هو
الفقر یعنی کمال کم زدن کم شدن است دیگر بر این
سوال کردند گفت عفت الدیار محله ها فقرا محله های
همه اشارت به قای اوصاف است میل در میکنند
هر که اوصاف است میباید در پیش در قیاد تمام نیست
تا توکل خود نکند از توکل تو تمام غافل نباشد و روز
در بند روز نیست خاکش بر سر که بداین روز نیست
حکایت شجره ملک مالک و دو دیلمان بن داود
علیه السلام روزی بر کوه باد نشسته بود و بر کوه
خاک می کشید سپری را دید که در سایه درختی بر کوه نوبی
میزد با صیحا جود گفت میداند که چه میکند گفتند الله
در سوره اعلم گفت آری دم بخورد میزند و دم قنای میزند
و میگوید اکلت نصف التمر فاعلی الدنیا و العقی
مت و لادین حرص مردم خوار بکنند که خورند مردم خوار بایلی

۱۸۴
سنان صبر در چشم طمع نماند کز این دو نماند و در قمار
بای رزق تو در ازل بی رزق مقسوم است طالب
آن نشو که تکلف شوم است اگر تو را از روزی جابجاست
میدان که روزی را از تو جابجاست نیست **مت** غم روزی
چو میخوری شرب و روز که سگ و کر بر این کار است
کم خورد از آن غریز گشت بیهوشی زانغ بسیار خوارند حار
دخت چو بار و برود از صومعه و قناعت خبر دهد
هر که خورسند را بماند خورسند را ماند **مت** تا هر صبی
هرگز از ناری توانی آمان را که دیدم حرص و خوار را
بمعنی توان آمان در کج فقر قناعت کن بیکر است جوی
از آن بجای نیکو گران است درازی اهل کوه نظریست
و بسیار طمع و میل کم هنر نیست باز تا بخود چشم باز نیست
صید را تکلف از او میکنند و چون چشم از خود درود
لقمه را بی تکلف در دهان او می نهند عقل را با خوشن
داری هیچ به ارغوش داری نیست **مت** نام زر
چون صامت از به نام غرضش باشد بهر محفل تمام

در سید در آب و آتش می رود سنگ خود با خود می برد و علم
 کوه با سکه را جواب قاعده از بنیاد است صفت قطب
 داده اند اگر چه یکی از او نام است سنگ بر کم نهاده است
 و همه کینه در بر و کمر خدمت بر میان بسته است و تیغ
 بر سر **نظم** دلا چون کوه باش از بردباری اگر خواهی که لعل
 از گمان بر آید در این کارش قدم چون استوار است
 از آن با اهل معنی مار غار است تا خود را در صفت دیو
 و دیوایی دشوار از این معنی بدیای **فصل محمدیم در**
مخاطبت نفس ای نفس این صفت با توست زیرا
 که صفت با توست ای حیران محزون دای محزون به لکام
 اگر چه کرد و موس می تنی بهر چه دلبسته تنی **مت** ای نفس
 کران رو بسک سر بسا رکمی کی و سخت هستی حالت
 که بجز بس نبه است بهر چه از آنکه نیکی هستی با اینک
 قوی ضعیف هستی در راه کی تو راه هستی بهر چه
 که تو چون نهان خوابت مشاری تو بطور مستی
 ای نفس از آن کمی که درگاه خود کمی این قدر نهسته که

مجبوری اما بهستی گویمت که معذوری اگر بیدار
 ترک داری بکنه از این بر ترک و ترک داری **بیت**
 زمستی نظرا بهر چه مدار و می دل با ترازو انجام دار
 بهین کرنگی سی و چون آندی که خود ای تو بکنه ز خودی
 این جور که بعضی خوار و بعضی ورورند تا نینداری که
 بهر جواب خود و ندان حق که باطل نیاید از مالا و بود
 بطن الذین کفر و **مت** نهش این کنه زینکار
 گواهند بر صانع پروردگار اگر کوهر اند اگر چه نیست
 درون بیرون را حکایت نیست تو که گفت انیان
 ندانی خموش که گفتند اگر چه نداری تو گوش دنیا بگو
 بحر است و قلاب هستی در خود سفری کن که گناه گشتی
 مشی بهر چه جوگرانی خواب چون بعضی روی بیایی
 جواب بکش تا از روی کار این پرده بردار و می
 آگهی بایی ز هر کس این خبر بردار و می ترا و نیست ده اند
 که ابدی باشی نیکو نایده که در بدی باشی ترا گفتند که
 در میان قلب و قلاب سر و باش نه که عمیق که عمیق

تن جای سکونت نیست معمورش مدار دل در جزاین
 مجلس محورش مدار **نظم** ای از بی نام گشته
 ننگ او عالم بی نشان بیندیش ای در فضای قدسی
 اینجا جگنی تو دان بیندیش بیرون شوارین جهانوار
 یک لحظه ز لامکان بیندیش ای زنگان خوی تو برده
 کرد چون فرشته آمده دیو مر و ان نماینها که عینی اگر چه
 نقش تو را بد از مرتبه ملکیت عبادت دیوار این
 حوزده فروشان که در بارانند هر یک آذوقه اراده
بیت ای نفس ناقص کای سیر بکوشش ازین ملک بگریز
 چنین بت برتری کن باطنی بتان را شکستی خلیل الهی
 بت بت تراش اندرین ره تویی اگر پیش چشم خود ای
 دوی در این نشسته راین پنج و زار باران از آفتاب
 تو معبود باطل مساز این همه که در ساحل کداینده
 خسرو اند باش تا بدیدار سنده محض دند **بیت**
 اگر کعبه است و نوشیوان است نهرا کنوس اند
 چو پیشین روانت جهان صیت گنده باطلی که دردی

سپاس از

شبان روزی آمده شد کاروانست اینجا که روز غمرا
 زوالیست رستم زاوولی کم از زالیست ای فرشته
 صفت چو دیو در خیال میباش ای سکنه باسک
 اندر جوال میباش اگر چه جمشید کردی و بهمن تا کنوی
 که از همه بهمن **بیت** ورشینی بکک صفا کی دم آخر
 ذره خاکی کس مقیم اندرین مقام گشت چند روز
 زنج زدن کد نشاید ای نفس این عالم همه مکر است
 تامل ای که شکر مکر را نیست ای که از گمانی که
 بر دی بگیری برسی اما چون از خود بگیری برسی از خود
 مردن تو را اجل غایبی وقتی غایبی غایبی غایبی
 ای اجل بگریز و نهرا برگیر یک جان بد بهر از زبان
 ای نفس اندیشه کن که چرا آمده حیوانی نیستی که بهر
 چرا آمده بسا صنعت در نهاد تو سرشته است بعضی
 سبب بود بعضی افروخته است **بیت** فرشته امیت
 دهد دیو پنجم زهر و جو حاصل ترا ای رستم شود کار
 آسان جوانان شوی چرا هر دم آخر در سان شوی

۱۸۸ ای نفس از خوف و رجاء آفت افتی چون هر دو را از
راه برقی رفتی عاشقان را نظر بر خوف و رجاء است
این حکایت لایق بر جانست تا این دم نقد خود را
نیت نماینداری که امر و زرا فرد اینست نقد خود را
که داشته حق که زبان را سود دیند آشته با خود که نشین
فقه بسیار خردای زنده چو پرسی که از تو بهاریز و بهارست
اماره ما السوء که بسیار بر روی بهر مشکلی ترا توان محاسبه
یافت که کسی که ترا محاسب نیافت **بیت** چو بلاسی که پس با
خودم از نو که نمی یابم بی تو خوانم که یابم از نوشتن تو
چو چیزی که در نمی یابم از تو دریافتم به بدو نیک چکنم انچه
منی یابم ای نفس انسان شو بهی شود یا خود بسکبک را بهی شود
آدم صوفی صوار است علیه صفوت از انسانی یافت اگر جان
آدم ما تو خوشتر است ترا چو پروای کم و بهشت **بیت**
زا آدم آن دمت که هست حاصل بر این درباری همچون حاصل
از ان کار تو آید چو برنج که از مرغان فقس بدی و گرج اگر
هر چنبد بنده بودی یا هر خرنده زنده گشتی هر کی یک می

۱۸۹ و مایستی صد باره در شمارستی نسبت این راه بوقاق
و خراسان نیست محمد عیسی شدن ای خراسان نیست
فصل نهم در معانی کون و مکان همه چون کانی
تا خلق در و جانی بکنند طوطی را برای شکر خوردن در قفس
نکنند چینی که بعبرت نکرد معبر است بر این اعتبار لایق
نبر است جمیع اعتبار را ما الاشیاء کما هیست تا ما را بر این
که ما هیست **بیت** بعبرت بران دیده کو نکند نیست بسی خود
او را بیا بدگر نیست چو صاحب نظر گشتی ای هو شمند به برتی
زانه نشو چون و چند زهر زده کان چشم آیدت در کنج
اسرار بکشدیت **بیت** فنی کلشی که آید تدلی علی انه واحد
خواهی که از ان آیت خبر یابی نخست سوره را در دست بخوا
تا بهج مکرر احوال خود را بخوانی **بیت** هر کرا این بود چشم خرد
برده بردارد و ز روی نیک و بد **بیت** طبع و تفسیر را بنیاد بر دویم
ریح و راحت را بنیاد بر قرار از همه چون باد باشد بی طبع
بهم چون آب که دسار کار هر که بتقلید کرد نمیدانست این
اشادت چشم حقیقت بین راست **بیت** تر از نفس جهان دارد

مشوش چو گل چشم داری خرمی کشتن از این انعام
 عام کلا انعام را چه خبر بر سر از برادر از برادر یک سخن
 از طبع من مریه روان را داد است زیرا که چهار طبع هم اگر آید
 برفق مدعی خاک پند از چشم معنوی آب نیز در
 کوش عوام بادیت محوم آمیز در دل خاص شربت آب
 انکیز **ت** سخنه ای جو آب در ده بار مکر باران شد از طبع
 که بار جنین دانه که باران بهار است که یکی گل دهد
 جای در خار **ت** مفرج شد دلی را چون زمره و یکدیگر دید
 از سر مار نیز نیک به چون کشت روشن یکی کو نور
 میخوانش یکی باز این حکایت آفریدی نیست آمد نیست
 این آیت بدی نیست مد نیست قدر این عید روستی
 نه اند خفاش بروشنای چه مانده آدمی را این سخن خوشتر
 از نبات است خار گل زرد جوان نبات **ت** بولهب را
 محرم طم که کرد لولو اندر کبک لالا کرد حیف باشد این سخن
 در کوش عام سرمد اندر چشم نابینا کرد عام اگر چه بصیرت
 آدمیت در این معنی چو بایق مد نیست درخت و کاو برود

شاخ آورده تو از بارشان پرسس مقال کشتن
 هر دو پیل زنند تو در کارشان **ت** مکریت هر که بی بهره شد
 روشش و هوش کوش کرد این حدیث مرد کوش
 ازین سبب اگر بکاه است **ت** بچک نیست بهتر از بزر
 سوش این معنی انجحت و بران تانیانی خود را از خود
 بران تانیانی مستدیر ازین حال خبر نباشد آن مستدا
 بود که بی خبر نباشد اهل ظاهر اگر چه صد و انداز قلب
 سخن دور اند **ت** حرف معنی کران بها که نیست
 چون نبادان رسی کوی خوش **ت** قیمت لعل جوهری دانه
 حکمی در کان خورده فروش **ت** حکایت کجی معاد رازی
 از حیران این راه بود روزی بر سر نهاده خلق انبوه بیجم
 الله ساعی در این نظر کرد و بر اندیشه کی یافت گفت
 مارا که اندک با یک کس سخن کوی و کس حاضر نیست این
 هزار نه فرود آمد **ت** جوان دم سر بر آورد از وجودت
 لب دندان نشاید مددی از جوهر پنداری و عسفش
 مجاورت خود محرمی را **ت** رضوت جز خالی نیست حاصل

تو در معنی کبر را می را **حکایت** سمنون مجنون در عشق
نوفنون بود روزی جماعتی را در مسجد و غلط میفرمود و
پرده قوی میسر و تفرقه از غفلت جمع بل او را سید
کس از ایشان متعین یافت روی تفتد یلمای مسجد
کرد و گفت ما شما میگویم آتش نفس او بقند یلمای در رفت
از درستی سخن آن بزرگ خور در سبک **تند** **تند** آنان که
با غم توشا دهند در عالم معرفت جدا دهند زان مرد دیند
سجده حوال از مادر در هر خود ترا اند **آن** سر زهر سوزی آن
یافت تا نوزعتن کجا نهاده **حکایت** سهیل عیسی
تسری حمده الله علیه بعد از نماز جمع بر در مسجد ایستاده بود
جمع ایستاده دید که از مسجد بیرون میسر قند فرمود که اهل **لاله**
الاکثره و المخلصون منهم قلیل **تند** آنم که از نوبی
ایند گویند که از نوبی وفا آید که در جهان از این
آدمیان بسیارند تا مردی از این میان که یافت نزار
مرغ پیش دیند تا از سمع نشان که یافت عالمی پراز نیت
مقصود هر مرد یک صدیق غریب من اگر جان رفت از

چهارم این است و مانند این سمر در است و نور است
سلمان دیدن مشکل خزا بجای عیسی بن و شوار شوخ
خشان را امینوخ عظم خوانند به حقا که از مشایخ خبر
عظم نم خوانند خلق را همان نسبت است اهل دلی که سوار
بازر طلاسجبت را همان نسبت است با او که زهر کیا را با نوس دارد
تند در حیا لم چون در ایام طاعت قصه مشک نماید ترمت
و سستی و لاعلمی و البصیر عام و خاص اقیاس کبر **تند**
پیش از اولاد و کل دسته میند حاشا که چو او نشوند خاستا کی خند
چندین هزار مرغ که در پروازند تا بینداری که محرم این را
در این صورت که راجع غیبی رواست اما راجع الغیبه و طبل
نواست **تند** یکی بوی مرداری اندر دماغ یکی بی قرار از
تندی باغ یکی را بدل در همه آرزو حرص یکی را جگر بر همه
سوز و داغ **تند** برای سستندای بپر خاص و عوام یکی صفت
بلبل یکی بالکس باغ جوان مرد مرغان این سوارا بر همه
میدان و در شرم را مشغول اسمعی می گوید هر سخی را اسمعی
میکن قسم اول که در این خشک و ترانه و از انبای جنس

۱۲۴
 پیشتر اندر روز و شب طالب دارند جز نماند میان تنی نماند
 قسم دوم از پی به برک فواید است و در باطن هر یک مویست
 یکی از خود رستی و یکی را در سر از خود رستی خارجی و
 یکی را در پای از سرخ پاکشده خارجی قسم سیم از هزار یکی و از
 بسیار اندکی بعضی را آینه در پیش روی و بعضی با خود سخن گوی
پت ایشان سر و پا و سر ندارند اندیشه بال و پرنده دارند ایشان
 به هر صد از رفتند از او ز ادم و دانه رفتند از روح قدس
 این که نگاه تلقین یقین نشان قل الله این طایفه
 طوطیان که خوانند اما در نظر کور و کور خوانند نفس ایشان
 زمین حکمت ساز اثر در مقابل آفتاب است و استرقط الارض
 نور به عبارت از آن بود روح جبر ایشان را که آسمان غنچه
 بدست قدرت از دهن و استخوان مطایب است سمیه اشارت همان طایفه کرده
 ادم علیه السلام در میان که و طایف بود که در درج طایف بود
 و از کس مقام اثر نبود که حجر الاسود را بدو پنهان نمودند سر بنی
 وجه الجبیب سکرنا به قبل ان یخفی الکرم **نفس سیم در طایفه**
 سلطان محاکم شرع و اسلام علیه الصلو و السلام اصحاب محکم

۱۲۵
 رانی و اصحاب محکم از روی خود را چنین خطاب فرموده
 که سیر و اسبق المفسر دون یعنی کران مجتهدان پیشتر نشد
 سبک باران کفشدای کران قدر است عند بلی وای برید
 صاحب اخلاص الانام قلبی ای کلیم اسرار قدم مفر دان
 پیشتر قدم کی نند فرموده انان که در محیط غرق اند و فان
 از پیش و خرقه اند پروانه چند که از باو شمع پر نورانی می مستهلک
 چند خورشید که روانند کمان آرد و مسافران بی زاد **نظم**
 ره روانی که پیچ و باران کشته تیغ عشق صده باران به پیرانند
 همچو ابر بهار لیک پر خوار و کل همی باران بر خورده رست
 بر کی انکار اصل و فرع پیرانند سمر در صحن نگاه قبول حساب
 حاصل شعله باران این حکایه را در منقضان سرشته اند بر
 روی کاغذ که نوشته اند چندین هزار نقطه بنویسد این مرکز اند
 با هر زبان برکت دل میگزیند ختم رسالت علیه السلام فرمودند
 میهدیم قنده یعنی امانت به سرانجامان مده بر قامت عام
 بناید این قهار است این خلعت خاص معکفان فناء است
 طایفه این علم گریبان گرفته است و امن در است این کس و حشمت

جناحک لکومنین قومی را این سوس در آورده است
 دستگیران شود و بفرستد مع الذین باقی اند نظر برنگ
 و کلام ایشان یکی حدیث **نظم** نه که حدیث و صلح
 دانه در خلوت عشق را پنهان اند این درد دل از بود و
 بود در بکس قدر سخن بلال سلمان دانه هر قایل این
 حکایت نیست به جل ال این ولایت نیست سخن از فغان
 مجوی کوا اولک بسم الکفره الفجره نفس عارفان زن اذ
 یابونک تحت الشجرة یعوارضت من مرده دلال دورا
 بمسمع فی القبر **نظم** تر دامن و شک لب سخن نپدید
 با سوخته دم زن که درو بکیر مرده در لاجو کوشن نپدید چشم
 کوشش نماد نه چشم داشت ایامید اگر بیدار که چشم نه داشت
 افتاب همه ذره را در یافت اما طل مردم نادیده را بود که پرو
 نماند این سخن از صوبار که اسچالیشان موی از چشم
 داشته بچشمندان موی لیس تو تک نا بهار هم می میدانی که چه
 بوده که مشرکان بغیرت بی عبرت که در سران سرور برانداز
 حیرت نشان در سرفست حالی بر آورده این قوم را که چشم

نکریت کفشد تری عینم و این جماعت را که چشم بر سر و
 نکریت کفشد تری عینم عاقل بر شهر و پادشاه خود کند
 انکه پادشاه در نشان مکر قوم دیگر اند چند این سر از سر سنگ
 آفتاب پند آن سهل است این سنگ را که افتاب پند ال عاقل
 نیما شوشنی که در مستراح است چه داند که در مستراح است آنچه
 کوش عارفان بخند و کوش این و آن بکشد آنچه در سبزه زار این
 خلق مسدود بر زبان خلق میکند آسوده را از حال فرسوده چه خبر
 آلوده را با پالوده چو نیست **نظم** ای که نداری سوس هر غزل پی
 نبری که بر طبع مرغ زار و انکه جان لغوه زند صبح شام بوی گل
 میرسدش بر شام در اول کن گفته شده است او را نظریست
 با تو تر افست با او استعدا نفس از نظر سبک است و
 استعداد بودن موجب سنگ است بهر چه تر افست گوید کران
 کنی با خود را کران کنی ذروع از دشمن مح که غرت بهانه چه
 آن کنی که بار و خورت نماد تن مرکب روح آمد تو از بند کشتن مدار
 بارت مح لاشی است لاشه خوش ریش دارد کران بار آخرت را
 سر بر کن حنین غافل شود مای که کن رسن مکتب و با افتاد

خرجهت بر این بار و خرت آخر جو خرجهت **کتابت** روزی
 نشسته بودم دزد را دیدم که افتاب روی می یافت و او در پی
 نور خود را سعی یافت که غم ای عاشق که معشوق را معشوقی آخر بجو
 استعداد این مرتبه را قاطبی ای سوخته که با تو سفته اندار کجا خواسته
 که ترا خواسته اند **میت** آخر چه آشنای ای باد کوی
 کساح بران زلف روی موی موی من در طلبش در بدر
 کوی مگوی تو در بر او لب و لعل روی بروی دزد کونست این
 مقام انگل اسیر است که اول قدمش ترک اجزا است نه نه
 که کسی دفع اغیار مار نپسند وی دفع غبار بار نیاید **میت** ای انکه از
 این دراز دستی خود را تو جو باز پایستی یکبار اگر این گره
 شود باز بر خضر که یار استی ای باز ای باز یکبار گریزی رین
 چو انیک گریز هر که بند کیر و بار بزند و عالم که بایز زری که از
 سر شد از سر زری نشد قومی که سر ترک داشتند اول قدم ترک
 سر داشتند مردی که حلقه گشت همچو حلقه بد گشت از باج طراد
 این باب نهرا سخن پیش است زیرا که هر چه در باطن است اینجاست
 بکنه که مرد زنده دعوای هر کند **میت** اگر گشتی در میان منستی شفا

و ما را از این سستی کس که با خود می کشند سر اندر کربان خود
 میکشند خود بینی خود غای ترا و بند است این یک سخن بهتر
 از هزار پند است هر که از این در خصل خلاص یافت حقا که حقیقت
 اخلاص یافت **میت** در نفس تو گروا بر آید این مرد صفت و پند
 بر خیز و بر تو هر دویش و انکه به پیش بجایش خود بینی نشان
 احوالیت این علت ندارد هر که ولایت او صافی که حجاب است
 معرفت میدان که هر یک نتوان این دو صفت اندر با و زرق تو
 کبر است و نفوس جبر خود را بیتی سازی بسا کوس مسین
 خود را و کم کن خود غامی که باشی هم بام خوش محبوس ز خود
 پی کشنده بخاره طوطی جهان که خود غامی دید طوطی مکنه
 کبر و منی که نشوی کبر اسیر آمد بدست دیو کاووس ز خود پی
 شد کاووس بدست که در شنید که کوبیدش عطر طوس فلنظر الا
 نشان هم غلی جبر یعنی هر که از سر دین با دست انداز اسل
 به بنیاد است خواهی که سر در کش غامی کند از سرشی استین
 روزی فشان که در من کوشی **میت** سر کشان بر ز خاکست
 ترا این لطیفه من یاد باد **میت** که توان تندرستند و پس

رهنه خود این قوم دستند و بس مثال سعادت نکند
 که تحفه بر این دنیا نازد و دنیا زنده خسته است که قرب
 تمام مردم او شکسته دل گشته است که مقام عذبت
 او مستعد از گردن گشتی خبر گردند و آه از فروتنی هم می آید
 خاک حجب تو اضع داشت آدمی شد آتش خود نمایی کرد
 شیطان گشت ملعونی که تا ابد مردود است رویش سیاه
 دود است فروغ ان ربکم گفت کرنا بدروت خود بران
 محروم که سر بر آسمان برد بگر که زینش پیش چون مرد ای
 غر ز غر در پیر زنت از ان نیز سرس پاکیزه نامعین
 جز نیاز معاشق بر ستاد پروانه تا بلند می پرد و نور شمع جو
 تا ابد مرد این ره نه خود بیند و نه خود نماید هر که ترد است
 از خود بوی نم آید این صفتها سکر است و فاکشتی باریش
 کران کن که خود را گشتی الیوم بی چون فی الزمان علی وجههم
 صفت کران باران است یعنی هر که این بار فرو گشته فردا
 قیامت آتش بر آید بر گشتن ز قیاس راه بقوت زاد و راه
 نیست آدمی زاد را جز ترک خویش حیرت **حسن منک**

در صحت متابعت جواهر ارواح و اجول ارکان کس بود
 کس دیگر بر آردند آتش عشق بر این تافت که ارشی
 پنهان در نهاد هر یک بد گشت بقدر استعدادی که در اصل
 فطرت با ایشان همراه بوده از هر جوهری خلاصه حاصل اند
 الناس معادل تا ازال دریاچه دار و قطره **ت الوه**
 اگر در این ره آیی از تو کمی بود نامی از آتش خود جو
 رستی معلوم تو گردد آنچه هستی از بوتر ازال اران ربنا
 تا قسمت تو بنمایند آنکه در بوتر ماند ناپاک است اگر گفت
 هواد او را چه بگفت آتش دوزخ برای آنکس از خست کرانش
 عشقش ز خست النار ترجم من فی قلبه النار **ت جو**
 آتش عشق شد سر لعل دل دوزخ آتش گرفت از دلم
 عاشقان این لعل در دهانند و الا مین و دوزخ خبر
 این قوم را بگوید که با موس عاشق پیاده تا ابد نوحه آ
 زیرا که آتش او از ازل فرو خفته است **ت ففی خوا و الحب تا هوا**
 آخرت را لعلیم آتش دوزخ پیکار سوزد و آتش عشق
 از ان آتش بوی او آید از این آتش بوی حلوا آن نیست که

از بوی کجا

چیزی بها کل کشور این است که انس من جانب الطول
این اشخاصیت که خاک را زکند اما بشرط آنکه
ند خاک کند از آن کان که داری داری تخت زکریا
طلب کند که دم او را بشد و اش او می نباشد چه
این مادر سینه که در زکند و قلب زکند آمده است از
بی قرینی آن دم است که معلوم کنی نظم ای خواهر زکریا
بخیزد و زکند من هر که است سیر هر کس که می زکند
کو که در سینه طلب کند که خاک را زکند که کو که در سینه و زکند
سیم ناسره در سینه حرطه بکشد باش تا طرف نقد ترا بکشد
نقد حبیب مافی الضمائر صراف کسیت یوم نال الهمم بکسر
جواب کرده در سینه حاسب قبل آن حساب نظم چون توبه
کردی از گناهی ماری که از آن که می کنی آتی سینه بر این بهتر
از صبح سینه طلب محقق از این توبه نیست هر که از
خود رفتاری بر کرد که گفتار نیست اگر گفتار خفی که رفتار شود
گفتار نیست روی بگردی کن تا خود روی نباشی اگر نفقه
کردی یک روی بگوشی نظم ز من جان پدر این پند نگیرد

برو فقر اک صبر و کسیر که قطره تا صدف در نیاید
مکرو که هر دو روشن نتابد نه سنگ از تربیت لعل است
یا قوت جهان کاظم شود از پرورش قوت اگر تائید
صحبت من ای دون نیاید هیچ مرغ از بجهت پرور
اساس کار و قتی محکم افتاد که موسی را خضر است و دیگر
چو محکم نیست سید لیلی بیاید مصطفی را جبرایلی مقدر
کسیت که از ولایت بهره دارد نه آنکه در ولایت خوردا
شهر دارد هر که آب خاک است بر او افتد اما بگوین
که آب است ندارد آن آب خاک نه که در کتاب طلب است آن
آب خاک که کمیت از آن عبارتست محرابی را عالم نازا
مینست آنچه در وقت سک و بیکه آری نیست نظم نماز خلق
سجود است نماز عاشقان ترک سجود است قیام
نقده و تکبیر نیست همه سجود است در عین سحریت کم
و پیشی که در دنیا و دین است صلوات درده صلوات
اینست قبل صورت است احرام قبل معرفت المهور
عشق را قبل است از هر دو جهت دور عاشقان صادق

مجاوران حرم اند هر طایفه بیک طایفه محرم اند **پیت**
 صفه در این صفت چون بنیان در خصوص اند که از اول قدم
 بطهارت مخصوص اند **پیت** بگویم اگر می توانی شنود
 که تحقیق او نوع بعدی چه بود که یعنی شفاعت را شکسته
 پس آنکه در این بزم رکن کشید در اول بلی گفتی ای پر ملا
 سمان یاد کن در خلا و ملا تو یک عهد خود در گنجای آوری
 سر نه فلک زیر پای آوری در شریعت یک عهد است پنج
 وقت نماز بتوان کرد اما در طریقت ده غسل بکنی از وقت
 نتوان کرد شرط آن جامه پاکست و شرط این جامه پاک
 اینجا در سبک سینه نموده ای پای بر سر طهارت ظاهر است
 شستن اندام طهارت باطن چیست گشتن این نام
 اوصلی صلوایه نمودن حدیث صاحب شریعت است یعنی تو
 اصل اباش جو جای فری است شریعت متابعت است
 طریقت متابعت با او هر که پای در ره دین نهد باید که
 دست با و دهد هر می سرو یا را این دست نهد **پیت**
 شریعت را در تحقیق نمیدان چو حلقه بسته آن در می باش

اگر خوشنودی

اگر خوشنودی محمود خواهی ای کس خاص را جاگر سمی باش
 اگر ترا پسند که میان شریعت و طریقت چه فرق است بگو
 شریعت هر طریقت که است عزیز من میان هر دو زن فرقی
 هست در موی اما در این معنی فرق است موی رموی این
 فرق را کس بشناسد اندان فرق را بجز درویشان ندانند
پیت ایاد در خواب غفلت خفته بر خیز این غولان مردم
 بگریز که دل افکندی دیو مردم بود چون زهر مار نوش کردم
 منم چشم خرد در چشم آفرین رسول اندر تر از ره بس آخر محمد
 اگر محمود است ترغش شده مغرور حقیقت اصل و غرض
 حدیث نفس درین در قیامت و تدبیر جهان و دل کتاب **پیت**
 این جامه که سر خط حقیقت دارند غش خط شریعت سر نهاده
 هر که چون نقطه بر این حرف است همه انکشت بر حرف است
 هر که چون حرف در این کلمه است همه کس در حرف است
پیت خط او را هر که بر کرد دل نیست از او نیست هر که
 چون از خط او کشتید آید دل نیست نام تحقیق ای اند
 عنوان نشد خانه توحید الی امرا و بنیاد نیست **پیت**

۲۰۶ **در ترک خلق** طلبی که سخن عشق را قابل است صحبت
 و نیش زهر قاتل است مرد این راه بخلق اوخته که خلق
 آینه محرم این حرفش سوخته به که دانش فروخته
 پیری پیر خود را از این راه تلقین میکرد پیر گفت بابا
 اول این با صفت پدر گفت جان بابا دعای خلق بجا
 هر چه غیر دست نگیرد مگر بران چون شکر بخوری مگر
 بران **بیت** نزدیک خود آید و زده دور این طبعی
 سکون آگاه نشد ز مردن نفس آنکس گرفت زنده در کو
 میایی کنی خلقی نیست کو چشم دل را کند کور پیکر
 خلقی کند این دست از ترک بر این صفت بد کور
 بسندیده خلقی کجا از بر یگان است به سگی که بخت بد دل
 کان است این خلقی از دور بیند توان نه در اگر در خلق
 آن نه عام در حکمت که هر خشی را دور و نزدیک
 که نفقه به اراد زده است بیخستی را بهر تاهالت پر بار
 کند خلقی را از پیش بردار تا برادر کند **بیت** هر قوتی
 که مرد این راه را از دجا طمان بی خرد است که بیخنی

۲۰۷ بدیده تحقیق بخدا کان قبول هیچ دوست عشق
 مرغی و ملاصق پیرو باش از این بدان اقبال او
 این هر حال از آن بر تو میکند تا نکوت و کم از ناکوت
 بهر ناکسیده که خواب پریشان بیند و هفت که
 خود را از ایشان بیند غافل چون مردنه تا چند خود را
 رسوا کنی تا چند از مردم جو سبب کنی **بیت** در راه عشق بانی
 در نه چون مرغ میگرداند چند باشی عطا و منع گمان
 بکند از کف کوی منع گمان **تخلیق** با ضایق است
 بی نشان هیچ خار بر کن اگر کل می نشانی **بیت** جو بر کن
 میکرد و این عبارت بیخس مگر کجا کرد دست این نشان
 درستی در این شکست تواند که اول خرامیت و انکار
 دنیا پرستان این حرف در غلط اند مجنون خواران
 و خاک میغلطند و من کان فی بنده الاعمی غرق فی الاله
 اعمی در شان کسیت که نه است این معنی کور در آن
 بود که در دنیا نشست و بگفت این معنی **بیت** صفت
 اوست در کلام الله ان شر الوداب عند الله

نظر خلق در میان طاعت و نور است جوش این طوفان
 نه از نور است عاقل عاشق را دیوار خواند و خود را شتاب
 حرکتش در خفته داند و خود را بیدار **بیت** تو خود را بسین
 توانی شنید که در هر دو عالم ترا کس نمی آید اگر هیچ وقت
 بشوی زین نفس از آن برتری کت نماید بکس نکند
 خود را تو از چشم خویش که کردی تو از ناخن پست ریش
 عاشق نکند از روضی در نقصان است قبول که از قبل
 ایشان بود نقص است هر که او محسوس از آن نشد حقا
 که حاجت بر آن نشد اگر چراغی نت افروخته لطف او
 مسر از آنکه بریدون لطف او

از قدم عاشق او نیست که
 هیچ آفریده کردش بنده مگر اگر درش احوال تا که گدازش
 برانند یا بکدام طرف خوش دهند اینجا بهر صفت که موهوم
 شود هر آنکه در هر آنکه آنقدر آن نسبت نماید
 از این قدر تابش توان دانست که کجایی آن کی توان
بیت عاشق از خود نیز نهان می رود را که بپوشد مهر

جان می رود که بر یک خویش هر دل تاختی بنده را از
 حق کسی شناختی اولیای تحت قبای در این باب
 گفتند اگر در مانی **بیت** ترا چون از تو بستاند رستی
 نقیب بشنود که آنکه تندرستی قبول ردت انجا می آید
 که مرغت پیش می داند باشد ترا کریم و بد بیکر کجای
 کجا بروای نام و شک بودی زرکان گفته اند شهرت
 آفتست و رحمت در محمول است اما جبین نام که در
 افتند آن قوم که بای بنده صفت اند زیرا که در شهرت دین
 خود افتد و در محمولیت دین خلق و بدلت سبک و سبک
 و ما بدین خود سبک و بد است رسیده را گفتند این قدم
 از چه یافتی گفت اینجا من فیم از خلوتی در انجمنی **بیت**
 کرت دایه این قدم در سر است بمن یک حکایت ترا بگو
 منوچهر که خوار دارد کسی کرت نیست باز او خانه یکی
حکایت شنیدم که دیوانه تر شتر می شنید و ماری در
 گرفته در میان بازار در آمد کوشه نشینی بود آن قدح کوشید
 و از چشم خلوتی پوشیده و در هر دو کول مکان نشست

اما دوازده گانه داشت چون دیوانه بود رسید و گفت
 ای نارسیده اگر از خود رسته و بخود رسته ساقی چون ترا
 سنگ خود با خود دارد و در میان دو پله خود چون غم دور است
 باش **بیت** کرد و سخن تو کرد زین هر دو چو حاصل تو کرد
 بنشین پس کار و پیش مسکن و خصل کم و خرج پیش مسکن
 که شدت بهرت آرد و کرد کردی کنی تو بود خود کرد
فصل بیستم در بیان عاقلی را در دین
 و نسبت از پدر و مادر را **بیت** نه در وصل شادی نه با غم
 قرار نه در دست مهوری نه پای قرار بر این بساط انبساط
 شرط نیست و صاحب نظر را بغیر از نظاره نه چنانچه بر کسی
 گفته چون می باشی گفت چنانچه میدارد گفت چگونه گفت
 چنانکه بخواهد گفت چنانچه می آید لایزال می یغفل و بیم لایزال
بیت ادکار تو چون قلم نیاسود کرد بخیر نوبی نه از دست
 این بنا را خصل از نا استوار است عقل این دلاست نامتوار
 پس طاعتی قدس از سره خطا که ندان که چه می باید بخواه گفت
 سخنوا هم که مرا خواست نباشد و نه نظر نه حرکت است

تصرف از حرمان آن نشان حرمت و این دلیل
 خزان **بیت** کار تو چو بی تو ساخت یارت بکند از نام
 و اختیار ای نه زن تو نه ده هواست عشق طلب
 سواد بهت کرم سبزه گفتند ای کرم دو و کرم خوی شکست
 تا از ترک خزان باطل خود صاف کرده اما از سر بر خواب کار
 بکرافت نه زیر که چند میکوشی بر خود می پوشی اگر چه صافی شنی
 کرد خود کرم گفت آری قصه من شاخ و شاخ است
 و رنگد از خوار خوار این همه از آن است که منی من مرا و من
 در این شهر که کفتم تعبیر از من **بیت** ملا ای مرغ زبر که چندان
 که اینجا شکست است نه از در این وادی نه از بهر از منزل
 از این برده نه با ملک آید نه آواز کسی واقف نمیکرد و چون
 کسی محرم نمیکرد و در این راز **بیت** شیخ ابو سعید علیه السلام
 فرمود که هر دو باید که سالها راه رود و هیچ معنی ندارد درش نه در آن
 فی و این اندیشه بودم که قلم با من در سخن آید و گفت ای
 ابو الفضل از بهر باب این فصول سخن را ندی و سخن را نه از آن
 بر خواندی ساعتی در من مکتوب تا هر چه باین رسم و مجاز گفته

آید تحقیق بر بینی زیرا که لباس فقر خیر قامت است
 نیست نامرغوش خور نام من در دست کفتم نان قلم زانی
 باید ای خمار خالوش بپوش خام نخسته کرداری بپاش **ب** بگو
 ای سحر دار بکسج بگو ای نمک جان مجروح بگو ای عشق
 بازان را سخن ساز میان عاشق و معشوق همراز **ب** دای
 یک خوش رفتار بر کوی چو دیدی زین شد و آمد و این کوی
 میان بسته بفرق سرد و دی زبان کنای تا حال چو بی
 قلم در زبان زبان حال کنای دو گفت از روز ازل که سر از خاک
 بر کرد و بخت مر از ان پستی بر آورد و با جفا که از جفا
 میرسد بر حرکت پیدا اما هیچ روی کردن نهادم من از ان
 که این کفکوی بود من خود را بت میرفتم و بر یک قدم حد
 کمر بسته بودم از ریاضت خست و نزار میشدم و از کرم و سر
 زمانه سرخ و زردی گشتم
 و منتظر امی عمری بسر می بردم و مرصه کاری روزگار میگذراندم
ب تنم در میان دو برگی که درخت زخود بر خورده جهان
 میگذرانست غم صبح و اندیشه شام نه برون از یکی قطره آسمان

نقد

نه در سایه ام تحکیم را مکان نه از میوه ام تحکیم را مکان
 تا وقت آن شد که بدو انداخته گشتم خام بودم بچه گشتم
 کفتم ای فی نوا سرت را میرسم بعد از آن بندار بندم
 جدا کردند و پیوند کرده را از من پاره پاره بپندام روز
 از همه آرا ده ام و بنده وار هر کجا که میسرند میردم چون حقیقت
 کار خود بشناختم ام بر لباط امر از سر قدم ساخته ام فخرم
 که سودا و چه طلق مراست عاشقم چو اصل و فرع از من
 جداست کفتم ای سباز کوی دوزبان وای باد بهیای
 میان تنی این دعوی بود که کردی معنی کو گفت ای غافل
 اگر چه تنی میانم اما سخنم میان تنی نیست این حکایت
 باشد بهر که رسیده باشد بلکه در خود دید هر که را دیده باشد
 من بدین خشک و تر چه نام آنچه خواستند من ترجمانم در
 بقیه آثارم تعلیم این است اگر چه من می بارم **ب**
 اگر چه من دارم کوش بپاش به بین تا چه گویند خواش بپاش
 جو باد آندت کو ترا میدم است حدیث که کوفراش بپاش
 نه آن میدم است او که باو می نواز و بندیش و باهوشش بپاش

شکست که این مومن میبایم که شرف روز مبادی بهایم
بیت ما را از قضا جز این قدر ننماید: بپا نوبی با بنویساید
 کفتم ای قدم مبارک قسم آنحواله از این مکتب بوی و
 گفت کوی ترا چه حاصل گفت از خالصم چه برسی مجتبی بر
 دو اندهم تا سرم نماند بعد از آن دست از من بردارند
بیت سر نوشت ده روانی بی سر نیست تا بنگذاری
 این ده سر سر نیست هر سقراط در صفت مردان کی که
 معرفی کند کار سر نیست مجرم این نه قیو سر است
 هیچ افساری نه بر او نیست غریب من نه سری لایق این
 سودا است نه درستی بدیضا است ای مولای من فراقی که
 میر که چون مگر گفتی و من شیره آن کرد خندوی بانه که مدم
 شیرین کرد و شیرین خلقی باطل در خند و رنه حقا که این غم غیب
 از خدی و از نه طالب خال طالب و لب و خال چند مریب
 صاحب درد و نا صاف و درد بیند فرد نیست **بیت** تاد
 مکتب بوی کرم و سردی میباید که باری مری و دائم که خبر
 نداری امروز فردا شنوی که دی چه کردی حقا که غبار این

ده از آن **بیت** سبحان الله چه خبر کردی هشی و از این رط
 شامت که راست روی کردی و بریدی که خوه شوی بزرگ
 طامات از مات خبر که مات کردی بر نطق پاده توراندی
 بکند که نه مرد این خبردی شرطه رو نگران رفتن است
 کران خشن رسم عاشق خود را کشتن است ای غافل به خود
 کشتن **بیت** هر که با بار عشق آرام نیست تو نفسش در این
 ده رام نیست کام و نا کام ای سلیم از خود میر خبر نیست
 مجال کام نیست هر چه کوی تا سوز اندر خودی این همه خبر
 بانگ نا کام نیست غریب من هر که کرد خود را بد و از این
 مرز و جوی نرد و **بیت** در این ده اگر یکدم خبردی عجب
 ارکشت خود بدیدی تا نکردن مستی کم توجه دانی و هو
 معکم هستی خود را چشم منستی توان دید چو طالب منستی نزار
 کی توان دید **بیت** کم که با آن گذریا فتنه همه چو دار خود خبر
 یافتند چو کردند زیر و زبر همه بود پس آنکه کی حرف یافتند
 کلک بکن و ترک آنرا بپس که انجا نپا و در سر یافتند
 مسنون بخون را رجه اند عید گفتند که این بختی گفتن

این بی ایمنی و این کاتر لاجب بلا قلب واسعی بجز خیر چاره
 عاشق از این سبب بود و آنچو دوست اگر عریضه مستانه کند
 معذور است هرگز انرا شرب تلخ و بی روش کند هرگز طبل
 کران کند دلش بی گند **منتهی** بدر یوزه همی شد یاوه کرد
 مگر قیوس خمیرش را در مری چو بر کب کل نهادش بر کشت
 برای خوردش یک کوزه بکشت ز دندان قرضی چون مغز
 بشکافت بغایت لغو خوردش را ترش یافت **بهر نوری**
 از و یکپاره بر کند و کرا در ترغیب افکند بگفت ای کرده
 عیشتم تلخ بر کوی چرا کتی چو کیت من ترش روی چو
 قرضش خام دل دید از سر درده چو آب پنجه در حلقش فرو کرد
 کرای غافل ز دام و دانه غیب در این معنی مکن جزدین و عجب
 اگر کشتم ترش معذور میداد که خوردم از زمانه منت لب
فصل بیستم در کشف معانی در اول طبع که بدایت
 سکون بود خوانستم که خود را در سک مجرای دردم از
 علایق و عوالات می بریدم و از صحبت خیالات می رسیدم که
 ساکن ز رویه و که مسافر مادیه سرگردان از این ادای نه

ل
 ک
 پ
 ل

مسکن پیداونه ما و **الظلم** که شد روزیم هر روز از نفعاری
 و شاقم هر شبی در کج غاری کبی چون کرک در ویرانه نفعنه
 کبی چون آسمان صحرای گرفته روز و باری خود روزگاری
 روانیدم همان در بر دیاری بنود از غایت غفلت پیر این
 ندانستم که مست آن خواب خروش مدتی در سرگردانی چنانکه
 دانی بر سریدم اگر چه دولت صحبت پیر این بخت جان
 مدد میکرد اما چون افتاد حبس از بیج عادت تلخ سعاد
 نقل کرده بود در هیچ محل واقع من حل نمی شد با خود گفتم بدین
 صفت کشتن تخم غفلت کشتن است و دعوی ضیق سفر
 کردن نشانه رک کردن است اگر خواهی که از این اوباشی ترا
 گفته اند که قدم بر دنیا و آخرت نه بکفند اندک بار هر دو بر خیزند
بنت مکه در در غرق اصفاف ز این درد را بین نه آن صاف
 بیکر که اوصاف کرد او بدل بدل با پیش کرد اوصاف
 پس کار خود بخت تا این شکل از من بر خیزد و هر که چون باد
 گردان است برین خاک سپید میان بریند کوزه می باشد از
 جهان کوشی باشد نشیند من از العزله صحرای العزله

۲۱۸
الحاصل نیست ظاهر و روشن کن نیست عادت طبعی گوشت
کن عاقبت الامر با میسر شده قدم در کوی مجاهده نهادم
و در دایره تفکر سرگردان بگردیدم **بیت** حاصل جهان
مرا جز این ورده نبود اندیشه پوشش غم خوردن بود جهان
مستغرق آن کار کشتم که دی و دوشتم از یاد برفت و بپون
این و آن سر دوشم خانه بچشم آنکه هر خوب و بدی که در پیش بایم
می نهادند و هر خاک سنگی که در پس دستم می آمد با او محو می نمودم
بعد از گوشش پارتیک گوش دلم کشیده گشت تا سخن بهر
یک شنیدم و وسط این میان معلوم کردم **بیت** هر چه در پیشم
از کم و بیش نمودن دوشتم زبان دوشم محرم را در جگر گشت
چنانکه خواند روح الا یکن یباش کفتم مگر برشتی فرا هم آمد
یا این ناتوانی را هر می بود بر چرخنده یا آراسته که می رسیدم
حکایت خست رسیده می گفتم و از انجام و لغز و نشیب و فراز این
راه سوال میکردم سخت فقط خاک رسیدم و فتری دیدم بسیار
کار از و در شبی با فتم اندک **بیت** و معنی **بیت** اگر چه غم
دش افزوده میداشت نهاده بار محزون کوه بر پشت و لیکن

۲۱۹
بای خود افزوده میداشت نمی گشت از مقام خود یک گشت
کفتم ای ارض با طول عرض ای زمین گشته زمین منام ای
دل مرده اندام ای بایه مجاز و ای مرزده هر کل و خوار **بیت** ای از
تو اسیر هر دو بام ای مرده و زنده را تو آرام بنیادش
جهان منی نه دایره را مداری این نقطه توی که چرخ و بکار
کردم تو شود چو بکار دانهم حرم بزرگوری از کعبه جان خیر
چو داری ای خاک که آگهی از آن کوی با این دل برضا بگری
گشته جو زده گشته خنده شاید که کشید از تو این بند خوار
من و خاک آبرو بخاری از دل او بر آمد و ز زله در نهاد او
و گفت ای میوه باغ کن فیکون من حرفی ام یعنی بر سکون از
حال رفی در محل کسری افتادم و در مقام نفسی فتح ندیده چون
نقطه میبش در میان اما از این حرف چون نقطه بر گزانه ام
بیت چو که گشته من از راز او نه انجام دیدم نه آغاز او
بر آتش کی می بر کنده ام لبه خواری اینجا سر کنده ام **بیت** اگر چه
بصورت گشته ام اما بمعنی گشته دارم ناخوشی من از
سری و شکست از سر وی روزگار بگو خوش گیت اما طلب

در بادیه پای مردن باش از قصه خویش آگهی ده **باین** نفسی
تو هم می ده زمین ده که ندیده ام مرد پای من هیچ ندیده ام تو
بنمای چو آب حدیث من شنید چو آب زبانی بگشاید گفت
ای پسر مدتی شد که بسر میدرم و با دانه بحر محیط آواره میروم گاه
از صیرت می بر خاک میالم و گاه از حریر سبک یک سجده
بیت کس نیست در این گفت و گو محرم من شنیده ام من نه او
همه من بی ناله جو نیست دیده بر من میسر بنهم یا بر لبم
بمقصد نرسیده و مقصود نادیده در زمانم بر زمین فرو برد
بیت مبین رفتار کرم ای جو انقدر که هست اگر دوش گردن
دل بر سر و همی ترسم که از تاثیر افلاک که بیا نم بگیرد در اسخاک
بدریا نرسیده غرق کردم در این ره بر نیاید هیچ کردم کرم
آرام بودی در دل سنگ نبایستی او بر این جبهه در سنگ
قد می جبهه بودی و فتنه موافق حال خود جوی نیافتم دیدم
که تهنیتش بود و همیشه بسوی پستی می داشت و نیز از غایت
سبک سری جهان بود که هر کس بر دیر رسید ز دوش بگذره
میگردد گاه از آمدن سنگ فریاد میزند و گاه از آمدن باد و درش

ملک و از زمین

میگردد از زمین دست بستم درختانی در نظرم آمد خشتی
که داشتیم آنجا کشیدم بدان امید که اگر سایه اقبال ایستاد
بر من افتد مگر از بار بار خود خلاص یابم **بیت** بی پرست
نوادلم به بند چپ و راست چون شاخ امید پی بر این چو دانه
القصه سبز پوشان دیدم روحانی صفت در صف در طاعت
یکقدم ایستاده هر یکی چون شجره طیبه در نشو و نما اصلها
فرعهای ایستاده **نظم** قومی دیدم بصورت آزاد ارادتش
خویش گشته پربار باروزه و باغ از و پنچوب افطار همه
ز قطره آب از خواب بروی میفتادند بهلوی زمین می
نهادند بودند حاصل و فرع درویش اما نگران سایه خویش
چون تیر از آب گشته لیکن به شاخ ناسنگ گشته پیران
چو آن صفت سرور روی نگذاشته پنچوا سبکی بهم چپ
هم چنین بر از مشک لکن سحر بوی بریدن حشک دوش
این طایفه نوشته از دیگران میخورد خور از حلقه ایشان افکنند
یکی را دیدم که سجاده بروی آب گشته رفته و بنیاد او قوی تر شود
نزدیک او شدم و از دماغش در پای او غلطیدم و گفتم ای پسر

۲۲۴
 بزرگوار وای یکانه روزگار **نظم** نزدیکی چون ز راه دور
 آمده ام و انم کنی عار که خود آمده ام ای جوان بخت تازه
 روی وای درخت اندام نرم خوی مرا خبر کن که در این
 کدام بخت شکفته است که بجهنم رخ فرو برده و در این منزل
 که نامش بخت بلده است که جای محکم کرده چه فاعده است که بنیاد
 بآب رسانیده و چه مرتبه است که سر بر آسمان برآورده **نظم**
 غیر سازد این ره حرمی است زبانی افتاده ام مگر آدم است
 زمانی سایه در کار من افکن اگر در راه من خاریت کن
 درخت خود بغیر این حکایت نرسیده و از پوست بیرون
 نیامده چون دل داشت شروع کن به در میان فروغ است
 از معنی اصل آتی ندیدم و خود از آن بفرع باز بسته ام که اصل
 بجمع میگویم خسته میشوم **نظم** زبیرم کنی چون مراد هست
 به از در گری کاگردان محنت است **نظم** مرا طریقت یک سینه
 قدم بر غیرم اگر سر ما داری سخت مرا و مرا اختیار کن
 هم در این مقام آرام گیر **نظم** سهوده شو که راه پی پایانیست
 حب و طعن از شرایط ایمانیست چون تربیت قوت از غای

۲۲۵
 داشت کفتم ای سر عقیده قال بکار این شیوه را بزرگ چوید
 میند **نظم** حدیث شاخ و برگ پیش بر دار خیالشان
 هم در سایه بکار از صورت نقل کن و در سایه بکار چو بهمان
 تو ام نقلی فروریز درخت گفت این مسئله مختلف است
 فاعده را حجتی بیاد و این قصه منعکس است اثبات است
 دینی نهایی چون حواله این نوع باختلاف حالات است درخت
 من بپای حرف از محال است دیدم که در بدایت مانده بود
 و سبق هدایت بخوانده مطالعه صغیر جامع را عمل نافع شناخته
 و اصل مبرور را ذخیره خود ساخته چون سیلی در نرسیده بود
 از جایش برگرد و سیلی نخورده بود که از خودش خبر کند از شاخ
 برگ او بر شکم و با بچه ام بنویسم زیرا که همه تر داس و خود را
 برآمده بودند و از شکم من غری میباده **نظم** و در سایه خود
 ز سر زاری رفته در خیال باری ز لایش آب گل سوده
 سجاده چینی نامازی غافل ز عالم حقیقت استوده بکار می
 بعد از آن بچهره سرمه فرو نیاورد و از پنج شمشاد شکفته
 انیسار خبر تو بید بر فتم و استین بر سینه بار زرم با خودم

بر پر که منزل قرار است **بیت** این آب و هوا سازگار است
 بعد از کوشش بسیار که یکبار که دم تا یکبار قدم بر نهانها
 تنه بادی دیدم که گردی بر آنکس بود و می آمد بکلمه هر خشی در حین
 او راه یافته بود خود خواستم که سر خود را با او در میان نهم باز گفتم
 از چنین صحرای سرسری توان گذشت **بیت** که چندین پرده
 از بهر ساز نیست خدا در دل هر سبزه را زیت از آن روید که
 خارا ندرین باغ که هم طالع و کار است و هم زان اگر چنی بدو یکی
 مزل دم که هم ایس می بایم آدم بابا و گفتم که **بیت** جان من
 بهای مشتاق فعلی چه در است بلب عیب نفسی
 بیادام شوریده مباش همچو ایام بسیار دیده در این کوی آخر
 پوشیده فرو کوی این بادید که است منزل زین رفتن
 آمدن چو حاصل باد گفتم ای جوانمرد از این خاک کی که بر کرد
 از من چو می بری شنیده که سخن باد او را انجانی نمی باشد گفتم
 آخر ندی پیش **بیت** که در عبود و در خدمت او شیب و فراز
 دیده آینه داودی از رنگ تو یافت ای همل نمود و عادی
 و نه از بهر و عادی با و را این حکایت باد **بیت**

لشتم

شنیدم در زمین کجاست که است که کرد و کرد و هر و برانه بویست
 نه او در آن آورده نه در دام نه با هر غل و دیگر کرد آرام چو چند
 رفته در کج و یوار شرب و درش می کاو و بمنهار و مکر مرغی در آن
 حال بدیش و زان سودای فاسد بر سریش بگفت آری
 شنیدم من که بویست سید را نیکینی بود در دست مکر خاستی بود
 آن نیکین را که گرفت او بر روی زمین را و لم از روی ملک کرد
 کنول میجویم آن خاتم بعد و در توان مرغی من چون گفته نیا
 سر خود گیر و میدار این سخن با چو از من در گذشت او گفتم آید
 ترا این با و بچون چو حاصل بعد از آن در سوانظر کردم و در
 نوع مرغ دیدم از بهر جنس حج آمده یکی از ایشان از ایشان
 خسته شده و از نظر جز نال و پر زاری و طبع سواد داده و آنچه حرم
 کشاده و بهر استخوانی آرامی هر یک که بهر دانه و دای و در هوا
 هوس سیده بلند در معاک طبع فتاده نهفته نفری از ایشان
 در نهادم بدید آمد بای بر سر نهاده چون قدمی چند بر گفتم گرم
 روی دیدم بی آرام رفته بایتم آتش نام ولی بران و بی استغنه
 روز کارش فلک از کفر چون از او من سید از قف سیده او دو

از سرم برآمد کفتم ای پسر فرزند جوان آنگاه ای من خدایک
 زحل نیرنگ **ت** ای زهره شنبه ایام صبح از حق تو
 دیدم هر شام از روی تو چنانچه کار هر شمع از روی تو بخیزد
 نان هر خام هر خشک تری کرانه کبر ایجا که تو در میان می
 کام محمود تو ام مرا جگر کن آخر چو چشمه از این جام چون
 دم من با تشنه بید و حال کنش برافروخت و زبان دراز
 کرد و گفت تو کسی که مجروح را میخواستی در بر سوخته ملک می پاشی
 انگشت بر حرف من و خود را بر انگشت من من **ت** حال
 من خاک رمی بین و پیرس میسوزم از انتظار می بین و پیرس
 سودا زده چون نیامده جهان **ت** اینک من روزگار می بینم
 پیرس کفتم پس این دعوی طراری و لاف زبان درازی
 بهر چیست کف ای پسر حکیم **ت** با آنکه میرشد دلم از جور و یکن
 خود را بطیایه سرخ رو میدادم چون از آتش دل که می نیافتم
 روی از آن محم بر تافتم **ت** بد و نیک از نمودم نمی خست
 بودند بی مری **ت** دو عالم اگر نور و کر طلم اند ز نزدیک
 دور اندرین جبر است **ت** ماه از برای من شد دل سپاه افشاک

فرو شدن روز روی زرد آسمان از آن و انچه جا که بود صبح
 و شام از این غم خون آشام دیدم که عطار دونا مید آید پیش
 انداختند و بهرام و جبر پیرس بر جاس نبود **ت** دل ای خدایک
 در حق من نه از نه و زهره نه ز مرغ و غزل از قطب و سیل
 من سهل گشت در پرده و انچه شد با الهه **ت** راجون بار
 و مگر مجبور و ماکور باقم تباری از رشته خود را بمن نمودند
 همه از سرشته که بود **ت** انما که کل اندر و انکه خار است جبر
 که کسی جبار خار است حاصل الامر از این بالا و پست **ت** برستم
 و از شیار موت مرا ج دری کش و با خود کفتم **ت** بغین
 میدان که این چندین کم و بیش نمی باید کسی سرشته خوش
 درخت و کوه آب آتش و خاک چو تو در محنت خویش اندیش
 زمین و آسمان و غلش و کرسی همه جویای رانند از که پرسی
 چون از سر بازماندم و خود را بر بختکدم بستم دنیا و آخرت
 بمن نمودند هر دور او دیدم که با من بود اند **ت** سخن سخن چون می گفت
 که نه او را سر است دنیا نیست هر چه و طبع تو نباید است
 تو ندانسته که که خطاست این سخن بحکایت مردی ماند که از

زبان عربی سخت عاری بود پسری داشت اورا بعلم
 ابرو خنق فرستاد و هر دخی که می بود صرف او میکرد بعد از
 مدتی که مبلغی مال خود را با مال دیگر گفت ای پسر عمری بپری
 پنج علمی بهت آوری پسر نشنیده بود و میخواست که این
 علم از دل پدر بدربرد و دانش خود را جلوه دهد گفت ای پدر
 اسم و حرف را اشتیاق به اسم و فقر حاجت و دین و قرار
 تغییر و تاویل سپو ختم پدر گفت سپوده مگوی اگر زبان عربی
 دانسته گشتی بیاد تا با ما نگم هر چه بر اید فارسی آن باین مگوی پسر
 گفت روایت گشتی بهر مرد در چون باز کرد اول صفا را علم
 بر اید پدر گفت چه بر اید است گفت نمیدانم پدر بغایت حایل
 بود و حال خشم ناک شد و گفت در حق تو چندین رنج بردم و نقد
 سپه را بسا دادم و یک سخن که از تو پرسیدم میگوید نمیدانم هیچ
 نوع آن تا جایی استوارش نداشت **پیت** بحشم خردمند اگر
 خرد و بفالش بیز تر نکال نهند و گردانه دور بود و زهر
 بجای جوش بیز دندان نهند پسر چاره دانست که پدر نداشت
 جوی بخورد و بخونی خندی میخواست **نظم** حکیم با که بگویم قصه
 خویش که نوشتم بنیاید چون پیش محمد از او میخوانم سر و پای

علی غم می کرد و می نشست حکام خود ندارد و هر دم لبم از بیم دندان
 جدا میشد سخن را بیدار حکم راست چون تیر چراغی ره نمی نام
 بهر کیش بغیر از عذر و تسلیم اندرین راه ندارد جاره بچاره دروش
فصل پیت غم در اندیشه و ایت جوانمرد آسمان و زمین و
 دنیا را بجهان است که بهشت و دوزخ عقی را و دنیا و اصل خردمند
 همچو کرم اما از سختی نشنیده صورت او را صد نیر از کون است
 تا پند نظرها است در هر ذره که سخت نکند کی اوست اما کس
 ندانست که در کدام توست **پیت** ترا دنیا میگوید و روز که
 تان از چشم پر سیر بر سیر نه خود را فریب از ملک و بوم که گشت
 خنده می کرد آینه موافق این پیت **حکایت** صیادی یادم
 که بقصد مرغان مدام دام نهاده بود و روزی چند مرغان را کلام
 خود با قهر بود و حلقشان می برد و چشم آن صیاد کار غایت آنکه
 برایشان سرخ میداشت پدر و آینه بود اگر می هوا آب و
 میند و این مرغان را نظر بر چشم او افتاد و گفتند زحمتی و دیده پر بر سر
 که خواهر دارد از شفقت مادرش شفقت می بارد و میباید
 یکسرخ بزرگ و تر از همه بود با مرغان دیگر گفت ای پسر جان **نظم**

۲۳۳
الی عینه گفتا تر مع فطر الی یدیه که کیف تعطیع **ت** بسین که
زا اسکنش دودیده تر هست توان اسکنش بکام آرد
مدار از لبش خنده خوش امید که دارد بقصد تو دندان سفید
خودمند اغریخت جز بکر زینت که می بیند که بهشت برکت نیست
دنیا نکارت بر بازی کن عشق نه نکارت بر بازی کن
متاع دنیا برای متع آخرت است زبانی که عاشقش عفت
حسرت است **ت** جو سوش زینت شدایش غم کوان چرا
پیش و این از چه کم طلبکار این دیر ناپایدار جواروی بود رسته پاشی
چو آخر کند عشقش برین بنه بناید ز اول گرفت انباده و عوی ملک
ملک مسکنی فردا بدانی که مالک مای که بود اگر رسیدانی الی مرجع
و ملک روی از توبه کردن متاب هر که دون محبت دلی نیست چون
براند که در دنیا بودنی نیست در صحاح لهما که برو کند زانست این دم را
غصت شمر که در آن است **ت** بیکار بر خوش بادی منزه دم نهدا
تو بیهوده یکی چشم عقل ای سپهر کشای منزل بردل خویش خند
کره دنیا در دل در دست و در دست و این یعنی اینجا خطه
میشود و اینجا عطا **ت** تا دل دوست را تویی مکنی با غم عشق نهر می

۲۳۴
کر بود در دولت ملول شوی و بر بدست آید فصول شوی
چون سحر در دل زانست عیان بود که تو کم شوی نریان
ناخن از بهر حاش سرست سر ز ناخن بگو چو در خورت
عاقبت دنیا روی بدین تو آرد اما این قوم رو بدین نیارند
نه از آنکه دشمن را بدست دوست دهند اما دوستان را بدست
دشمن نهند هر چهار دنیا شمار دورشانی کنند پسندی باشد که
کرد در انشای کنند هر که از این صورت است خطابت
زیر که اقدی قدسی خطابت این برقع حسن کمال بیاید
بر لب که در پرده حرف صاحب جمال نشاید **ت** روی چشمی و چشمها
بر خط است از ترک خطا پرس که اول لب گریست زان
مردم چشم بسیار است لباسی که آفت چشم مردم دور چشم
این طایفه قومی اند که در منع و عطا یک نند با جماعتی عطا
برسانند اما صاحب صدر این بر زمین است که از منع او شاد و
از عطا ترسان است **ت** از حادثات وصف این صوفیان
کریز که بودیم گشتن در نابود نشادمان بسیار کس از خروج
دلک اما منم من سلم منم من ملک عزیز من مرکز صاحب

۲۴۴
 مضایعت روی بهر چه آرد صواب نیست مگر
 دل از ناو منی تنی گشت در عالم محقق منتی گشت بی هیچ
 بی بر طبق از خود در گشت تا از این بد عیان بی نیست
 کمال عاشق بغیر از خود بریدن نیست بر وی آب هوا بریدن
 نیست بر این بسط سر کرامات کند فرزند بند او نیست
 کرامات کند **حکایت** شنیدم این حکایت را از استاد
 که روزی شیخ دین بو حفظ حداد و مکرما چند مرد کار دیده
 همی شد در بیابانی چریده: جماعتی را مانند از نوشته نانی
 نشسته اند ازان وادی زمانی: نهان از سر مسکنته بهر
 که انجایی بیاید و پیشک: اگر قوت را بی سنگ جواره
 بدینا خود کرا از قوه جاره: چو بودی کرد در این وادی خوار
 شدی ناکه کی میدی بدیدار: در این اندیشه می بودند مجبور
 ز ناکه آهوی پنداشد از دور: در اندیشه می بودند مجبور
 چو خاک افتاد مش شیخ بکر: دل اصحاب از آن شد خرم و خوش
 تو پنداری ز دین اتی بر آتش: بقصدش چنان کند از کین
 دست بسک شعله سر سجاده برست: بدل نهان دمی باقی آورد

۲۴۵
 ز طبع هر یک این حرف اقتضا کرد: که در این فتوح آخر چرا
 زبان بکش و شیخ از روی پیش: که مست این سرمان در
 آفرینش سری کانی فرو داد معلوم: نه انداز عالم تحقیق محسوم
 مراد با بغیر از حق حرام است: غم او در جهان ماز اتمام است
 عاشق به آفرینش طلبیت در این برخواست و نشست محو
 ماه و رسی با نای اندر نشست هر که در بند دوست از دوست
 بهره او مست متاخری هر چه درو شد که از بهر دوست که کسی
 که از حقوق محی زاید که کسی باشد که از هوا باستخوان باز آید
مست اگر تو بهر خویش این داره باشی: چو در کعبه چو در تاجه نای
 دمی که بکندی زین خود پرستی از آن چو که کفتم باز رستی
فصل هشتم در آیه اول طریقت عزیز من سر کجاست
 طلبیت ما هر که جانان طلبید مقابل کنی از آنکه راه نیک
 با آنکه راه نیک و یکسان کوی تا توانی بعد خود طلب
 قرب الهی من فدای آنکه در این عید قربان است مرد
 عاشق همچو باز کمال است اما سودای نه باز کمال است
 باز کار از آنکه نیست نایک بهر در برود عاشق را چیست چو نیست

تا نه از راهی آرد از اسف از برای مهر نیست که در است سینه
 و این را نظر بر مهر نیست که در قلب است باید کی در زیر بار
 خویش خروار کی بار و خراگنده بیکبار **حکایت** وقتی که از این
 دنیا که قاعد تو انگری و سر داشت با درویشی اساس محبت
 نهاد درش بگفت من در هیچ شایم تو با من چو در حساب
 تو اگر گفت بدی شد که مودت تو پای بند من شده است اکنون
 سوای محبت تو در سر دادم درویش چون جنسیت حقیقی ندید
 خواست که او را اینوعی دفع کند گفت اگر چه هر دو سودا پریم اما
 میان من و تو دوست نباید زیرا که شب و روز تو حرف خود بجا می
 میکنی و من هر ساعت با خود میگویم و کار ما نیز عکس افتاده است
 آنچه تو اداری به من میگوئی آنچه من دارم عیب من **حکایت** بر کار
 خود سر خوشی خاز که این کل بودید زهر چو خوار در این بود بسیار
 بگذشتند زهر آهن آینه که ساختند کجا هر صدف لایق بود آرا
 نه را نه مشک را در خود است نه هر مرد کاوس کی میشود
 که هر صدف کاوس کی میشود نزد بوی هرگز زهر سپهر کی باز
 شریفست بر سرین عشق از در عشق با این طایفه نم

السان که اندازد

اینان گفته اند هر که بران پیمان نرفت مقدم پیمان نرفت
 خفاش را گفتند چرا روز بیرون نیامی گفت روز را بخت تو نام
 کرد **نظم** قدم بیرون منهای آشنا پیش که بیکانه نیاید
 پیش بزرگان گفته اند طریقت دو کام است از بوی گل
 چو در ترا که دو کام است راست گفته اند دو کام است اما کسی
 قدم است بلکه یکیف است او را که دم است **نظم** نمی کرد
 سوری و عسای حشر که نهانش آید سلیمان مگر چنین گفت مگر
 زبک میوه سلیمان خود آمد ترا جایی کو هیچ روزه محرم این
 کو **حکایت** ما و ام که در قفس مرغ سخن گویند آن فی دلت
 که گری من کان **نظم** طریقت مستقیم اینجا توان یافت
 که از تحقیق خود مردم نشان یافت ممکن شد درش در ممکن
 عیب نه ممکن دید و نه کون و مکان یافت کسی نه محرم
 این مطلق طریقت مرغ او از این ملقین زبان یافت **حکایت**
 شبی راه بر من از راه بر آمد گفتم ای آصف صفت
 صفا دای سلیمان محکمت تقابچ پیدا است که این مرغ
 تنها نشین کی در سخن آید گفت وقتی که این چهار طبع یکی کرد

ت قاطع تر بود خرونی از دایره صفای رونی سواد
 درشت و نرم تاکی خشک و تر و سرد و گرم تاکی جان اندل
 دل نفس چون است طبع تو با عقل پرست
 روزی بجای درختی رسیدم غیلاوی و بامی دیدم که بر سر
 شاخ نشسته بودند در میان ایشان مناظره میرفت
 غیو از گفت ایامهای یکسانت با من فراموشی که سخت
 خاطر منهای گفت از چه بر سر گفت مدتی شد که در این اندیشه
 مانده ام که در زمین با تو برابرم و در هوا با از تو می پریم اگر
 سعادت هر دو هم نوال ایم و اگر دعویست در یک قبال ایم آخر
 سعادت در نامه تو همین است و ادعای خوش است از چه سبب
 بر چنین است اما ناگاه حیرت بجای تو محض چند سطر
 نوی آورنده و از محاسنی می میگیزند قبولت بر کج
 محکم کند رای عکس بر فرق سیر غلای نه پای اگر بچند
 خیل سلطنت دور سیمانی کند در عهد خود نور چو بخت
 ملک اندر گردد ز فرد دولت نه باز گردد ترا در این معنی حکم
 ساختنم تا حکم کنی که حکمت صحت های گفت این درست گفتی

ولی عیبی که تراست نکستی غیو تر گفت این عیب کم است
 گفت سمیحه آن منرداری که خود را گاه ماده و گاه نر داری
 یا همیشه چون زنان رکنی و بوی من کبر یا چو مردان
 اندازی و گوی در میدان قلنس یا چو مردان حرج کردان زور
 پای مردان یا دل اسب حرج کردان جند از این نر نادکی
 جوان مرد میان مرد زن فرقی نیست در بوی بارور
 میان مردان فرق است در بوی آن فرقی است که نشانه
 اند فرقی است از ایشان که هر کس نمایند در مرتبه که کم نمایند
 مردان جهان کم از زمان اند از غوغا بیلان مایه اگاه
 مکتب و کس و ذراع صیدی که گرفت بچند خط کجاست
 بر او نباشد انبار نه که از غفلت بیل سرست نیست نه
 آن بیلان سرست نیست نیست شنیده ام که بیلان را در آستان
 از این دستان بچند بکل مکلفه آب عقل از او بر بودند
 چو کل هانی شد آب در باقی شد خطم چو جای آب تلخ است
 جو از لب شیرین ساقی بخوردم کرد و لم از بوی او گشت کجاست
 مت زبای افتاد نام غم شد از دست اگر درست

۱۴۰ پرسی این لغوه از نوی بهار است از دستان منت مکر
 چرا در دستان منت و ریاب کر ازین بهار رفتی یقین میدانی
 بی بهار رفتی از نه که این حکایت پرستی گوید میکوش تا برستی
 سبحان الله این چه نعمت است چون نعمت از دست نه تو بخاری
 بهمت متقدمان گفته اند نعمت را از نایب ضعیف گفتیم
 اثر اینست **ب** سمت حکمی بلند پایست که در دست توان برد
 پیوست در تو آرد و او اسم از اوست این واسطه غایت
 پوست مجنون بی غمازه در این بامیت **شعر** غایت
 ای علی علی موسی حکایت اوی شارت **لغوه** وصالی بخت
 تو عین دوریت این سسونه از منظومه و قد و نیست مجنون
 کوه بجه بود و از نسیم صبح و جد بود چون بهوس کرد قیامت
 قرین و عقید گشت اختیار و اداوت فکریت پنهانی چون لا
 انا الحق و بختی می خاک از گمان طول و عرض تکا و دست
 بتفطران منده و شش و الارض بنده بجه و لی نه و طول و پناه
 فرین توان کرد شاه **لغوه** هر چه نماید بنوای دور چرخ که بر نوی
 چو خلیل و کریم بای که در بقدر کلیم در بشوی علی صبر قران **لغوه**

در بشوی علی صبر قران

کیه از خوشی این چشم تو نوی که در این یافت خیره مشکان
 نه ز روی تو یافت صاحب نظر از این حال شتابه است اگر
 خود را درینا به حالش تباهاست سچاره عشق اگر این مغلوب است
 و کوی تلامذع است روزه اگر مغلوب غلب است زیرا که انچه
 مطلوب است بعد ازین طالب است اینجایم مجسم با نون بجه و بر این
 و ازین و در حرف منی بر اینکند این من تواند گفت ایامی اموی
 و من اموی **ب** بجه بطا اگر چه دینه بود آب باش تا بینه بود
 بجه بطا اگر چه باشد جوز آب باش کی تواند بر محبت را این
 دوی نرسد اگر نه بر آینه برسد شریعت با سبیل این صورت است
 سیار است او بان خرد رقت از فقر محبت و محبوب اینقدر معلوم
 که آن با خود آمد و این معصوم است نهایت اهل محقق از این اشارت
 بیزین است تن مردم از اینجایم کرم سپهر است زیرا که ظاهر
 حکم باطن کیه در بصر مرتبه بصیرت باید **لغوه** چو خوش باشد سماعی در
 شب آفتاب حراچی با شرباب تاب سهرک نهاد جان جانان
 روی در روی چو عکس آینه بی زحمت رنگ عاقل هر چه نشوی از
 بنده بودن که بر نشت مالک الطاهر است کجا و در نیت

خواه از اغیان باش خواه از صد در عید فایده الیین
وما الخی الصدور **نظم** ای بخود غه کین محالات و صف
خود کرده کین مناجات از پوشیدن چسود کتی
عالم السر و الغیبت مهر عالم صدقه از عید در اول قهر
گفت انا سید ولد آدم گفت بلند کش آوی الم بجدله یقینا
فادی چون بر رسید بر چشمه این مشرب انا عبده اکمل و الشرب
نظم در هر پیرزن میر و پیمبر که در وقت دعا بایادم او
ببین تا خود چو کار مشکلی افتد که خواهد قناب از زده فریاد
لقین میدان که شیران نه کاری در این ده خواستند از
مویاری صاحب انبساط و شاه این بساط ان دریا
بسطای با نیرید بسطای در حله از عید اندم که از پیشانی اصل
دو کسیر رخ برار لقمانده بود و در قرین بند جبریت
از مرکب علم و عین نیاده گشت بود از سر تو اضحی ریحان
بگردن خود بسته بود و کار دی بدست گرفته و میگفت انا
قلت یوما یسبحان فان الیوم مجوسی فاقطع زنادی و
استمدان لا اله الا الله و حده لا شریک له و استمدان محمد عبده

و رسوله **پیت** ای خواجہ حدیث نمینان نیست از
حال کدایان سرگوی پسر **حکایت** آورده اند که یکی از
علمای امت بعد از نقل سیداری خواب دید پرسید که از ان
کمه گفتگوی جو حاصل آمد گفت آری در سیران بی نیازی آن
عبادت و انارت یک نداشت و آن کمه ضعیف و
استغارت نیم دزد و زنی نیافت ماندم و دو گوشت نماز
پیش از نماز صبح **نظم** ترسم که از این گوشت و مگوی که تراست
از باد خزان بترس و مغرور مشو ای کشته کل ملک دلی
که تراست ان الله فی علم العالین از برای این گفته اند
تا تو از دایره فقر و مسکنت تجاوز کنی اگر وقتی حکم
انکه و الارض من کائنات انکم نصیب جبره بر تو نرسد
خود را از خویشتن مجلس فینداری **پیت** زینا
مشو غره کران روی چو ماه از گوشه بامی نمای
ناگاه ای مرد که ایبر چه کسری همراه رود
که نظاره کی بس ارد شاه **حکایت** شنیده
که یکی از شاقان حضرت جان میداد و این بیت بخواند

۲۴۴ **بیت** نه در بدی و نه در بهی می میرم نه ز منبری
نه منتهی می میرم در من گزای هر دو جهان خاک
درت نگر هر دو جهان دست تنی می میرم مجرذان
طاقت راجع آلاشی قوی تر از پندار باکی نیست و عجز
کران تر از گمان سبکباری نیست **بیت** عجب کاری
که ما را شکل از ماست دل ما را همه در دال ماست و
که گویند اقبل ولا تحف وقتی که عصا بگفتی از کف صغی
و کلیم یکیشند بر عصا این را گفتند ان الق عصا انرا
گفتند غصی **بیت** معیند از آن عصا را چو باد ادم که
آزادانه دیدند باد ادم عصا بگفت که آن خوار تو
نیست بران یکدیگر مکان از دما نیست آن عصا
که دست گیرد اینست این عصا پای گیرد و تقصیر است
آن عصا را هر که بدست گیرد ناموسیت و این عصا
که بپایند موسیت **بیت** تا نشوی از دوت که فاطمه
تعلیک از دوت نیایی نه سلام نه علیک ایجا که خند
وادی یمن است روزه راجع حال ما و من بشاید

اینها

۲۴۵ مرتبه مرصع را و کلیم راست تا نپنداری که هر یک یک است
در این خلوت خلیل رفت آمدن آدم داشت نوح این غم
نوح کرد روز این آتش داد و یافت روح الهی لا ماس
نورون **بیت** تو ای مرغ پرکنده جبین مداف که شفا
شاسد ره کوه قاف سوی آسمان دیوار راه نیست
زخیران بحر خضر آگاه نیست کنیز حسن را که حای تنگ
که در قعر دریاست جز زینک **مصلح بیت** **بیت** **بیت**
این طریق جو ایزد او دو عالم عجایب است و تو جابجای دما
با خودی هرگز نیایی بخود ای بوالفضل اگر ترک کنی هر دو عالم
عجایب است کرده و هر چند جابجای خودی اما بی تو نم نیست این
جواب است از این بدست نیست **بیت** ما چو ایم و جمل ما ایم
که چون یکیم که بهایم سلطان حقیقتم و یکین در کون است
کلی که ایم عزیز من صاف حال این وقت کیسان نیست و چون
این باد را آسان نیست وقت باشد که بی زار و راحه رود و
وقتی باشد که در بی عافیه رود آن غافر سالار کاروان محقق
و آن جا بگسار میدان تو قیام چون قدم بخیزد در میان

۲۴۶ سندی فرمودی که لی مع امه وقتی بازخون که صحبت
در میان طاعتی فرمودی ان بشره مشکلم مقام
خلوت جبریل ابرویش با بنود و در محل دعوت از
برزبان برداشتن با بنود **نظم** دلاله اگر چه خوب کردار بود
و خلوت معشوق کران بار بود ترا از اصل فرغیت و
فرغیاری در طینت خویش ننگ کن باری **بیت** کز
تحقیق تو باری رسید است چه شد بی خاک خسی انکه
کز است حجاب است ای بجایه چهل است اگر خود
بدانی کار سهل است در اسمعی حکایتی یاد **نظم**
در خست و میوه خود را نمیکفت نهالم را جو کلها کر گوشت
تو از من بخت و کارم ز تو خاتم تو هر طریقه مرا میزد اندام
تو آری بوی من کردم بهر رنگ تو داری مغز بر من میر
سنگ **کلیات** از بیری شنیدم که بر ساحل محیط دخی است
که از بدایت فطرت نهال او چنان نشو و نما یافته است
که از شاخ و برگش بوی اصل می آید و مغز پستش فایده نمر
مید **نظم** نشان ده مرا کان درخت ارجاست مگر

۲۴۷ جای او سدره المنتهات بر مینان دخی چنین سدره
را کشید و کش نهالی زرت بکوی که کرد انجان و آبش که
طوبی بوی که دمس کشش بپرگفت ای پیران در خست و
زین حکمت بر لبها بر حجت برآمده و از قدرت ملیدی
گرفته او را حاصلیت که هر یک که میوه او میرسد برکت جوش میرسد
زیرا که هر فرع از وقاعد اصلیت و هر ورق دفتر علمیت که
بلبل شده برکت میوه و شاخ بشو زین و مباحث کساح و جهم
شده در مقام و شش فرغش غر و غر جو اصلش چشمت هر روح و
روح او پس کونو و چه پوست کند از اسم نه هر درخت انبار
خود آن بهره دارد و هر کجا که میوه را بپزند او چو زهره دارد مگر
در اسمعی گفته است **نظم** انجا که دلم رفت تمنم بستی در خست که
شاخش بر نیارد همچو جانوری و ان که شامی برارد حقا که درخت
تو در بار بیاید تا لاشه نفس تو در بار بیاید پیران طاعت که
راه برانند با اتفاق جو برانند که هر که او را در حضرت با نیت
هر آینه او را تحمل یار نیست این سخن در گفتن آسان است اما
نه فلک از نو هر اسانت باری که بر خرنی و این و کان نیت

۴۸
این بضاعت در پنج جوه و کان نیست **نظم** کسی که این را
بر جان نهند: قدم بر سر لعل و مرجان نهند: زانها غرضی
اگر است که این بارها جان او عمره است: نه پس فوراً پنهان
بی مانترا است: سوی شاه روست و از غایت در است: هر که بار
خود نینداخت این بار نبندد: انکس که چنین بار یافت هرگز غرض
میت خاص قدحین سخن دانند: عام را این غرض نهند: اند
چیزان صفت این سخن را در نیافت این همان امانیت که
عرش بر نیافت هر معنی از صورتی نشان است: او را به
چشمین که که پیش است: صوفی مگوی از آنکه مخلوق نیستند
که او غیر مخلوق است: مرد در نظر بر بود و زبان نیست این
نسبت بانی زمان نیست: کسی که بگوید بر اینست باز نهد
او را که اینجا عشق باز د: سر و دست را اگر کسی بکار است: مگر
شیخ الشیوخ روزگار است: بعلم طایفه این عقد حاصل کرد صورت
بین لایق این محل نکرد و علم که حاصلش جدا است: بگو که تحقیق
بر مردان است: **نظم** این کتابها همه باری علیان بود: آنچه مردان را
بسوی دل برده علم آن بود: علم سابقان در سینه باشند: زیرا که

کتابت فی الدنیا

۴۹
که سبق نشان در سی نباشد و علمک نام کن: تعلم تلقین بزرگ
هر چهار از این نبوده: نه نادانیت **نظم** هر که اعلم کوی جوه کان
نموان گفت: هر میدان است: جو خیر باشدش زمستی می هر
نام ترا میبدالت سبحان الله: فرزند آدم را جویا این مصلحت
جو بود در سر است: تاجبیت در سرش که هر چه شستش در آن
سر است: آنچه در سر او است از وی ساری خواست این اندیشه است
که نه سر ساری خواست **میت** جو خوش است این که مارا در سر
جو خورده است: آن که مارا در نوشت: همه غم در دل و از دل خبر
سخن با جان و از جان خود اثری: ز خود پوشیده میدار: بگوید
از این فتنه خوشتر شنیدی: بخود می باش و پس خود قدم
بگیر از خود تمام انگاه: در غل زنی پوشیده میدار: که ما نم زنی
تنهایی پر غوغا که ما نیم اگر مردی دی و دوشش: او را خوش کن
و از حکایت امر و زور و خود خواهش کن: رونده این راه نظر
بدر منزل دارد: این طرفه که او چ طرفه بخندد: از سخن این مه
مرد همیشه: جلن دوست پستی که هر جا کسی هستی **حکایت**
شنیدم که یکی از بزرگان وقتی بوعت مکر بر دل آمد: چون پای

در بادیه نهادم و میرادید سر در گریبان کشیده و از خار خار
 خود را در سایه خاری افکند نزد یک آن سرشته آمد حال
 که نشسته در شرفی طلبید در پیش سر بر آورد و گفت ای **شیخ بیت**
 از پنجران خبر جوهری و زکمه که کان از جوهری سرافرازی بود
 خود را اینجا نهاده است چراغی داشت و اینجا فرود است **نظم**
 سحر می باشد چنین بخورد و بخواست مگر در جوی ما باز آید آن آب
 امید دارم که چون محرمان بیت اندام محرم آن حرم بزرگوار
 گردند شیخ از این محروم مباد او در جوی شیخ بمقتصد رسید مقصود
 آن تا مراد بر خاطرش بگذشت دست بدعا برد تا در شب روی
 نمایه گفت ای که گشت با بی مانند کار او سبکتر و ای نظرت از
 دست رفت کار زاپای مرد حجت آن دروش رو کن و حرکت
 آن دلش را دو افروست هم آن مبارک قدم مؤثر افتاد نفس
 آن شرف نفس اغریزه داشتند و حال از دعای آن صفت
 آن جروح دل که سکه بزم نمود و بگفت شیخ چون در وقت **حجبت**
 چون بدای رسیده دروش او بد بطریق معهود پای آن درخت
 گرفته و دست از نهال عالم بدشته چون شیخ را از دور دید با نیت

تمام پیش دوید و شرط استقبال بجای آورد و قبله تعظیم بر
 دامن اقبال این مقبل عالم زد شیخ گفت ای عجب چون دست
 کل در دست آمد پای بنده این خار بودن سبب حجت دروش
 گفت دامن این خار نمی کشم زیرا که کل دولتم در صحبت او
 سگفته است و مدتی در سایه او روزگار گذرانیده ام و را
 در این غم بار می دم او بعد است اکنون که بد این کرامت **نظم** دارم
 از گرم نباشد که او را بگذارد **نظم** غم یاری بخور که یار غم
 انجمن یار در زمانه کم است یار محنت یکی بود ز هزار
 یار شادی نباید مکن ز برای درخت من خورده ام درخت
 از بر او کجا برم برکت او یافته ام با خود کجا فکرم اگر میوه بر
 نغزدار دشمنه بر نغز از دیده ام چون شاخ او سر من فرو
 آورد و اگر بر شکم من کجا برم **نظم** از این پس من و یار این
 درخت که شاخش مرا بهتر از تاج و تخت چو خوش گفت
 وقت سحر طلبی سرخار کردم ز بهر کلی **حکایت** از بهر پی شنیدم
 که وقتی جوانی بود خال نام در کوهستان زین خاور گشتی و
 با دوازده آسمان و زمین سرشت بعد از مدتی بشهری آمد

و گویان کجما سوی بیستاد و در آمدند خلی نبوت نظر کرد
بعد از آن سر را بردی و این بیت بخوانی **نظم** هر کس کار کرد
هر دلی و یار دگر هر خشم بار دیگر خاند و سودای دل دوست
و لغوه طرفه از نهاد او بر اندی و باز راه کوه کرفی تر چند
از این اندیشه بی سبک بود اما هیچ کی سکنی نمی نمودستی در
میان زده بود و کرد که مسکنت سکنی بر کرد است تا کند
مست او نیز خن رفت که رفتن پس این بادیه را بر سر
کسی دنوار حکایتی و بار یک سنی مشکل سخی بوی خوش
همی **فصل بیستم در غم گشت** ای سبک بدرد رسال
عمرت بچهل رسد تو از چهل جو و همچنان ناسید بکر که سر
سرمه شیب را گرفت پایت منور ز ک شیب و فراز گرفت ای
دو موی شده که بکوی از خود اگر نه ای کهن کامل وقت نهال
مکر با خبر نه **قطعه** غمغه قاسم و بلندت از آسید فک
چون نرسد شده سیه دل بچو لا چند باشی که شای سبک
برک سکن شده بایزید بیطامی روزی در آینه نظر کرد گفت
ظهور الشیب و لم یزید العی و لا اوری بانی الغیب **مبت** کج گفته

